özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- **Barış için Mücadele, Emperyalizme, Baskı ve Sömürüye Karşı Mücadelenin Bir Parçasıdır**
- **BİR İHANETİN BELGELERİ - Barzani'nin Carter'e ve Kissinger'in Barzani'ye Mektupları**
- **FRELİMO**

28

EYLÜL

özgürlük yolu aylık siyasi dergi

EYLÜL: 1977
YIL: 3
Sayı: 28

İÇİNDEKİLER

Barış İçin Mücadele, Emperyalizme, Baskı ve Sömürüye Karşı Mücadelenin Bir Parçasıdır 3

Rizgari Dergisinin «Siyaset»i Üzerine II 10

Bir İhanetin Belgeleri 39

FRELİMO 56

SANAT-EDEBİYAT

Kürt Bilimiyle İlgili Kitap ve Makaleler/Prof. Qanadê Kurdo 65

Laçka Serê Jına Kurda/Ereb Şemo 70

Olaylar - Yorumlar 77

Sahibi: *Faruk ARAS* — Yazı İşleri Müdürü: *Mustafa KAYA* — Yönetim ve Haberleşme Adresi: Dizdariye Medresesi Sok. *Deniz Apt. No. 8-8, Çemberlitaş - İSTANBUL* — Abone: *Yıllık* 100 TL. — *Altı aylık*: 50 TL., Dış ülkeler iki katıdır. — İstanbul dağıtım: *TAN-DA* — Ankara Dağıtım: *ANKARA BÜROMUZ:* Sanlı Han 105-214 Kızılay - ANKARA — İzmir: *EGE DAĞITIM* — Baskı: *ÖREN Basımevi* — Dizgi: *EVREN MATBAASI.*

Sayın Okurlar,

Tüm çabalarımıza rağmen Dergimizin elinize geç ulaştığını biliyoruz. Bazen, elimizde olmayan nedenlerle derginin basımevinden çıkması gecikiyor, bazen postada gecikmeler oluyor. Örneğin, elektrik kısıtlamaları nedeniyle matbaalarda tam çalışma yapılamaması nedeniyle 27. sayımız bir hafta gecikmeyle çıkabildi.

Bunun yanısıra, birkısım abonelerimiz, derginin ellerine geçmediğinden yakınıyorlar. Abone listeleri düzenli olarak tutulduğu ve adreslere dergiler düzenli olarak postalandığı için, sanırız dergilerin yerlerine ulaşmamasının başka nedenleri olmalı. Abonelerimiz böyle durumlardan bizi mektupla haberdar ederlerse bazı tedbirler almamız ve dergilerin kendilerine ulaşmasını sağlamamız mümkün olabilir.

Ankara Büromuz'un yeri değişti. Yeni adresi aşağıda bildiriyoruz. Ankara büromuzla yapılacak haberleşmeler bundan böyle bu yeni adresle yapılmalıdır.

En içten dileklerle..

Özgürlük Yolu

Ankara Büromuzun yeni adresi :

Özgürlük Yolu Dergisi Ankara Bürosu,

Sümer Sokak, Beyaz Ap. 12/2

Demirtepe / Ankara

Sayın Okurlar,

Tüm çabalarımıza rağmen Dergimizin elinize geç ulaştığını biliyoruz. Bazen, elimizde olmayan nedenlerle derginin basımevinden çıkması gecikiyor, bazen postada gecikmeler oluyor. Örneğin, elektrik kısıtlamaları nedeniyle matbaalarda tam çalışma yapılamaması nedeniyle 27. sayımız bir hafta gecikmeyle çıkabildi.

Bunun yanısıra, birkısım abonelerimiz, derginin ellerine geçmediğinden yakınıyorlar. Abone listeleri düzenli olarak tutulduğu ve adreslere dergiler düzenli olarak postalandığı için, sanırız dergilerin yerlerine ulaşmamasının başka nedenleri olmalı. Abonelerimiz böyle durumlardan bizi mektupla haberdar ederlerse bazı tedbirler almamız ve dergilerin kendilerine ulaşmasını sağlamamız mümkün olabilir.

Ankara Büromuz'un yeri değişti. Yeni adresi aşağıda bildiriyoruz. Ankara büromuzla yapılacak haberleşmeler bundan böyle bu yeni adresle yapılmalıdır.

En içten dileklerle..

Özgürlük Yolu

Ankara Büromuzun yeni adresi :

Özgürlük Yolu Dergisi Ankara Bürosu,

Sümer Sokak, Beyaz Ap. 12/2

Demirtepe / Ankara

Barış İçin Mücadele, Emperyalizme Baskı ve Sömürüye Karşı Mücadelenin Bir Parçasıdır

1 Eylül 1939'da Polonya sınırlarını aşan Nazi orduları 2. Dünya savaşını başlattılar. On milyonlarca insanın ölümüne, yüzmilyonların yaralanmasına, sakat kalmasına, insan emeğiyle yaratılmış pek çok eserin, kentlerin, köylerin, fabrikaların ve bizzat doğanın yıkımına, tahribine yol açan, insanlığa büyük kayıplara ve acılara malolan savaş, saldırgan faşizmin ve militarizmin yenilgisiyle sonuçlandı ama, yeryüzünden savaş korkusu da tümüyle silinmedi. Dünya savaşını yaratan emperyalizmin doğası, iç çelişkileriydi. Emperyalizm ise varolmakta devam ediyordu. Daha Alman faşizminin ve Japon militarizminin yenilgisi noktalanmadan ABD'nin başını çektiği emperyalist ülkeler sosyalist ülkelere karşı bir tehdit ve soğuk savaş dönemini başlattılar. ABD'nin bunun için kullandığı araçlardan biride savaş içinde yapılan ve Hıroşima ve Nagazaki'de acımasızca denenen atom bombası oldu.

Kendi ülkesi savaştan hiç bir zarar görmeyen ABD, İkinci Dünya Savaşından çok daha güçlenerek çıkmıştı. Amerikan ekonomisi büyük çapta askerileşmiş, modern silah ve diğer savaş malzemesi üretimine yönelmişti. Daha savaş öncesindeki silahlanma döneminde başlayan bu ekonominin askerileşmesi süreci savaş içinde doruğuna vardı. Devleti büyük bir alıcı durumuna getiren tekeller bundan dev kârlar sağlıyorlardı. Bu durum, kapitalizmin işsizlikten, sürüm sıkıntısından doğan bunalımlarını da büyük ölçüde hafifletiyordu. Tekeller açısından bir geriye dönüş, sivil endüstriye geçiş, silah üretimini yavaşlatma bu nedenlerle düşünülemezdi. Emperyalizmin çıkarları silahlanmanın sürdürülmesini, hızlandırılmasını gerektiriyordu. Bu nedenle savaşın ertesinde soğuk savaşa hız verildi, yeni savaş

ocakları yaratıldı ve halklar arasına yeni düşmanlık tohumları ekildi. Bir yandan kendi devletini, dünya halklarının ve bizzat kendi emekçi halkının sırtından büyük bir silah alıcısına dönüştüren tekeller, diğer yandan sürdürdükleri soğuk savaş ve güvensizlik ortamından yararlanarak ve yeni savaş ocakları kışkırtarak diğer ülkeleri de silahlanma yarışına ittiler, zorladılar; silah sömürü için geniş bir pazar oluşturdular.

Kâr daha çok kâr ilkesi üstüne kurulmuş kapitalist düzen, insanoğlunun mutluluğunu, onun özlediği sömürüsüz ve barışçı bir düzeni düşünemez. Dünya halklarının istediği kalıcı bir barış kapitalistlerin umurunda bile değildir.

Ama 1. ve 2. Dünya savaşlarının büyük dehşetini yaşayan kitleler barış istiyorlardı. Dünyadaki devrimci, demokratik, barışsever güçler de savaştan sonra, soğuk savaş ortamının giderilmesi, silahlanma yarışının durdurulması, başta atom silahları olmak üzere kitlesel imha edici silahların yasaklanması ve giderek büyük ölçüde silahsızlanmaya gidilmesi; barışın kalıcı temellere oturtulması; emperyalist saldırganlığın önlenmesi için harekete geçtiler. Barış çabalarının başını sosyalist ülkeler çekiyordu. Bu yöndeki çabalar kısa sürede kapitalist ülkelerde de geniş emekçi kitlelerin, aydınların, barışsever ve demokratik güçlerin desteğini kazandı. Bu çabaların sonucu olarak, 1950 yılında pekçok ülkeden barışsever güçlerin, demokratik örgütlerin ve uluslararası nitelikte örgütlerin katılmasıyla Dünya Barış Konseyi kuruldu. Dünya Barış Konseyinin kurulduğu 1 Eylül, o günden beri tüm dünyada «barış günü» olarak kutlanmaktadır.

Dünya Barış Konseyi'nin çalışmaları yıllar geçtikçe daha da güçlendi ve soğuk savaşın etkisiz kılınmasında, emperyalist saldırganlığın sınırlandırılmasında, sömürgeciliğe, ırk ayımına, faşizme ve militarizme, tekellerin baskısına karşı yürütülen mücadelede önemli bir rol oynadı.

Barış uğrunda yürütülen bu kararlı mücadele emperyalistlerin birçok propaganda silahını ellerinden aldı, kitleler arasında onların maskesini düşürdü. Böylece soğuk savaş dönemi aşılabildi. Avrupa'da gerginlik azaltıldı, Batılı emperyalist ülkeler Orta Avrupa'daki yeni durumu kabul etmek, Demokratik Alman Cumhuriyeti ve diğer Doğu Avrupa sosyalist ülkeleriyle diplomatik ilişkiler kurmak zorunda kaldılar. Ekonomik, teknik, bilimsel ve kültürel alanlarda işbirliği yolunda önemli adımlar atıldı.

Helsinki Konferansı ve Belgrad Toplantısı

Dünya Sosyalist sisteminin ve dünya barışsever güçlerinin büyük başarılarından biri de 1975 yılında Helsinki Konferansı'nın top-

lanmasını sağlamak ve yıllar boyu savunulan ilerici ilkeleri bu konferansta pekiştirmek olmuştur. Helsinki Konferansına 33 Avrupa ülkesinin yanısıra ABD ve Kanada'da katılmışlardı.

Helsinki'de toplanan Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Konferansı'nın hazırladığı Nihayi Belge'de, «tehdide ve zor kullanımına başvurulmaması», «anlaşmazlıkların barışçı yoldan çözümü», «içişlere karışmama» gibi ilkelerin yanı sıra, silahsızlanmaya, insan haklarına ilişkin önemli ilkeler de yeralmaktadır.

Silahsızlanma ile ilgili olarak şöyle denmektedir.

> «İştirakçi devletler, Avrupa'da siyasi yumuşamayı pekiştirmek ve güvenliklerini sağlamlaştırmak amacını taşıyan, her askeri çarpışma tehlikesini asgariye indirme ve silahsızlanmayı yüceltme çabalarının kendileri için ne denli önem taşıdığını bilmektedirler. Bu alanda etkili tedbirler alma zorunluluğunu duymuşlardır. Bu etkili tedbirler, eğilimleri ve yapıları dolayısiyle katı ve etkili bir uluslararası denetim altında, sonuç olarak genel ve tam bir silahsızlanmayı sağlayacak evreleri oluştururlar. Bu genel ve tam silahsızlanma, dünyada barışın ve güvenliğin sağlamlaşmasını amaçlamaktadır.»

Nihayi Belge'de insan hak ve özgürlükleriyle ilgili olarak şöyle deniyor·

> «Madde 7. İştirakçi devletler ırk, cins, dil ve din ayrımı yapmaksızın, insan haklarına, düşünce, vicdan, din ve inanç özgürlüğü başta olmk üzere, temel özgürlüklere saygı duyarlar.
>
> Topraklarında ulusal azınlıklar bulunan iştirakçi devletler, bu azınlıklar dahi insanların kanun önünde eşitlik hakkını tanırlar; insan haklarından ve temel özgürlüklerden gerçekten yararlanma imkânı verirler ve bu şekilde, azınlıkların yasal çıkarlarını korurlar.»

Bunun yanısıra, Konferans, halkların eşitliği ve kendi kaderlerini tayin hakkını da temel bir ilke olarak benimsemiştir:

> «8. Halkların haklarının eşitliği ve halkların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi ışığında bütün halklar, tamamen hür olarak, istedikleri zaman ve istedikleri şekilde hiç bir dış baskı olmadan iç ve dış siyasi statülerini belirlemek ve arzuladıkları biçimde siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini düzenlemek hakkına her zaman sahiptirler...»

Konferansta, devletler hukukundan ve uluslararası antlaşmalardan doğan diğer yükümlülüklere de uyulması öngörülmektedir. Bu konuda şöyle deniyor:

> «10. İştirakçi devletler, devletler hukukundan doğan yükümlülüklerini dürüstlükle yerine getirmekle görevlidirler. Bu yükümlülükler, devletler hukukunun genel ilke ve kaidelerinden doğan yükümlülükler olabileceği gibi, bu ülkelerin taraf oldukları ve devletler hukuku ile uyumlu bulunan antlaşma ve anlaşmalardan doğan yükümlülükler de olabilir...»

ABD ve diğer emperyalist devlet yöneticilerini ve onların uydusu durumunda bulunan bazılarını bile böyle bir konferansa katılmaya ve burada benimsenen ilerici, demokratik, barışsever ilkelere, içten olmasa bile, «evet» detirten şey, hiç kuşkusuz, dünyadaki barış demokrasi ve sosyalizm güçleri lehine değişen durum ve elverişli şartlardır.

Helsinki Konferansı'nda, alınan kararların uygulanmasını gözden geçirmek ve belirlenen ilkeler yönünde ilişkileri geliştirmek için, müteakip yıllarda toplantılar yapılması da kararlaştırılmıştı. Buna göre ilk toplantı, bu yılın Ekim ayında Belgrad'ta yapılacaktır.

Emperyalistler Barış ve Silahsızlanma Çabalarını Sabote Ediyorlar

Dünya devrimci ve demokratik güçlerinin yürüttüğü kararlı barış politikasının, emperyalizmin geriletilmesine, sosyalist sistemin etkinliğinin artmasına ve ulusal kurtuluş hareketleriyle kapitalist ülkelerde işçi sınıfının ve diğer demokratik-barışsever güçlerin tekellere karşı yürüttükleri mücadelenin önemli başarılar kazanmasına önemli katkıda bulunduğuna kuşku yoktur. Bu nedenledir ki emperyalistler sürekli olarak barış ve silahsızlanma çabalarını sabote etmeye çalışıyorlar, silahlanma yarışını sürdürüyorlar.

Başkanlık seçimleri sırasında, Başkan Ford'un detant konusundaki politikasını eleştiren ve sosyalist ülkelere fazla taviz verildiğini ileri süren Carter, seçimleri kazandıktan kısa bir süre sonra, Sovyetler Birliği'ne karşı bir propaganda kampanyası başlattı. Sözde Sovyetler Birliği'ndeki «muhalif»lerin «hak ve özgürlükleri» üzerine başlatılan bu yoğun kampanya diğer emperyalist, kapitalist ülkelerde de kitlelere yansıtıldı. Belgrad Toplantısı öncesinde ABD Başkanının takındığı bu geleneksel «özgürlük meleği» maskesi doğrusu çok ilginçtir. Daha düne kadar Vietnam halkına ölüm yağdıran, Şili'de halkın oyuyla iktidara gelmiş ilerici Allende yönetimini devirtip faşist bir cunta kuran, dünyadaki her gerici darbenin arkasında bulunan, dünyaya işkence yöntemleri ihraç eden dünyanın jandarması, dünya halklarının gözünün içine baka baka «insan hak ve özgürlüklerinden» dem vuruyor, bunların koruyucusu geçiniyor.. Böyle bir şeyi en başta Afrika'dan getirilmiş eski kölelere, Amerikan zencilerine inandırmak zordur..

Ama ABD emperyalistleri ve öteki gericiler eskiden beri bu yönteme başvuruyorlar. Ellerinin altında dev bir propaganda mekanizması var. Televizyonlar, radyo istasyonları, büyük tirajlı gazeteler, kilise ve bunun yanısıra çeşitli açık ve gizli kurumlar bu işle görevlidirler. Soğuk savaş döneminde kitleler uzun süre türlü yalanlarla, korkulu masallarla oyalandı. Şimdi de kapitalist propaganda çarkının yalanlarına kanacak saflar her yerde az değildir. ABD emperyalistleri

böyle yapmakla, aslında Sovyetler Birliği veya öteki sosyalist ülkelerdeki bir avuç «muhalif»in «hak ve özgürlükleri»ni korumayı değil, kendi kamuoylarını aldatmayı amaçlıyorlar. Çünkü sömürü ve zulmün olmadığı sosyalist toplumlarda, hâlâ geçmişin hastalıklarından kurtulmamış, yeni düzene ayak uyduramamış bu tür «muhaliflerin» sayısı bir elin on parmağını geçmeyecek kadar azdır ve bunların nesli de, zaman geçtikçe, sosyalist toplum yol aldıkça tükenmektedir. ABD emperyalistleri bir kaşık suda yarattıkları fırtına ile, kendi kamuoylarının gözlerini boyamaya çalışıyor, onlara eski paslı nakaratı tekrarlıyorlar: Kendi düzenlerinin özgür ve demokrat olduğu düzmecesini. Diğer yandan, böyle yapmakla, emperyalist ve diğer kapitalist ülkelerdeki binbir haksızlığın, zulmün, rezaletin ortaya dökülmesine karşı kendilerince bir savunma yolu bulmuş oluyorlar. Çünkü Belgrad toplantısında, Helsinki Konferansında alınmış olan kararlar gözden geçirilecek ve kimlerin bu kararlara uymadığı, kimlerin silahlanmayı kışkırttığı, insan haklarını çiğnediği, ortaya dökülecektir.

ABD Başkanı Carter'in Sovyetler'e yönelik olarak başlattığı propaganda saldırısı, uluslararasındaki yumuşama eğilimlerine aykırı düşmekte ve bu nedenle ABD'nin Batı Avrupalı dostları arasında bile hoş karşılanmamaktadır. Nitekim Fransız Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing, geçenlerde Brejnev'in Fransa'yı ziyareti sırasında, ABD'nin Sovyetler Birliği'ne yönelik bu tür çıkışlarını olumsuz karşıladığını açıkça belirtti.

Diğer yandan ABD emperyalistleri, nükleer silahların sınırlandırılması ve giderek ortadan kaldırılması yönündeki çabalarla alay eder gibi, yeni yeni nükleer silahlar geliştiriyorlar. Bunlardan biri, basında günlerdir sözü edilen **Nötron Bombası**dır. Doymak bilmeyen Amerikan silah tekelleri şimdi de bunun pazarlamasına giriştiler. Üstelik bu bombanın «insani» olduğunu iddia ediyorlar; çünkü bu bomba, atıldığı yerde binalara, makinalara bir şey yapmıyor; ama tüm canlıları öldürüyormuş!.. Böylesine bir insanlık anlayışı belki Amerikan mantığına uygun düşer; ama bununla dünya halklarını aldatmak mümkün olamaz. Bu bombaya karşı tepkilerin bizzat ABD'nin bazı güçlü NATO lu ortaklarından gelmesi de ilginçtir. Bundan birkaç gün önce, Federal Almanya'nın genel kurmay başkanı, Nötron bombası yapımının, Varşova Paktı ülkelerini de silahlanmaya teşvik ederek, kendi ülkesinin güvenliği üzerinde olumsuz etki yapacağını söyledi ve bu bombanın «insani» olduğu iddiasının doğru olmadığını belirterek, «aslında hiç bir silah insani değildir» dedi. Bir emperyalist ülkenin genel kurmay başkanının ağzından bile çıkan bu doğru söze ne denir: Elbette, **hiç bir silah insani değildir**. Dünya halkları, barış ve silahsızlanma uğrunda mücadele ederken, yeryüzünden savaşı, sömürüyü ve

zulmü silmek için çabalarken, kapitalizmin ağa-babaları yeni yeni atom silahları buluyor ve insanlığa hediye ediyorlar!..

Silah endüstrisi ve Emperyalizmin insanlık düşmanı karakteri

Emperyalist ülkelerin izledikleri bu silahlanma politikası, zorunlu olarak, sosyalist ülkeleri de, kendilerini savunmaya hazırlıklı olmak için, karşı silahlanmaya itiyor. Diğer yandan emperyalizmin saldırıları, kışkırttığı savaş ocakları yüzünden geri durumdaki pek çok ülkede bu silahlanma yarışından geri durmuyorlar. Böylece dünyamızın üretici güçlerinin önemli bir bölümü silah ve diğer savaş malzemesi yapımına ayrılıyor. İnsan emeği, insanı öldürecek aletler yapmakta kullanılıyor. ABD'nin yıllık bütçesinden bu işe ayırdığı pay yüzmilyarlarca dolar.. Savaş harcamaları küçük ülkelerin bütçesinde büyük bir yer tutuyor. Ve bir yanda hidrojen, nötron bombaları yapılırken, dünyamızın insanlarının üçte ikisi gereği gibi beslenemiyorlar. Birçok ülkede insanlar kitle halinde açlıktan kırılıyor. İşte emperyalizmin dünyamıza getirdiği düzen ve verebildiği mutluluk!..

Bir jet uçağının bedeliyle bir fabrika, bir tankın parasıyla 5-10 köy okulu yapılabilir.. Dünya ölçüsünde silahlanmaya ayrılan paralarla, dünyada kısa sürede açlık sorununu çözmek, geri kalmış ülkeleri kalkındırmak mümkündür. Ama emperyalizm varoldukça bu mümkün değil. Bu nedenle de insanlık ancak emperyalizmi ve onun dayandığı gerici güçleri adım adım yenerek, gerileterek, sonunda da tüm olarak tarih sahnesinden silerek nihayi kurtuluşuna ulaşacaktır.

Bu nedenle günümüzde barış için mücadele, mistik bir silah ve savaş düşmanlığı değil, emperyalizme, sömürgeciliğe, ulusal baskıya, ırk ayrımına, faşizme ve militarizme karşı mücadelenin bir parçasıdır. Barış politikası, emperyalizmin ve diğer gericilerin çıkardığı savaşlara, onların silahlanma yarışına karşı olmak; ezilen halkların, işçi sınıfının ve diğer emekçi kitlelerin, kurtuluşları yolundaki mücadelelerini, savaşlarını desteklemek biçiminde somutlanıyor.

Helsinki Konferansı ve Türkiye

Önümüzdeki Ekim ayında toplanacak Belgrad toplantısında, Helsinki Konferansı'nın ilkelerine tarafların ne ölçüde uydukları tartışılacaktır. Bu konuda üstünde durulması gereken ülkelerin başında, hiç kuşkusuz, Türkiye gelmektedir.

Türkiye'de düşünce, inanç ve basın özgürlükleri başta olmak üzere kişinin temel hak ve özgürlükleri sürekli olarak çiğnenmiştir ve bugün de çiğnenmektedir. Türkiye bu konuda, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ndeki ilkelere, Avrupa Konseyi ilkelerine, Roma Antlaşmasına ve son olarak da 1975 yılında imzaladığı

Helsinki Antlaşmasının ilkelerine aykırı davranmakta, bu ilkeleri çiğnemektedir. Türkiye'de düşünce, söz ve basın özgürlüklerini kısıtlayan pekçok anti-demokratik yasa hükmü bulunmaktadır. Bunların başında Türk Ceza Kanunu'ndaki ünlü 141-142. maddeler gelmektedir. Bu maddeler işçi sınıfının özgürce örgütlenmesini yıllardan beri engellediği gibi, her türlü ilerici, demokrat nitelikteki düşünce ve davranışların karşısında da ağır bir baskı ve tehdit aracı olarak kullanılmaktadır. Helsinki Antlaşması, taraf ülkelere, nihayi belgede yer alan ilkelere aykırı düşen yasaların kaldırılması görevini yüklediği halde, bugüne dek ne bu yönde bir adım atılmıştır, ne de iktidarın böyle bir niyeti vardır.

Kimseye işkence edilemeyeceği uluslararası bir hukuk ilkesidir ve bu ilke de insanın temel haklarından biridir. Bu ilke Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da yer almıştır. Ama buna rağmen Türkiye'de poliste ve jandarmada insanlara işkence edilmesi yıllardan beri bir gelenek haline gelmiş, özellikle son yıllarda siyasi görüşlerinden dolayı pek çok insana işkence edilmiş; bu yüzden sakatlananlar, ölenler olmuştur. Gözaltı süresinin uzatılmasından amaçlanan da, bu tür işkencelere ve işkence izlerini silmeye zaman kazanmaktan başka bir şey değildir. En üst düzeydeki sorumluların bu uygulamadan elbette haberleri vardır ve zaten bu tür olaylar basında günlük olaylar niteliğini almış, dış basına, uluslararası kuruluşlara da birçok kez yansımıştır.

Toplanma ve dernek kurma özgürlükleri gibi insanın temel hak ve özgürlükleri arasında bulunan haklar da Türkiye'de, anti-demokratik yasalar ve bunları da kat kat aşan yasa-dışı uygulamalarla rafa kaldırılmıştır. Bunun için Ankara Valisinin tutumuna bakmak yeter. Bu vali, yasalarda olmayan yetkileri (!) de kullanmakta, kumarhanelere uygulanan hükümleri demokratik kitle örgütlerine uygulamakta, istediği derneği, istediği anda keyfi bir kararla kapatmaktadır. Bu Vali 150.000 üyesi bulunan TÖB-DER'i iki kez kapattı ve bu keyfi işlem ancak Danıştay kararıyla önlenebildi. Ankara valisi ve benzerleri dernek kurma özgürlüğünü fiilen rafa kaldırmışlardır.

Türkiye'de iktidarların uluslararası yükümlülüklerini çiğnemelerinin başında Kürt halkına ve diğer azınlık halklara uygulanan ulusal baskı ve ırk ayrımı politikası gelmektedir.

Kürt halkına karşı uygulanan baskı ve ırk ayrımı politikası pekçok sömürgede bile görülmeyen cinstendir. Türkiye'de sayısı 10 milyonu aşan ve Türkiye Kürdistanında — Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgesini kapsayan 20 kadar il— nüfusun % 80'inin üstünde bulunan Kürt halkına kendi dilinde eğitim yapma hakkı tanınmıyor. Kürt halkının kendi dilini resmi işlemlerde kullanması, kendi diliyle

eğitim yapması şurda kalsın, bu dilde basın yayına bile fiili olarak izin verilmiyor. Gerçi Türkiye'de Kürt diliyle yayın yapmayı yasaklayan herhangi bir yasa hükmü yoktur. Anayasa, Türkçeyi yalnız resmi işlemlerde kullanılması zorunlu dil saymıştır. Ama buna rağmen, Kürt dilinde de herhangi bir dergi ya da gazete çıkarmak isteyen kişi, bilindiği gibi, her keresinde ağır baskılara uğramakta, çeşitli suçlamalarla tutuklanmakta ve böylece bu hakkın kullanılmasına fiili olarak olanak verilmemektedir. Türkçe'den ayrı bir anadilleri olan Laz, Çerkez, Arap, Gürcü gibi diğer sayıca küçük halklar için de aynı durum sözkonusudur.

Kürt halkına karşı uygulanan baskı politikası, devlet memuriyetlerine alınmada da sistemli olarak izlenmektedir.

Bu uygulamanın, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Avrupa Konseyi ilkeleri ve Helsinki Konferansı'nın yukarda sayılan ilkelerine açıkça aykırı düştüğü açıktır. Türk hükümeti, uluslararası yükümlülüklerini çiğnemektedir. Uluslararası bu yükümlülükler, aynı zamanda iç hukuk bakımından da bağlayıcı niteliktedir. Dolayısiyle hükümetler bizzat kendi koydukları yasaları çiğnemektedirler.

Başbakan Demirel, birkaç gün önce, Nijerya'da toplanan ve 60 kadar ülkenin katıldığı, ırk ayrımına karşı uluslararası düzeydeki Dünya Konferansı'na gönderdiği mesajda, «Türkiye'nin eskiden beri ırk ayrımına ve sömürgeciliğe karşı olduğunu» söylüyor, «dünyada hâlâ varolan sömürgeciliğin ve ırkçı uygulamaların bir an önce sona ermesini temenni» ediyor. Demirel'in bu güzel sözlerine katılmamak elde değil. Ama sayın Demirel ve yıllardan beri onun bulunduğu makamda bulunan başkaları, öncelikle Türkiye'deki sömürgeci uygulamaları ve ırk ayrımını ortadan kaldırmalılar! Ama besbelli ki onlar ne Kürt halkını ne de bu halkın üstündeki baskıları, Kürdistanı nasıl sömürgeleştirdiklerini görüyorlar.. Bunun farkında değiller.. Bu tür şeyler çok uzaklarda, Afrika'da, Filipinler'de filan oluyor..

Elbette Türkiye işçi sınıfı ve diğer emekçi halk kitleleri gibi Kürt halkı da demokratik, ulusal hak ve özgürlüklerini Demirel ve benzerlerinin, Türkiye'nin sömürücü egemen sınıflarının lütfuyla, onların bir bağışı olarak değil, kendi kararlı devrimci mücadeleleriyle kazanacaklar. Ama burjuva devlet adamlarının uluslararası konferanslarda özgürlük ve demokrasi nutukları atıp, bağlayıcı yasaların, ilkelerin altına imzayı çakıp sonra da bunları paspas gibi çiğnemeleri, kendi ülkelerinde her türlü baskı ve zulmü uygulamaları da giderek güçleşecektir. Bir yandan halk kitlelerinin mücadelesi, bir yandan dünyadaki ilerici, demokrat, barışsever güçlerin baskısı, onların diledikleri giat oynatmalarına meydan vermeyecektir.

RIZGARİ DERGİSİNİN «SİYASETİ» ÜZERİNE

(Geçen sayının devamı)

«Ulusal Demokratik Mücadele» Ne Anlama Gelir?

Bağımlı bir ulusun veya bir sömürge halkının ulusal demokratik mücadelesi iki yönüyle düşünülmelidir: Bu mücadele bir yönüyle dış boyunduruğa karşıdır; yani ulusal baskı uygulayanların, sömürgecilerin boyunduruğunu kırmaya yönelir; diğer yanıyla feodal yapıya karşıdır; yâni feodal boyunduruğun kırılmasını, feodal anarşiye son verilmesini, böylece ulusal birliğin sağlanmasını gerektirir. Feodal boyunduruğun kırılması toprak devrimine sıkı sıkıya bağlıdır; köylüleri özgürlüğe kavuşturmak, köylü sorununu çözmek için bu zorunludur. «Demokratik Devrim» dendiği zaman, başlıca, feodal gericiliğin köklerinin kazınması akla gelir. Kısacası, «ulusal demokratik devrim» bir yanıyla sömürgeciliğe, diğer yanıyla feodal yapıya karşıdır ve bu ikisi arasında sıkı bir bağ vardır.

Oysa Rızgari, yalnızca bu mücadelenin bir yanını görmekte, ya da öyle göstermektedir. Sömürge bir ülkede ulusal mücadele, kaçınılmaz olarak «anti-sömürgeci» olacağı, yâni «ulusal demokratik mücadele» anti-sömürgeciliği zaten içerdiği halde, Rızgari, bu sıfatı başa ayrıca eklemeye büyük özen gösteriyor: «Anti sömürgeci ulusal demokratik mücadele»! Diğer yandan anti-sömürgeci mücadele üzerine sayfalar döktürdüğü halde anti-feodal mücadelenin sözünü etmiyor. Bu suskunluk neden?

Rızgari şimdiye kadar 3 sayı olarak çıkabildi. Her üç sayıda da anti-feodal mücadele üzerine herhangi bir yazı yayınlamadı, bu konuyu diğer yazılarının içinde de işlemedi; daha doğrusu bu konuya hiç dokunmadı. Üstelik 1. sayısı ile 3. sayısı arasında bir yıldan fazla bir zaman geçti. Rızgari'nin bu konuda söyleyecek sözü yok muydu acaba? Yoksa Kürdistan'da feodal diye nitelenebilecek bir sınıf mı yok? Kürdistan'ı yüzyıllardır kendi aralarında parsellemiş olan ve

bunu, Türkiye burjuvazisinin şu ünlü «özgürlükçü demokrasi»si şartlarında da sürdüren bütün o ağalar, beyler, şeyhler, nüfuzlu dedeler neyin nesidirler?

Kimbilir, Kürt halkını «siyasetsiz bırakmama» çabasında olan Rızgari'nin buna verecek bir cevabı da belki vardır ve bunun için de bir «özel ek» çıkarılabilir..

Ama Rızgari'nin bu boşluğu, öylesine özel eklerle doldurulacak cinsten değil. Rızgari'nin ilk sayısının baş yazısında, «Neden Yeni Bir Yayın» başlığı altında, bu yayınla nelerin yapılmak istendiği, bir bakıma ilkeler ve hedefler sıralanmış. Bunlar arasında örneğin, «doğaya, topluma ve olaylara materyalist bir dünya görüşü ile» bakılacağı ve «diyalektik yöntemin bütün meselelere uygulanacağı»; Rızgari'nin «demokratik-sosyalist muhtevalı» olacağı, «anti sömürgeci mücadele hedeflerini» tanıtacağı var; ama tadat edilmiş 13 «somut görev» arasında anti-feodal mücadelenin izlerine rastlanmıyor.

Rızgari'nin sayfalarında ağalık-şeyhlik kurumlarına ilişkin bir değerlendirme bulmak mümkün değil. Eğer gözümüzden kaçmadıysa, «ağa» sözcüğü, Rızgari'nin 3. sayısında bir kez geçiyor ve şöyle deniyor:

> «Yeni yeni türeyen «ağa»lar, Kürt emekçilerinin kemiklerinden iliklerini de sömürmek için devlete dayandılar. Parlamento bir dizi «kanun»la ve sömürgedeki «kanun» uygulayıcıları ile **bunları arkaladı.** Besledi. Bunlar da köylerine ya da kasabalarının alanlarına Mustafa Kemal'in heykellerini diktiler. Ve kıyıda köşede kan revan içinde kıvranan yaralı Kürt milliyetçilerini ele verdiler. Ama dağları haraca kesmek için jandarma ile işbirliği halinde «eşkiya» çeteleri kurdular. Bunların mezalimi de Kürt halkı üzerine yıkıldı.» [1]

Demek ki Rızgari, onların yeni yeni türemiş olduğunu da söylese, birtakım «ağa»ların ve onların Kürt halkı üzerine yıkılan «mezalim»inin farkında. Peki buna karşı ne yapmak gerekir? Ve bu «yeni yeni türeyen ağa»ların dışında, eskiden beri varolan ağalar, eski yerel hükümetlerin kalıntısı beyler, ve en az onlar kadar etkin olan ve halkımızı aldatıp iliklerine kadar sömüren nüfuzlu şeyhler ve dedeler, «Hacıbektaş torunları» yok mu?. Bunlara karşı ne yapılması gerektiği konusunda, Rızgari'nin kitlelere önereceği «siyaset» nedir? Yoksa bu, «Kürt emekçilerinin kemiklerinden iliklerini de sömürmek için devlete dayanan»lara karşı yapılacak mücadele konumuzun dışında mı? «Ulusal demokratik mücadeleyi» ilgilendirmiyor mu?

Yukarıda sayılanlar feodal güçlerdir ve aynen sömürgeci güçler gibi ulusal demokratik hareketin düşmanlarıdır. Bu feodal sınıfın

---

(1) Rızgari, sayı 3, s. 45.

emekçi Kürt köylüsünü sömürmesi ve bu konuda «devlete dayanması» yeni bir olgu da değil. Yerel feodallerin ve Osmanlı ya da İran devletlerinin Kürt halkı üstündeki çifte sömürüsü yüzyıllardan beri sürüp geldi. Yerine göre herkesin payı, yetkileri belirlendi; yerine göre onlar bu paylar üstünde çekiştiler.

Rızgari, yukarıda «yeni yeni türeyen ağalar» diye nitelediği kişilerin dışında da yer yer Kürt hakim sınıflarından sözediyor; ancak bu sınıfların adını (burjuva mı, feodal mi, yoksa başka bir şey mi?) vermiyor. Ve o, bu hakim sınıflardan, hep Kürt ulusal hareketlerine «ihanet» ettikleri, «metropolün kulu-kölesi oldukları», «sömürgeci parlamento içinde taraf oldukları» için söz etmekte, bundan dolayı onlara öfkelenmekte ya da onları eleştirmektedir. Bir yerde onlar için «hakim sınıfların çete başları» denmektedir.

Rızgari bu hakim sınıfların kul-köle haline gelişlerini, sömürgeci yönetimle uzlaşmalarını da şöyle izah ediyor:

> «1946'larda ise, artık İzmir İktisat Kongresinden bu yana döllenip duran, fakat bu dölleniş dış kaynaklı olduğu için «çarpık» olarak doğmağa hazırlanan «burjuvazi» siyaset alanında ses etmeye başlamıştır. Burjuvazi, sermayenin karakterinde bulunan «dinsizlik ve milliyetsizlik» öğeleri nedeniyle Kürt unsur ile ilk planda ırkçı değerlere yaslanmayan «demokratik» ilişkiler kurdu. 1938'lerden bu yana Türk siyaset adamlarından darbe üstüne darbe yiyen, sürgünlere yollanan, ezilen, asılan Kürt Hakim sınıfları, bu diyaloga hemen angaje oldular. (...) Demokrat Parti, ilk evrede belirttiğimiz gibi Kürt hakim sınıflarının desteğini büyük ölçüde sağladı.» (1)

Görüldüğü üzere Rızgari, 1946'larda doğmağa hazırlandığını iddia ettiği burjuvazinin —bu konu yazımızın birinci bölümünde tartışılmıştı— «Kürt unsur» ile, «Kürt hakim sınıfları» ile, ırkçılığa dayanmayan, «demokratik» ilişkiler kurduğunu söylüyor. Rızgariye göre bu da, sermayenin karakterinde bulunan «dinsizlik ve milliyetsizlik»ten ileri geliyor. «1938'lerden bu yana» ezilip duran Kürt hakim sınıfları, burjuvazinin, onu temsil eden Demokrat Parti'nin kendilerine uzattığı «ırkçı değerlere yaslanmayan» eli tutuyor ve onunla «demokratik» ilişki kuruyorlar.. Burada, içiçe geçip arap saçına dönüşen yanlışları eleştirmek için nasıl bir sıra izlenmesi gerektiği konusunda sıkıntıya düştüğümüzü itiraf etmeli!

Bir kez, «Kürt hakim sınıflarına» yönelik sözkonusu «darbeler, ezmeler,» vs. 1938'lerden **bu yana** değil, çok önceden başlamaktadır. Kürt hakim sınıflarının «merkezi otorite» ile uzlaşmaları da öyle.. İlk büyük ve ünlü uzlaşmanın Yavuz Selim zamanında, İdrisi Bitlisî'nin

---

(1) Rızgari, sayı 3, s. 45-46.

aracılığıyla sağlanan uzlaşma olduğu iyi bilinir.

Rızgari'ye göre, Kürtlerle veya hakim sınıflarıyla, hiç değilse başlangıçta, ırkçılığa yaslanmayan ilişkiyi kuran, 1946'dan sonra doğan burjuvazi olmuştur. Çünkü burjuvazi için «milliyet» önemli değildir.. Bu sözlerden açıkça anlaşılan şu ki, burjuvazinin (Rızgariye göre Demokrat Parti tarafından temsil ediliyor) iktidarından öncekiler, —dinli ve milliyetli oldukları için— ırkçıydılar bu nedenle de Kürt halkıyla veya hâkim sınıflarıyla «demokratik» ilişki kurmadılar. Rızgari, burjuvaziden öncekileri, «Türk siyaset adamları» diye niteleyip geçiştiriyor.

Burjuvazinin «doğum tarihi» ile ilgili Rızgari'nin görüşlerini bir önceki yazımızda eleştirmiştik. Bizim şu anda üzerinde durmak istediğimiz Rızgari'nin burjuvaziye yakıştırdığı ırkçı olmayan, demokratik tavır.. Burjuvaziden önce de soyluluk vardı; aristokratlar soylarının üstünlüğüyle övünür ve kendilerini aşağı sınıflardan ayırırlardı. Ama çağdaş anlamda ırkçılık, ulusal anlamda ırkçılık burjuvaziyle birlikte boy verdi. Irkçılık, Avrupa'da ulusal çekişmeler ve sömürgecilik döneminde biçimlendi, gelişti. Burjuvazi, milliyetçiliği kendi çıkarları için nasıl bir saldırı aracı olarak kullandıysa ırkçılığı da öylesine ideolojik bir saldırı aracı olarak kullandı. Zaten sömürgecilerin elinde milliyetçilik ve ırkçılık içiçe geçer.

Örneğin Osmanlılar döneminde Türk, Kürt, Arap ya da Çerkez olduğuna bakılmaksızın beyler, paşalar soylu sayılırlardı. Bunun gibi Türk, Kürt, Arap ya da Çerkez olsun köylüler, emekçi halk küçümsenir, aşağı sınıftan biri olarak hor görülürdü. Osmanlıların son döneminde ulusal hareketler başlayıncaya kadar, bir milliyetin tüm bireylerini soyca diğerlerinden üstün sayma anlamında bir «ulusal şoşenlik» veya ırkçılık yoktu. Irkçılık burjuva milliyetçiliğiyle birlikte sahneye çıktı. Tarihi gerçekler böyleyken, Rızgari'nin Türk burjuvazisine, ilk planda dahi olsa yakıştırdığı «ırkçı olmayan», «demokratik» tavır tarihi gerçeklere, bilime aykırı düşmektedir.

Burjuvazi elbette çıkarlarını herşeyden önde tutar. Burjuvalar kişi olarak dinsiz ve soya sopa önem vermeyen adamlar olabilirler. Ama bu onların dini de ırkçılığı da bir araç olarak kullanmayacaklarını göstermez. Burjuvazi, feodaliteye başkaldırdığı devrimci dönemde Kiliseye de kıyasıya hücum etti; ama onun kiliseyle uzlaşması, onu düzenin güçlü bir bekçisi haline dönüştürmesi çok sürmedi. Burjuvazi ırkçılığı da kendi çıkarları için kullandı ve faşizmle onu doruğuna çıkardı.

Rızgari'nin bu tür garip şeyler söylemesi, onun tarihi gelişimi kavramamasından, yanlış sınıf tahlillerinden ve özellikle de, «bilim yöntemi»nden çok «kendi yöntemleri»nden ileri geliyor.. Rızgari, nes-

nel gerçeği doğru biçimde kavramak için çaba göstermiyor, onu, kendi gönlüne göre değiştirip yorumluyor.

Rızgari, Türkiye'de burjuvazi'nin 1946'lardan sonra doğduğunu, siyaset alanına çıktığını iddia ettiği ve onun temsilciliği rolünü de Demokrat Partiye verdiği için, yani bu yanlış temelden yola çıktığı için, tarihi olayları bu temele yakıştırma çabaları da kaçınılmaz olarak yanlış oluyor. Cumhuriyetin kuruluşu ve halifeliğin kaldırılışı ile birlikte feodalite politik iktidarı yitirdiğine ve burjuvazi de ancak 1946 lardan sonra (1950'de) iktidara gelmiş sayıldığına göre aradaki bu 27 yıllık (Rızgari'ye göre 24 yıl) sürede olup biten olayların sorumluluğunu burjuvaziye yüklemek elbette mümkün olmaz.. Rızgari'ye göre, Halk Partisi'nin bu tek partili iktidar dönemi, **«üretim dışı tabakaların»** «asker-sivil bürokratların» iktidarıdır. 1946'lara kadar Kürt halkına ve «hakim sınıflarına» tüm o zulümleri bunlar yapmıştır. Ama 1938'-lerden sonra Kürdistan'da bir ayaklanma yer almıyor. Kürt hakim sınıfları Türk hakim sınıflarına yaklaşıyor, uzlaşıyor, aynı siyasi örgütlerde kolkola giriyorlar.. Rızgâri bunu da Burjuvazi'nin siyaset alanına çıkışıyla izah ediyor. O, «Kürt unsur»la ırkçı nitelikte olmayan «demokratik» ilişkiler kuruyor ve Kürt hâkim sınıfları da Halk Partisi döneminde «Türk siyaset adamlarından» çok çektikleri için kolayca DP'ye angaje oluyorlar., «Tüm ulusal-değerleri köreltildiği için» bu hakim sınıflar, «metropolde gelişen burjuva mekanizmasının yağmasından pay alma yarışına girdiler...» (¹)

Bu durumda, 1908 Meşrutiyet hareketi, 1923'te Cumhuriyet'in kuruluşu, İzmir İktisat Kongresi nasıl açıklanacak? Rızgari, son derece kabalaştırılmış MDD'ci bir bakış açısıyla, bu olaylarla ilgili başrolü «radikal ve reaksiyoner!» asker-sivil aydınlara veriyor.. Peki, 20. Yüzyılın başlarında filizlenen ve çok geçmeden **Turancılık** adı altında ırkçılığa varan Türk milliyetçiliği, Turancılık'tan bazı farkları olsa da ırkçılıkta ondan aşağı kalmayan **Kemalizm** nasıl açıklanacak, bunlar hangi sınıfın ideolojisidir?. Bu ideolojiler de «üretim dışı tabakalar»ın, «asker-sivil bürokratların» ideolojisi mi? İyi ama Osmanlı paşaları, kalem efendileri, yeni bir şey değildiler ki; eskiden beri vardılar. Neden 18.-19. yüzyıllarda böylesine Türkçülük cereyanları yoktu da, bunlar 20. yüzyıl başında meydana çıktılar? Namık Kemal'le Ziya Gökalp'ı bu bakımdan ayıran nedir?

Türk milliyetçiliği 20. yüzyıl başlarında filizlendi; çünkü imparatorluğun dağılıp bölüşüldüğü böylesine bir dönemde, yeni yeni gelişmekte olan Türk burjuvazisi, —ki başlıca ticaret burjuvaziydi— kendi çıkarlarını korumak için ona ihtiyaç duyuyordu. Türk aydınları bu

---

(¹) Rızgari, sayı 3, s. 48.

dönemde milliyetçi olmaya başladılar; çünkü toplumsal değişim bunu zorunlu kılıyordu. İmparatorluğu parçalayan ulusal hareketler, herkese kendi yerini gösteriyordu. Namık Kemal bir «Osmanlıcı» idi; çünkü o dönemde henüz imparatorluğu kurtarmak, dağılmayı önlemek umudu vardı. Ama Ziya Gökalp, ütopyacı Turancılığa da varsa, bir milliyetçiydi; çünkü parçalanmanın kaçınılmaz olduğunu, yeni toplumun ulusal temeller üstünde doğacağını görüyordu.

1920'lerde çöken feodal Osmanlı Devletinin yerine kurulan yeni devlet, Türkiye Cumhuriyeti, bir burjuva devletti. İktidar, «üretim dışı tabakalar», «asker-sivil bürokratlar» gibi zümrelerin değil, yeni bir sınıfın, genç Türk burjuvazisinin eline geçmişti. Devletin tüm olanakları seferber edilerek burjuvazinin palazlandırılmasına girişildi; çünkü devlet onun devletiydi. Ulusal bir eğitim sistemi benimsendi, Türk milliyetçiliğine sistemli şekilde hız verildi, diğer halkların özümsenmesi ,onların dil ve kültürlerinin ortadan kaldırılması için yoğun çabalar gösterildi; çünkü burjuvazinin çıkarları bunu gerektiriyordu: Etnik farklılıklar giderilmeli, ulusal birlik oluşturulmalı, ulusal pazar genişletilip güvenlik altına alınmalıydı. Burjuvazi bu dönemde feodal ideolojiye, dini kurumlara karşı da mücadele etti; çünkü kendi ideolojisini hâkim kılmak için buna mecburdu. 1925'lerden başlayıp 1938'e kadar devam eden Kürt ayaklanmaları da acımasız bir şekilde ezildi. Burjuvazi, Lozan Konferansında mümkün olduğu kadar geniş sınırlar çizmeye çalışırken, bu arada petrol bölgesi Musul'u da ülkesine katmak isterken elbette çıkarlarının bilincindeydi; Kürt ayaklanmalarını ezerken de öylesine bilinçliydi; çünkü Kürdistan onun için önemli bir hammadde kaynağı, bir sömürü alanı, bir pazardı.

Burjuvazinin 1946'lara kadar sert bir dikta yönetimine ihtiyacı vardı; çünkü henüz zayıftı. Emekçi kitleleri rahat sömürebilmek için, feodal kurumların yerine kendi kurumlarını yerleştirebilmek için, Kürt ayaklanmalarıyla başa çıkabilmek için ona böylesine bir diktatörlük gerekliydi. Ama 1946'larda çok partili yaşama geçilirken burjuvazi artık yerleşmiştir, güçlenmiştir. Artık halifeliğin geri gelmesi, «çember sakallıların», «mürtecilerin» bir ayaklanmasının başarıya ulaşma şansı yok. Kürt halkı da gereği gibi ezilmiş; «yollar buraya ulaşmış»: kışlaları, karakolları, vali, kaymakam ve mahkemeleriyle devlet oraya yerleşmiştir. Burjuvazinin çıkarları «devlet müdahaleciliğini» sınırlandırmayı, bir ölçüde «liberalleşmeyi» gerektiriyor. İşte burjuvazi 1946 larda çok partili sisteme böyle geçti ve işçi sınıfı partisini kurmak isteyenleri zındanlara tıkarak, burjuva partilerinden kurulu çoğulcu bir particiliği, bir «demokrasicilik» dönemini başlattı.

Çok partili dönemle birlikte, oy avcılığı yolunda, emekçi halkın dini duygularının sömürülmesi başlatıldı ve bu «dincilik yarışı» çok

ileri düzeylere vardırıldı. Dikkat edilirse bunun çığırını açan DP'dir. İlk önce o, halkın «mukaddesatına», «ezan-ı Muhammedi»nin Arapça okunmasına, imam hatip okulları açılmasına sahip çıkmıştır. Burjuvaziyi sahneye 1946'lardan sonra çıkaran, onun iktidarını Demokrat Partiyle başlatan ve sermayenin karakterinde «dinsizlik ve milliyetsizlik» olduğunu söyleyen Rızgari, buna çok dikkat etmelidir. Demokrat Parti, yani Rızgari'ye göre burjuvazinin ilk siyasi partisi, bir din hâmisi olarak sahneye çıkıyor..

DP din sömürücülüğünü oy avcılığı amacıyla başlattı. Ama daha sonra dini duyguların sömürülmesi, aynı zamanda işçi ve diğer emekçi kitlelerin gelişen demokratik ve devrimci mücadelesine karşı bir silaha dönüştürüldü. Tarihi gelişim içinde burjuvazinin bu yöntem değişiklikleri doğaldır. O, başlangıçta dini ideoloji ile çekişti; çünkü onu yenmesi gerekiyordu ve yendi de. Kendi düzenini yerleştirdikten sonra, yeni hasımlarına karşı (işçi sınıfı ve diğer devrimci, demokratik güçlere karşı), artık kendisi için bir tehlike olmaktan çıkan eski gerici düşmanını yanına aldı; gericilikte onunla birleşti. Medreseleri kapatan da, imam hatip okullarını, kuran kurslarını açan da aynı burjuvazi idi Rızgari'nin anlamadığı budur.

Kürt halkına gelince, Demokrat Parti bu halkla «ırkçılığa yaslanmayan demokratik ilişki»ler mi kurdu? Kesinlikle hayır. Demokrat Parti, yine oy avcılığı için Kürt şeyh ve ağalarına, nüfuzlu dedelerine, burjuvalarına giderken, terör yöntemlerine karşı olduğunu, Kürtlere daha iyi davranılacağını, yer yer fısıldadı. Demokrat Parti, zaten başlangıçta Türkiye'de genel olarak kitlelere demokrasi ve geniş özgürlükler, ucuzluk vadetti. Tek parti diktasından, jandarma dayağından, ağır vergilerden bıkmış halkın DP'ye koşması, ilerici ve demokrat aydınların da DP'yi başlangıçta desteklemesi bundandır. Ama DP bu dediklerine uydu mu? Elbette hayır. İşçi sınıfına örgütlenme hakkı tanınmadı; jandarma ve polis baskısı çok geçmeden eski ölçüleri buldu. Kürt halkı üzerindeki ırkçı baskılarda hiç bir azalma olmadı. 1959 yılında ise, 49 Kürt aydını hücrelere tıkıldı ve bunların komünist oldukları Amerikalılara duyurularak, komünizmle yapılan mücadele karşılığında Amerika'dan biraz daha yardım dilenildi. Irkçı olmayan ve demokratik ilişkiler bunun neresinde?

Kürt hakim sınıflarının uzlaşmacılığına, kul-köle olmalarına gelince: Zaten daha tek parti döneminde, Kürt ayaklanmaları sırasında da Kürt feodallerinin, var olduğu kadarıyla burjuvazisinin, büyük kesimi işbirlikçiydi. Bunlar ulusal hareketlere katılmadılar ve çoğu kez de —kişisel rekabet, kendini hükümetin şerrinden koruma veya sağlanan çıkarlar karşılığı gibi nedenlerle— bu hareketleri arkadan vurdular. Ama bu ayaklanmalar döneminde ulusal harekete katılan

ve çoğu durumda başı çeken feodallerin de 1940'lardan sonra giderek sömürgeci yönetimle, devletle uzlaştıkları, politik düzeyde bütünleştikleri doğrudur.

Kürt ayaklanmalarının temel nedenleri ve bu ayaklanmalarda rol oynayan çeşitli etkenler, Dergimizde yayınlanan «Kürdistan'ın Geri Kalışının Şekillenmesi ve Kürt Ulusal Hareketleri» başlıklı yazı dizisinde ayrıntılarıyla tartışılmıştı. Burada şu kadarını söyleyelim ki bu ayaklanmaları oluşturan temel nedenler Kürt halkının üstündeki baskı ve sömürüdür. Bu baskı ve sömürü ise çifte karakterlidir: hem sömürgeci devletin hem de yerli feodallerin baskı ve sömürüsü. Ama bu ayaklanmalara bazı feodaller de katılmıştır, çoğu zaman da ayaklanmanın başını çekmişlerdir; bunun nedenleri de o yazı dizisinde ayrıntılarıyla tartışılmıştı.

Kürt feodalleri İran ve Osmanlı Devletleriyle hem uzlaştılar, hem çekiştiler. Bu uzlaşma ve çekişmeler sömürü ve nüfuz alanlarının, bir bakıma egemenliğin paylaşılmasına ilişkindi. Her iki despot devletin Kürdistan'daki nüfuzu güçlendikçe beylerinki azaldı ve bu çekişme giderek özerk Kürt hükümetlerinin, yarı bağımsız Kürt beyliklerinin ortadan kalkmasıyla sonuçlandı. Türkiye'de Kürt feodallerinin son egemenlik kavgası Cumhuriyet döneminde, 1925-1938 tarihleri arasında yer alan Kürt ayaklanmaları sırasında oldu. Ayaklanmalara yol açan temel nedenler Kürt halk kitleleri üzerindeki baskı ve sömürü de olsa ve bu ayaklanmalara katılan feodallerin bir kesimi gerçekten ulusal duygu ve özlemler de taşısalar, onlar, aynı zamanda Kürdistan'a yerleşmeye çalışan yabancı devlet gücüne karşı kendi nüfuz alanlarını, yetkilerini korumağa çalıştılar ve birçoğu bunun için savaştı. Ama bu ayaklanmalarda onlar da kaybettiler, öldürüldüler sürgün edildiler, ezildiler. Ezildiler ama, çoğu yine de bellerini doğrulttu; çünkü Kürt toplumunda sosyal yapı önemli bir değişime uğramamıştı. Sürgüne gidenler sürgün yerlerinden dönerek, ölenlerin yerine oğulları, torunları geçerek yine Kürt halkına «büyüklük» yapmaya devam ettiler. Değişen şu oldu: Sömürgeci devlet Kürdistan'ı kontrol altına aldı, onlar da Kürdistan'da kendi başlarına devlet olma, diğer bir deyişle çöplüğün tek horozu olma iddialarından zorunlu olarak vazgeçtiler. Egemenlik sorunu yeni şartlara uygun biçimde çözüldü, yeni bir «tarihsel uzlaşma»ya (!) varıldı. Ağalar, şeyhler, beyler, nüfuzlu dedeler, aşiret reisleri devletin nüfuz ve kontrolüne evet dediler. Devlet de onlara, aynen Yavuz Selim'in yaptığı gibi, topraklarını ve sömürü alanlarını geri verdi; daha doğrusu bunlara dokunmadı. Beyler, ağalar büyük toprakların sahibi olmaya, eski topraklarına yenilerini katmaya devam ederken şeyhler, Hacıbektaş torunları, tarikat ululları da kendi parsellerinde icra-i sanat

etmeye devam ettiler. Hem daha da rahat bir şekilde, devletin himaye ve desteği altında.. Burjuva partilerinden oluşan «çok partili demokrasi» onların daha da çok işine yaradı, onların her birini aynı zamanda bir «oy ağası»na çevirdi. Kağıt üzerinde «her yurttaşın bir oyu» vardı; ama onların 500, 1000, 10.000, kimi zaman 50.000 oyları vardı! Çünkü Kürt köylüsü özgürleşememişti. «Kul köle» olanlar hiç de onlar değildi; onlar parti başkanı idiler, Parlamentoda mebus, hükümette bakan idiler. Ulu şeyhlerimizin elini yalnız Ortaçağ karanlığında bırakılmış zavallı köylülerimiz değil, bazen «laik Cumhuriyet»in bakanları, generalleri, siyasi parti başkanları da öpüyordu.. «Kul-köle» olanlar, sömürgeci yönetimin, ulusal baskının sömürü ve zulmü altında bulunanlar onlar değil, oylarına bile sahip çıkamıyan yoksul Kürt köylüleri, Kürt emekçileri idi.

Kürdistan'da burjuvazi ise özellikle son 25-30 yıl içinde gelişmeye başladı. Büyük kentlerde gelişkin olan ticaret burjuvazisi, ilişkileri bakımından başlıca İstanbul pazarına ve ondan da öteye dış pazarlara bağımlı durumdadır; bu nedenle de o, ulusal-demokratik harekete karşı olumlu davranmak şurda kalsın, ondan özellikle ürkmektedir.

Rızgari'nin «Kürt hakim sınıfları» ile ilgili değerlendirmeleri üzerinde böylesine uzunca durmamız nedensiz değil. Çünkü Rızgari, ulusal hareketle ilgili olarak bu «hâkim sınıf ve tabakalar»dan sık sık söz ediyor, onların durumunu tartışıyor; ama hep soyut bir düzeyde. Adların' bile vermiyor.

Besbelli Kürdistan'daki hakim sınıf, yüzyıllar boyu feodalite idi. Ticaret ve toprak burjuvazisi de şimdi bölgede, politik ve ideolojik düzeyde feodal güçler kadar etkin olmasa bile, giderek güçlenmektedir ve hâkim sınıflar arasında yerini almıştır. Rızgari bu sınıfların adını vermiyor, örneğin feodal yapıyı ele alıp tartışmıyor: Oysa ulusal demokratik sorun, Kürdistan gibi feodal yapının, ideolojinin hâlâ egemen olduğu bir ülkede, feodal yapı ele alınıp ulusal hareket açısından tartışılmadan doğru biçimde ortaya konamaz, doğru biçimde kavranamaz.

Bunu çok kereler yazdık ve söyledik; feodal yapı —yalnız üretim güçlerinin gelişmesinin önünde bir engel değil— ulusal hareketin önünde de bir engeldir ve zaten bu ikisi birbirine bağlıdır. Feodal yapı bir toplumsal bölünme, parçalanma demektir. Örneğin Kürt toplumunda her bey, şeyh, tarikat unsuru, feodal yapıya ayak uydurmuş her aşiret reisi ayrı bir şeftir; kendi nüfuz ve sömürü alanı vardır. Aralarında kaçınılmaz olarak rekabet vardır ve biri diğerinin otoritesine başeğmeyi küçüklük sayar. Feodal değer yargıları, soyluluk anlayışı böyledir. Feodal ideoloji de mistiktir. Beye, ağaya, şeyhe, ta-

rikat unsuruna baş eğmeyi öğretir. Onların sömürüsünü bir hak, dinsel bir görev olarak belirler. Feodal beyin toprağını işleyen köylü —günümüz şartlarında bu toprağı bırakıp gitme hakkına sahip olsa bile, ki ekonomik şartlar çoğu zaman buna elvermez— ve feodal dünya görüşüyle yüzyıllar boyu şartlandırılmış insanlar, politik bakımdan özgür bireyler gibi davranamazlar. Bunlar yüzyıllar boyu, çifte sömürü altında köleleştirilmişlerdir. Ulusal demokratik hareket geniş köylü kitlelerin devrime kazanılmasını gerektirir. Toprak sorunu ortaya konmadan, feodal sömürü ağı açığa kavuşturulmadan, köylüler bu konuda bilinçlendirilmeden ve feodal ideolojinin yüzyıllar boyu köylü kitleler arasında pekiştirdiği mistik değerler sarsılıp parçalanmadan geniş köylü kitlelerin, hatta köy kaynaklı işçilerle, kent küçük burjuvazisinin ulusal demokratik harekete kazanılması mümkün değildir.

Vietnam devrimiyle ilgili olarak yazılmış **«Ekonomi Politikası ve Ulusal Bağımsızlık Savaşı»** adlı kitaptan, **Direnişin Karakteri** adlı kısa bölümü, konumuzla ilgisi bakımından olduğu gibi almayı yararlı bulduk:

«Ulusal direniş 19 Aralık 1946'da başladı, Ağustos 1945 Devriminin çabalarını sürdürdü ve iki stratejik görevi başardı: «Ulusal kurtuluşu ve demokratik halk devrimini tüm ülkede tamamlama». Vietnam, yarı-feodal toplum yapısıyla bir sömürge idi ve nüfusun ezici çoğunluğu köylülerden oluşuyordu.

Bu nedenle, direnişin ikili görevi, önce köylüleri çifte baskıdan —feodal ve sömürgeci— kurtarmayı kapsıyordu: Anti - feodal ve Anti - emperyalist (Anti - sömürgeci) mücadeleler böylece aynı zamanda verilmekte, biri diğerini kaçınılmaz olarak etkilemektedir. Çünkü sömürgeci rejim yerleşirken feodal nitelikteki politik, ekonomik ve sosyal yapıyı asla gidermemiş, tersine, kendi sömürüsüne bir dayanak olarak kullanmak için onu korumuş, hatta pekiştirmişti. Buna karşılık feodal sınıf da, ömrünü uzatmak için, sömürgeci yönetimin kanatları altına sığınmıştı: Bunlardan birinin yenilgiye uğratılması diğerinin de yıkımına bağlıydı. Bu birbirine sıkı sıkıya kenetli iki düşmana karşı yürütülecek savaş da ikisini birden karşıya almak zorundaydı; fakat belli her aşamada, bunlardan hangisi üzerine güçlerin topluca yöneltilmesini saptayabilmek için, bunlar arasında açık-kesin bir ayrım yapılmalıydı.

Direniş bir «halk savaşı» idi, çünkü Halk Ordusu'nun ve gerilla birliklerinin hemen hemen tüm savaşçıları köylü idiler. O, köylü-askerlerle örgütlenmiş ve işçi sınıfı liderliğinde savaşan bir **köylüler ordusu** idi.

Bu tarihi aşamada **ulusal sorun**, aynen **demokrasi sorunu** gibi bir **köylü meselesi**'dir. Ve bu çifte sorunun —ulusal ve demokratik— çözümü, zorunlu olarak köylülere ilişkin bir çözüm olmalıdır. Köylüler feodal ve sömürgeci sömürüden kurtarıl-

madan ulus kurtarılamaz; bunun gibi, sömürgeciliği yenmek, onun politik ve sosyal dayanakları —feodal sınıf— yenilgiye uğratılmadan, imkânsızdır. Ulusal kurtuluşu köylülerin kurtuluşuna bağlamak devrimin zafere ulaşmasının anahtarıdır. Bu iki sorunu birbirinden ayrı çözmeyi denemek, kaçınılmaz olarak yenilgiye götürür. Köylüler üzerinde feodal baskının kaldırılması gereği ile birlikte düşünülmeden demokrasiden söz etmek anlamsızdır. Bir ulusal demokratik ve halkçı devrimci hareket, devrimin zorunlu unsurunu teşkil eden köylüler seferber edilip onların katılmaları sağlanmadan başarıya ulaşamaz.

Ayrıca, Vietnam Ekonomisi tarıma dayalı bir ekonomiydi, bu nedenle başlıca üreticiler köylülerdi, temel üretim aracı topraktı; Feodal baskı bir **ekonomik baskıdır**; köylü sorunu zorunlu olarak bir **toprak sorunu'dur.**

Savaşın her aşamasında sağlam, gerçekçi bir toprak politikası benimsenmeden, direniş için sağlam bir ekonomi politikası geliştirilemez.» [1]

Vietnam devrimcileri, ulusal demokratik devrimin ikili yanını işte böyle koyuyorlar. Marksist-leninistlerin yarı-feodal ve sömürge ülkelerde ulusal soruna bakış açıları böyledir.

Anti-feodal mücadelenin ulusal demokratik devrimin bir görevi oluşu, aynı zamanda bu görevin yalnız sosyalistlere değil, tüm yurtseverlere ve demokratlara da düştüğünü gösterir. Bu görevi üstlenmek yurtsever ve demokrat olmanın asgari şartlarından biridir. Her kim, anti-feodal mücadele görevinden kaçınıyor; üstelik bunu «yurtsever güçlerin birliği» adına (!) yapıyor ve anti-feodal mücadeleyi baltalıyorsa, o, kesinlikle ne yurtseverdir, ne de demokrattır; böyleleri ya feodal ve diğer gerici güçler tarafından ulusal hareketin hedefleri hakkında yanlış biçimde şartlandırılmış saflar, ya da bile bile feodal gericiliğe ve onunla birlikte sömürgeciliğe hizmet eden kişilerdir.

Ağalığa-şeyhliğe ve benzeri gerici kurumlara karşı mücadeleden kaçınan, üstelik bu yöndeki mücadeleyi engellemeye çalışan, bu mücadeleyi yürüten sosyalistlere türlü biçimlerde kara çalan, onları ulusal mücadeleye zarar vermekle (!) ve bundan da öte ağır suçlamalarla suçlayan (!) çok lafazana rastlanıyor. Bazı siyasi grupların bunu açık açık yazmağa cesaret etmeseler bile, pratikte anti-feodal mücadeleyi reddettikleri ve el altından bu tür gerici ve yanlış görüşleri «anti-sömürgecilik» adına (!) yaydıkları çok iyi bilinmektedir. Aynen anti-faşist mücadeleyle ilgili yapıldığı gibi. Bu kişi ve gruplar, suçüstü yakalandıkları ve teşhir edildikleri zaman ise, yavuz hırsız ev sahibini bastırır misali, avaz avaz bağırarak, parlak sözlerle «militan-

---

(1) **Economic Polici and National Liberation War**, Nguyen Xuan Lai.

lık» gösterisinde bulunarak, Marksizmin klasiklerinden yerli-yersiz alıntılarla sayfalarını süsleyerek, başkalarına «oportünist, revizyonist, icazetli sol» ve akıllarına esen sıfatları yakıştırarak üste çıkmaya çalışıyorlar! Oysa çığırtkanlık hiç kimseyi, içine düştüğü bataktan kurtarmaya yetmez.

Militanlıktan dem vuran ve Kürt halkına temel «siyaset»ler çizme iddiasında olan Rızgari, niçin anti-feodal mücadelenin sözünü etmiyor? O, mücadelenin bu ikili karakterinden habersiz midir? Çeşitli marksist klasiklerden rastgele aldıkları alıntılarla Rızgari'nin sayfalarını süslemekten pek hoşlananlar herhalde bukadar cahil olamazlar.. Ama Rızgari ne yaptığını çok iyi biliyor. O, ulusal demokratik mücadeleyi tek yönlü gösteriyor, demokratik özünden boşaltıyor. Rızgari için, Kürt köylüsü üstünde ağaların, şeyhlerin yüzyıllardır süregelen sömürü ve zulmü sanki sözkonusu değil.

O, «işbirlikçiler»den sözediyor ama, bu işbirlikçilerin nemenem şeyler olduğunu, sınıfsal konumlarını, sömürü ilişkilerini ve bunlara karşı nasıl, hangi güçlerle mücadele edilmesi gerektiğini ortaya koymuyor.

Bu nedenle de «anti-sömürgeci mücadele» Rızgari'nin dilinde soyut, içeriksiz bir kavrama dönüşmüştür. O, bu terimi yüz kere, bin kere tekrarlıyor, böyle yapmakla da «militanlık» yaptığını sanıyor; oysa anti-sömürgeci mücadelenin anti-feodal mücadele ile kopmaz bağlarından bir kez bile söz etmiyor; yarı-feodal bir toplumda ulusal sorunun köylü sorunu ile ilişkilerini ve köylü sorununun özünde bir **toprak sorunu** olduğunu görmezlikten geliyor. İlhan Selçuk'un bir yazısı üzerinde 20-30 sayfalık yazılar yazan, böylece de —sosyalistlerin öteden beri yaptıkları şeyi— kemalizmi teşhir ettiğini söyleyen Rızgari, toprak sorunu üzerine tek sayfa bir yazı yazmadı. Çünkü Rızgari için ulusal sorun, maddi temellerinden, Kürt köylü ve emekçilerinin özlemlerinden, ekonomik ve sosyal yaşamlarından kopuk, soyut bir konudur.

Rızgari, «Kürt hakim sınıfları»na, «işbirlikçi» diye nitelediklerine zaman zaman kızıyorsa, bunlar «ulusal harekete ihanet» ettikleri, «sömürgeci yönetimle uzlaştıkları», ona «kul-köle» oldukları içindir.. Ama Rızgari, bu hâkim sınıfların aynı zamanda Kürt emekçilerinin «kemiklerinden iliklerini de» sömürdüklerini, bunu «yeni yeni türeyen ağalar» olarak değil de, yüzyıllardan beri varolan beyler, şeyhler, nüfuzlu dedeler vs. olarak yaptıklarını; şimdi de sömürgeci yönetimin bir müttefiki, temel dayanağı olduklarını söylemiyor, bu konudan dikkatle kaçınıyor. Öyle anlaşılıyor ki, eğer bu beyler, şeyhler, ağalar vs. bugün de eski şovalyece tutumlarıyla «sömürgeci yönetime» karşı çıksalar, bu Rızgari'nin onları affetmesine, hatta alkışlamasına yeter.

Zaten bazıları için ulusal sorun, salt «yabancının» gitmesinden ibarettir. Yabancı efendiler gitmeli ve herşey yerli efendilere kalmalı.. Tüm sömürü ve tüm büyük ünvanlar...

Ama emekçi Kürt halkı için ulusal sorun bu kadarcık değildir. Emekçi Kürt halkı için ulusal kurtuluş hem sömürgeci boyunduruğun, hem feodal boyunduruğun kırılması, özgür ve demokratik bir toplum kurulmasıdır. Onun için de emekçi Kürt halkı, şövalye kalıntılarından, sihirbazlardan, toprak ağalarından bu konuda birşey beklemiyor, bekleyemez. Kürt halkı, kurtuluşu için bir an önce onların defterini dürmeye, onların politik, ideolojik çemberinden sıyrılmaya bakmalıdır.

Kaldı ki bu «hakim sınıflar» öylesine sömürgeci yönetimin «kulu-kölesi» denip aşağılanacak kadar kötü durumda da değildirler. Bunlar, sırasında hükümet değişikliklerinde rol oynuyorlar. Hükümette bakanlıklara geliyor, sırasında «sömürgeci yönetimi» uluslararası düzeyde, NATO'da, AET'de temsil ediyorlar.. «En yaşlı üye» sıfatıyla meclis başkanlığına oturuyorlar.. Rızgari derdine yanadursun, onlar düzenin her türlü olanağından yararlanarak keyif çatmaya devam ediyorlar. Ve bu «kul-köle» dediklerimiz, yalnız emekçi Kürt halkının değil, emekçi Türk halkının da mücadelesinin düşmanıdırlar. Türkiye'de gericiliğin güçlü bir dayanağı, emperyalizmin yandaşıdırlar. Bu nedenle de onlara karşı mücadele, tüm Türkiye'nin ilerici, demokratik güçleri için «sünnet» değil, «farz» olmuştur.

Rızgari'nin Irak Kürt Ulusal Hareketiyle İlgili Tutumu

Rızgari, şimdiye dek Irak Kürt ulusal hareketiyle ilgili olarak, özellikle de son döneme ilişkin, herhangi bir yazı yazmadı; ama çeşitli yazılarında bu konuya dolaylı olarak dokundu.

Rızgari, «Ilhan Selçuk'un Bir Yazısı ve Ezen Ulus Milliyetçiliğinin Irkçı Şoven Gerici Karakteri Üzerine» adlı, ilk iki sayısında yer alan uzun yazıda, İlhan Selçuk, Nadir Nadi, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu gibi bazı aydınların Kürt ulusal sorunu karşısındaki şoven tutumlarını ve bu arada bazı sol partilerin ulusal sorun karşısındaki tutumlarını eleştirirken, yer yer Irak'taki Kürt Ulusal Hareketine de dokundu.

İlerici, demokrat, hatta kimi zaman «devrimci» ve «sosyalist» görünen kimi Türk aydınlarının Kürt ulusal sorunu karşısında şoven görüşler taşıdıkları, bu konuda hiç de demokrat ve ilerici olmadıkları doğrudur. Onlar bu konuda burjuvaları gibi düşenmektedirler. Burjuvazi yıllar yılı ırkçılığı, şovenizmi aydın saflara, emekçi halk kitlelerine şırınga etmiş ve kendi sınıf çıkarlarını tüm ulusun çıkarları gibi göstermeyi başarmıştır. Son 10-15 yıldır ki özellikle bu şartlanmaların yıkılması, işçi sınıfının ve aydınların, burjuvazinin halkları birbirine

düşman sayan, Kürt halkının ulusal haklarından yoksun tutulmasını doğal ve «Türk ulusunun çıkarlarına» gibi gösteren yanlış, ırkçı görüşlerinden kurtarılması için sosyalistler ciddi bir çaba gösteriyorlar. Bu yolda küçümsenmiyecek adımlar da atıldı.

Türkiye'de birçok aydın, Irak'taki Kürt ulusal hareketini de şoven bir bakış açısıyla, tek yanlı ve yanlış olarak değerlendirdi; onu, başından itibaren emperyalizmin kışkırttığı gerici bir hareket olarak gösterdi. Rızgari'nin, ilericilik adı altında Kürt halkının ulusal hakları uğrundaki mücadelesine karşı çıkan, bu halkın haklı taleplerini, onun üstündeki zulüm ve sömürüyü görmezlikten gelen bu tür şoven görüşleri eleştirmesi elbette hakkıdır; bu tür eleştiriler gerekli ve yararlıdır.

Diğer yandan Irak Kürt ulusal hareketinde, Kürt halkının kurtuluş yolundaki tartışılmaz haklı mücadelesine karşılık, hareketi yönetenlerin yaptıkları hatalar, yanlışlar yok mudur? Hatta bu yönetimin izlediği yanlış politika emperyalizme ve İran gericiliğine tam bir teslimiyete, Kürt halkına tam bir ihanete varmamış mıdır?. Kürt halkının 1975'teki acı yenilgisine neden olan ihanet politikasının kaynağı nedir? Bu politikayı güdenler hangi sınıfsal güçleri temsil etmekteydiler? Rızgari, yukarda sözünü ettiğimiz yazıda, «(Ancak bu belirlemeler bizim, Irak'taki Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketi ile ve bu hareketin son yenilgisi ile ilgili eleştirilerimizin olmadığı anlamına gelmez. İlerde hareketin geneli ile son yenilgisi konusunda boyutlarıyla görüşlerimizi açıklayacağız.)» dediği halde, bugüne kadar bu görüşler açıklanmış değildir. Acaba Rızgari'nin buna zamanı mı olmadı?. Yoksa bu konu okadar önemsiz mi?

Gerçek şu ki, Rızgari bu konuda sustu. Oysa bu yenilginin nedenlerini açığa kavuşturmak, gerek Kürt halkı açısından, gerek genel olarak ülkemizin, hatta komşu ülkelerin devrimci, demokratik hareketi açısından son derece önemliydi. Bu konuda susmak, gerçekleri kitlelerden saklamak anlamına gelir. Biz dergimizde, bu hareketi birkaç kez tartıştık ve ortaya yeni belgeler, yeni bilgiler çıkıp olayların gelişimi, nedenleri açığa kavuştukça bunu kitlelere ilettik. Bunu devrimci bir sorumluluk ve halkımıza karşı kaçınılmaz bir görev bildik.

Kürt halkına «kalıcı siyaset»ler çizme iddiasında olan ve «militanlık» taslıyan Rızgari'nin bu konuda susması, bu konuda da ulusal soruna bir yanından bakıp diğer yanını es geçmesi nedensiz değildir. Rızgari ve onun benzeri «militan»lar, «oportünist ve revizyonist» olmayanlar (!) buna cesaret edemezler. Çünkü onlar tezgâhlarını salt ulusal duyguların, heyecanların sömürülmesi üstüne kurmuşlardır ve böyiesine eleştiriler yaparak bazı «millîci» güçleri kızdırmayı göze

alamazlar. O, «millici» güçler ki işleri güçleri sosyalizm düşmanlığıdır; İran şahından ve ABD emperyalizminden medet umarlar, ama kanları bir türlü sosyalistlere ısınmaz!.

Irak Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketini yenilgiye götüren nedenlere eğilmek, feodal, burjuva ve aşiretçi güçlerin teşhirini gerektirir; Çünkü ulusal hareketi rayından saptıranlar, gericiliğe teslim edenler onlar oldu. Rızgari bütün bunları tartışamaz, feodal gerici güçleri karşısına alamaz, teşhir edemez. Ulusal sorunu, salt soyut bir «anti-sömürgecilik» olarak sunan ve bazı küçük burjuva aydınlarının heyecanlarına seslenen Rızgari ve onun gibiler bunu yapamazlar. Yaparlarsa, o güne kadar yanlış görüşlerle şartlandırdıkları müritleri ya da anti-feodal mücadeleden kaçındıkları, bu konuda bir yaramazlık yapmadıkları için sırtlarını okşayan bazı «millîci» çevreler, onları terkedebilirler.. İşte oportünizmin daniskası budur!

Rızgari'nin Çelişki Anlayışı

Rızgari, Kürdistan'ın uluslararası bir sömürge olduğunu söyledikten sonra, «Çelişki, Türkiye şartlarında Türk sömürgecileri ve onların Kürdistan'daki işbirlikçileri ile Kürt halkı arasındadır,» diyor. (¹) Kürdistan'ın bölünmüş ve uluslararası bir sömürge olduğu doğru elbette. Türkiye'de Kürt halkını ulusal baskı altında tutan ve Kürdistan'da sömürgeci ilişkileri sürdüren egemen güç Türk burjuvazisi ve büyük toprak sahipleri iktidarıdır. Sömürgeciler derken biz, elbette emekçi Türk halkını değil, bu gerici egemen sınıfları kastediyoruz. Çün emekçi Türk halkı da aynı egemen sınıflar tarafından ezilmekte ve sömürülmektedir; ama besbelli, Kürt halkı açısından sözkonusu olan «ulusal baskı» Türk halkı açısından sözkonusu değil.

Diğer yandan sömürgeci yönetim, Kürt halkını baskı altında tutmakta ve Kürdistan'ı sömürmekte yerel işbirlikçilerden yararlanmakta. Rızgari, bu işbirlikçilerden bahsetmekte ama bunların niteliğini, sınıfsal konumunu açıklamamaktadır. Kürdistan'ın yarı-feodal yapısında bu «işbirlikçilerin» başı ve temeli feodal sınıftır. Yukardan beri söylediğimiz gibi bu sınıf, ulusal demokratik hareketin karşısında yer almaktadır, sömürgeci yönetimin en güçlü dayanağıdır.

Gerek ülkesinin sömürge oluşu ve ulusal baskı, gerek yarı-feodal toplum yapısıyla Kürt halkı açısından temel çelişki sömürgeci yönetimle işbirlikçisi feodal güçler arasındadır. Kürt toplumunun önündeki devrim de tarihsel bakımdan ulusal demokratik bir devrimdir. Bu devrimle sömürgeci ilişkilere, ulusal baskıya son verilerek ulusal birlik sağlanacak ve feodal yapı tasfiye edilerek üretim güçlerinin gelişmesinin önündeki engeller temizlenecektir. Kürt hal-

---

(¹) Rızgari, sayı 3, s. 107.

kının ulusal demokratik mücadelesi, kaçınılmaz olarak anti-sömürgeci ve anti-feodal olmak zorundadır.

Ama Rızgari, çelişkinin sömürgeciler ve işbirlikçileriyle Kürt halkı arasında olduğunu söylediği halde, anti-feodal mücadeleden söz etmemekte, kitlelerin önüne böyle bir görev koymamaktadır. Bu da Rızgari'nin bu çelişkinin taraflarını doğru biçimde kavramadığını göstermektedir.

Diğer yandan Rızgari, bu çelişkiyi diğer iç ve dış çelişkilerden âdeta bağımsız ve kopuk bir biçimde ele almaktadır. Demokrasi mücadelesi ve anti-faşist mücadele konularında Rızgari'nin susması; olaylara geniş bir perspektif içinde bakamaması, değişik durumlarda izlenen devrimci politikayı kavramaması ve bir ulusal tecrit politikası gütmesi bundandır

Örneğin Rızgari'nin şu sözlerine bakalım:

> «Kürt ulusu üzerindeki sömürgeci boyunduruk sürüp giderken, bağımsızlık, demokrasi ve hele sosyalizm mücadelesi yapmak mümkün değildir. Yapılanlar sahtedir.» [1]

Söylenenler son derece açık. Ve insanın bu kadar yanlış şeyler söylemesi için ancak bir Rızgari yazarı olması lâzım! Peki, bugün Türkiye'de, Iran'da, Irak'ta Kürt halkı üzerindeki sömürgeci boyunduruk devam ediyor; bu ülkelerde bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm için mücadele edilmiyor mu? Niçin edilmesin? Örneğin Türkiye'de işçi sınıfının, köylülüğün, gençliğin, tüm ilerici ve demokratik güçlerin yürüttüğü bu mücadeleler neyin nesidir? Dikkat ediniz, Rızgari, Kürt halkı üzerindeki sömürgeci boyunduruk sürüp giderken, toplum gerçek anlamda **demokrat** veya **sosyalist olamaz,** demiyor; **«bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesi yapılamaz»** diyor.

Bağımsız, demokrat ve sosyalist olmayan toplumlarda, bağımsızlığa, demokrasiye, sosyalizme yönelik mücadeleler her zaman verilir, aksine durdurulamaz. Ama bu mücadele, baskı altında tutulan halkların, sömürgelerin özgürlüğü için mücadeleyi de kapsamalıdır. Örneğin Türkiye'de demokrasi mücadelesi, Kürt halkının ulusal demokrat haklarını da kapsamalıdır; eğer onu kapsamazsa bu eksik bir mücadele olur, «sahte» bir demokrasi anlayışı olur. Hem de bu mücadele, Türk ve Kürt halklarının devrimci ve demokratik güçlerinin en sıkı güçbirliği halinde verilmelidir. Öyle ki bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesi daha kolay, daha çabuk zafere ulaşsın.

Rızgari'nin böylesine saçmasapan şeyler söylemesi, onun belli

---

[1] Rızgari, sayı 2, s. 30.

bir çelişkiden, o da kendince çarpıtılmış, anti-feodal yanı budanmış ulusal çelişkiden başka birşeyi görmemesinden ileri geliyor.

Aynı bakış tarzı Rızgari'nin anti-faşist mücadele anlayışında da görülüyor.

Türkiye'de faşist bir dikta kurmak isteyen güçlerle demokrasi, özgürlük, sosyalizm uğrunda mücadele eden tüm ilerici güçler arasındaki çelişki son bir kaç yıldır, toplumsal mücadelede ön sırada yer alıyor. Bu çelişkiyi demokratik güçlerden yana çözmek, tırmanan faşizmi durdurmak, çökertmek için ilerici güçlerin en geniş cephe birliğini kurmak ve kitleleri faşizme karşı uyarıp anti-faşist mücadeleye kazanmak gerekir. Her iki halkın faşizmle çelişkisi ortak bir çelişkidir. Faşizme karşı kurulacak cephe içinde sınıfsal nitelikleri, politik görüşleri çok farklı toplum katları yer alabilir.

1977 Haziran seçimleri de bu espri içerisinde, faşist, faşizme yatkın güçlerle anti faşist güçler arasında bir çekişme alanı oldu. Seçimlere, işçi sınıfını temsil edebilecek nitelikte bir parti ile giremeyen sosyalistler, yeni bir MC'ye olanak vermemek için CHP'yi desteklediler.

Ama Rızgari, soruna yalnızca «anti-sömürgecilik» gözlüğüyle baktığı, anti-faşist mücadelenin güncelliğini, önemini kavramadığı için, CHP'yi oylarıyla destekliyen devrimcileri suçlamaya kalkıştı. Rızgari'ye göre, CHP de sömürgecilikten yana ve Kürt halkının ulusal demokratik haklarına karşı bir parti iken nasıl olur da ona oy verilirdi.

CHP'nin sömürgecilikten yana olduğuna kuşku yok. Çünkü o bir burjuva partisi. CHP'nin Kürt halkının ulusal haklarına da karşı olduğu açık. Kürt halkı sömürgeciliğe karşı mücadele ederken, tüm sömürgeci güçler, kurumlar gibi kaçınılmaz olarak CHP'nin bu yöndeki politikasına da karşı çıkacak, onunla mücadele edecektir. Nasıl ki işçi sınıfı da sosyalizm için mücadelesinde, bir burjuva partisi olan CHP'nin politikasıyla mücadele etmek zorunda ise.

Ama diğer yandan güncel bir faşizm tehlikesi var ve bu konuda faşizme karşı olan tüm güçleri seferber etmek, en geniş düzeyde bir anti-faşist dayanışma kurmak da zorunlu. Faşizmin geriletilmesi için CHP'ye oy verilmesinde yarar varsa, neden verilmesin?

Sosyalizmle emperyalizm arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi düşünelim bir kez. Ama Sovyetler Birliği ile ABD ve İngiltere, faşizme karşı ittifak kurdular. Faşizmin yenilmesiyle sosyalizmle emperyalizm arasında çelişkinin çözüleceği gibi saçma bir şeyi elbette kimse iddia etmedi. Ama faşizmin yenilmesi gerekiyordu. Faşizmle dünya halkları arasındaki çelişki ön sırayı almıştı. Sorun bukadar basit.

Işte Rızgari, «anti-sömürgeci siyaset» adına bu anti-faşist dayanışmaya karşı çıktığı için, Dergimizin 26. sayısında bu siyasetin yanlışlığından kısaca sözetmiş, Rızgari'nin anti-faşist mücadeleyle anti-sömürgeci mücadeleyi karşı karşıya koyduğunu, bununla ilgili olarak ayrıntılı bir eleştiri yapmayı düşündüğümüzü belirtmiştik.

Bunun üzerine Rızgari, alel-acele bir «Rızgari'nin Özel Eki» hazırlıyarak sözde Özgürlük Yolu'na «hakettiği» bir cevap vermektedir.. Rızgarı nin bu cevap adı altındaki küfürnamesini uzunboylu tartışmayı gereksiz buluyoruz. Sözkonusu küfürnameyi okuyanlar bu konuda bize hak vereceklerdir. Ortada bir fikir olmalı ki onun tartışması mümkün olsun..

Yalnız, bu telaşla hazırlanmış özel ekteki bir-iki noktaya dokunmak istiyoruz. Rızgari, anti-faşist mücadele görevinden kaçındığına dair eleştirimize çok öfkelenmiş, böyle bir sorunun demokratlara bile sorulamayacağını söylüyor. O zaman biz Rızgari'ye daha açık biçimde soralım: O, bir buçuk yıllık süre zarfında çıkardığı üç sayısında anti-faşist mücadeleye ilişkin herhangi bir yazı yayınladı mı? «Seçim siyaseti» adı altında 136 sayfalık 3. sayısının yarıdan fazlasını CHP'ye ayıran ve CHP'ye niçin oy verilmemesi gerektiği konusunda diller döken Rızgari, kitleleri tırmanan faşizm tehlikesine karşı uyarmak, onları anti-faşist mücadeleye kazanmak için ne yaptı? Üstelik sorun böylesine güncel ve kendini dayatmışken?. Özgürlük Yolu'nun kısa bir eleştirisine karşı hemen 30 sayfalık bir küfürnameyle cevap veren Rızgari, faşizm konusunda da en azından bir «Rızgari eki» yayınlıyamaz mıydı?.

Rızgari'ye şunu da soralım: Anti-feodal mücadele de aynı zamanda her demokratın görevidir, demokratlığın asgari şartıdır; Rızgari bu konuda ne yaptı?

Doğrudur, anti-faşist mücadele —sosyalistler bir yana— demokratlığın da asgari bir şartıdır. Ama apaçık ortadaki Rızgari ne faşizme, ne de feodal gericiliğe karşı bu görevleri benimsememiş, bu yolda bir çaba harcamamış, bu mücadeleden kaçınmıştır. Bu durumda Rızgari'ye «demokrat bir yayın» bile denebilir mi? Rızgari'nin cevabından da anlaşılıyor ki denemez; o da bunun farkında.

Ve daha da ilginç olanı, Rızgari, «bu soru bir demokrata bile sorulmaz» dedikten sonra, kendisine sorulmuş saydığı bu soruya açık cevap veremiyor, lafı kıvırtıp duruyor. Şöyle diyor:

> «Devrimcilik, yurtseverlik adına ortaya çıkan ve kendi olanakları ölçüsünde şu ya da bu biçimde mücadele edenler anti-faşisttirler. Onlar istemese de bu böyledir»?!.

Şu incilere bakınız.. İnsan devrimcilik, yurtseverlik adına ortaya çıktı mı kendiliğinden anti-faşist oluyor; hatta kendisi istemese bile!. İyi ama tarihte, devrimcilik adına ortaya çıkıp da, yaptığı yanlışlıklar yüzünden karşı-devrimciliğe kadar varanlar az mıdır? Örneğin Troçkistler, anarşistler hep devrim adına yola çıkmadılar mı? Yine yurtseverlik adına ortaya çıkıp da izledikleri yanlış politika yüzünden yurtlarına ihanet durumuna düşenler yok mu?. Kaldı ki bazı iyi niyetli insanlar yaptıkları işin niteliğini kavramadan, ama somut eylemleriyle anti-faşist olabilirler. Ama Rızgari, bu kadar ne yaptığından habersiz midir? Onun, yalnız «devrimcilik, yurtseverlik adına» ortaya çıktığı için değil, bilinçli olarak da faşizme karşı tavır alması, etkin mücadeleye girmesi gerekmez mi?

Rızgari şöyle devam ediyor:

> «Çünkü soru şudur: anti-faşist mücadele, siyasi programın neresine —dolayısiyle eylem programının neresine— oturtulacaktır. Bu nedenle de Rızgari, Özgürlük Yolu'na anti-faşist mücadeleyi görev sayıp saymadığını değil, anti-faşist mücadeleyi nerede görüp görmediğini sorar. Soru budur. Daha doğrusu, bilgi üretmek, bilimsel bilgi üretmek için tartışma bu konuda yoğunlaştırılmalıdır.»

İşte Rızgari, anti-faşist mücadeleyi görev sayıp saymadığı sorusuna böyle cevap veriyor, böylesine «bilimsel bilgi» üretiyor! Herkes faşizme karşı mücadele ederken ve bu yolda güçbirliği için çaba gösterirken Rızgari oturup düşünecek: «Anti-faşist mücadeleyi siyasi programın neresine oturtmalı?». Rızgari bunu düşünedursun ve «bilimsel bilgiler üretip» onlarla oynamaya devam etsin, biz de kendi işimize, «Rızgari'nin siyaseti»ni tahlile devam edelim.

Anti-sömürgeci mücadeleyi anti-feodal mücadeleden koparıp sakatlıyan ve ulusal çelişkiyi diğer iç ve dış çelişkilerden soyutlayan Rızgari, kaçınılmaz olarak bir ulusal tecrit politikasına varıyor. Şöyle diyor Rızgari:

> «Coğrafi konumdan, ekonomik eşitsizliğe kadar bir dizi ütopik tez ile «Doğu ve Günydoğu»daki vatandaşları kurtarmak için ameliyatlar önerenlerin tümü birden, emperyalist-sömürgecilerin icazeti ve iradesi ile parçalanan Kürdistan'ın bu durumunu, Kürdistan'ın bütünlüğü içerisinde değil, ancak yaşadıkları devletin (Türkiye, Irak, İran, Suriye) sınırları içinde bir «parça» olarak ele aldıkları için, stratejik bir temel yanlışın üzerine oturdukları gibi, bu temel yanlış, her taktik göstergesinde olumsuz sonuçların oluşmasında bir kaynak olmuştur.» (1)

---

(1) Rızgari, sayı 3, s. 10.

Burada da Rızgari, çoğu kere yaptığı gibi, bazı yanlışları eleştireyim derken, kendi yanlış görüşlerini de bol bol sergiliyor.

Kürt ulusal sorununu salt «ekonomik eşitsizliğe» bağlayan «ütopik» tezlere karşı Rızgari istediğini söylemekte özgürdür; bu bizi ilgilendirmez. Ama Rızgari, **«coğrafi konum»**la ilgili **«ütopik»** tezlerden de söz etmektedir. Bilindiği üzere, dergimizde çıkan «Milli Mesele» ile ilgili tezlerde, ulusal sorunun çözümünün zaman ve mekân şartlarına bağlı olarak değişiklikler göstereceği belirtilmiş, bu değişikliklere yolaçan çeşitli etkenler arasında «coğrafî konum»un da bulunduğu belirtilmişti. Kürt ulusal sorunuyla ilgili çeşitli yazılarımızda da bu konuya değinilmiştir. Bize göre —ki bizim dışımızda da çeşitli marksist çevrelerce aynı görüş benimsenmektedir— Kürdistan'ın parçalı durumu ve Kürdistan'ı aralarında bölüşmüş düşman güçlerce çevrili olması, Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesinin karşı karşıya bulunduğu büyük güçlüklerden biridir. Bu coğrafi konum nedeniyle, Kürt halkının dış dünya ile ilişki kurması, destek alması son derece güçleşmektedir. Bu durum, Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesinin yanyana yaşadığı halkların devrimci ve demokratik mücadelesiyle sıkı birliğini daha da zorunlu kılmaktadır.

Irak'taki Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesiyle ilgili, 1. sayımızda çıkan yazıda şöyle denmişti:

> «Kürdistan Demokrat Partisi yöneticileri, öyle anlaşılıyor ki bu iki çok önemli unsuru (coğrafi konum ile uluslararası ilişkiler ve güç dengesi) gereğince değerlendiremediler. Çünkü bunlar iyi hesaplandığı zaman görülür ki, Irak Kürt halkının çok iyi savaşması; azmi, birliği, hatta askeri zaferleri yetmez. Irak hükümeti otonomiyi kabul etmedikçe ve uygulamadıkça bu nasıl sağlanacak? Irak Kürt halkı, yalnız coğrafi bakımdan değil, politik bakımdan da bu tecrit durumundan nasıl sıyrılacak? O zaman, Ortadoğu'da, Irak Kürt halkının da kaderini etkileyecek, ileriye doğru büyük değişiklikler olmadıkça, sorunun çözümü, Irak'ın bütününde ileriye doğru oluşacak önemli değişikliklerde aranmalı. Bu, Irak'ta gerçek bir demokrasiyi sağlamaya bağlı. Kürt halkının ulusal ve demokratik haklarını da kapsayacak bir demokratikleşme... Bunun için Irak'taki tüm sosyalistler, ilericiler ve demokratlarla güçbirliği yapılması gerekli ve zorunlu oluyor. Baas tipi, Arap milliyetçiliğiyle donanmış ve halklar sorununa işçi sınıfının dünya görüşü açısından değil, burjuvazinin dünya görüşü açısından bakan partilerin ve yönetimlerin Kürt sorununa gerçekten demokratik bir çözüm getirmeleri mümkün değildir. Ancak ülkede sosyalist ve ilerici güçlerin ağırlığı belli ölçüde varolduğunda, bu tip yönetimler bile asgari demokratik ve milli hakları tanı-

mak zorunda kalırlar...» (1)

Bu görüş Rızgari'ye göre «ütopik»tir. Ama diğer yandan Rızgari'nin kendisi de bir başka yazısında şöyle diyor:

> «Ne var ki, Kürdistan uluslararası bir sömürgedir. Örneğin: Kuzey Irak'taki kurtuluş hareketinin etrafındaki bütün güçler düşman güçlerdir. Hepsi de hareketi boğmağa çalışan güçlerdir. Bu bakımdan Kürtlerin herhangi bir kapıdan dünyaya açılmaları stratejik bir zorunluluktan doğmaktadır.» (2)

Coğrafi konumun önemini ve bunun «stratejik zorunluluklar doğuracağını» görüldüğü gibi Rızgari de bir başka yazısında itiraf etmektedir. Ama kendi kendisini bazen aynı cümle içinde tekzip eden Rızgari, bir sayı öncesinde yazdıklarını nerden hatırlasın?.

Bir an, Irak Kürdistanı'nda bağımsız bir devlet oluştuğunu ve Irak'a karşı sınırlarını koruyabildiğini farzedelim. Bu devlet Irak, Türkiye ve Iran üçlüsü —en azından bunlardan biri tarafından— tanınmadıkça, dış ülkelerle ilişkisini nasıl kuracak? Açıktır ki bu üç devlet de böyle bir oluşumu, bugünkü rejimleri ve durumlarıyla kesinkes istemezler. Böyle bir devletin ne karadan, ne denizden ve ne de havadan dışarıya açılan bir yolu yoktur.. Bu durumda coğrafi konum, ulusal kurtuluş hareketinin biçimini ve ilişkilerini tayin bakımından önemsiz sayılabilir mi?

Ama, aynı zamanda, Kürdistanı çevreleyen bu çemberde Kürt halkına dost güçler de vardır. Bunlar, sosyal şovenizmden kurtulduğu oranda bu ülkelerin işçileri, devrimci ve demokratik güçleridir. Gerici rejimlere, zulme ve baskıya karşı onlar da mücadele etmektedirler. Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesini onlarınkiyle birleştirmek hem Kürt halkının, hem de bu ülkelerin devrimci ve demokratik güçlerinin çıkarınadır.

Diğer yandan Rızgari, pek açık seçik konuşmasa da, ulusal soruna «Kürdistan'ın bütünlüğü» içinde değil, «parça» olarak bakanlardan sözetmektedir. Dergimizin 21-22 sayısında bu konuda şöyle denmişti:

> «Bugün aklı başında hiç kimse bu soruna Kürdistan'ın birleştirilmesi olarak bakmıyor. Kürdistan'ı bölen sınırlar ne kadar suni ve Kürt halkının rızası dışında oluşturulmuş olursa olsun, Kürdistan'ın her bir parçasının içinde bulunduğu ülkenin kendine özgü şartları, bu parçaların her birindeki özgürlük ve demokrasi mücadelesinin değişik bir yol izlemesine, farklı zamanlarda sonuçlanmasına yol açabilir. Birlik sorunu

---

(1) Özgürlük Yolu, sayı 1, s. 17-18.
(2) Rızgari, sayı 2, s. 31-32.

tarihi gelişme içinde ortaya çıkacak bir sorundur. Şimdiden bu konuda spekülasyonlara girişmenin ne gereği, ne de yararı vardır. Kürt halkının mücadelesi, yanyana yaşadığı halkların özgürlük, demokrasi ve sosyalizm yönündeki mücadeleleriyle yakından ilgilidir ve bu nedenle de her ülkede, Kürt halkıyla diğer halkların devrimci ve demokratik güçlerinin en sıkı dayanışmasını, birliğini oluşturmak zorunludur.» (Bakınız: **Özgürlük Yolu**, sayı: 21-22, s. 5)

Kalemini oynatırken binbir konudan dem vuran, aklına eseni kağıda geçiren ve bu arada «coğrafi konum»la ilgili «ütopik tez»lerden bahseden Rızgari'nin yazarı, bu tezin ne olduğunu ve neden «ütopik» olduğunu söylemiyor tabi. Ama biz en azından Azerbaycan'ın durumundan bir örnek verelim: Azerbaycan'ın bir bölümü Çarlık yönetimi altında idi ve 1917 devriminden sonra orada sosyalist bir cumhuriyet kuruldu. İran Şahlığının ilhak ettiği bölüm ise hâlâ bu gerici rejimin sömürü ve zulmü altındadır, özgürlüğüne kavuşamamıştır. Tarihi gelişme belki Irak'ta, belki Türkiye'de, belki İran'da Kürt ulusal sorununun demokratik bir çözümünü daha önce getirebilir. Bu ülkelerin her birinde toplumsal gelişmelerin izleyeceği seyre bağlıdır bu. Nitekim Irak'ta özgürlüğü için savaşan Kürt halkı, 1970'te otonomi konusunda Irak hükümetiyle bir antlaşmaya vardı. Eğer KDP üst yönetimi yanlış bir politika izlemeseydi, bu antlaşma, tam olmasa bile uygulanabilirdi. Bu örnekler, Kürdistan'ın her parçasının özgül durumunu göz önüne almanın gerçekçi bir değerlendirme olduğunu açıkça gösteriyor. Ütopik olanın ise, somut gerçeklere gözlerini kapayan Rızgari'nin tavrı olduğu ortada. Ama sanırız Rızgari'nin, kendisine yakışan şeyleri başkalarına maletme gibi bir alışkanlığı var..

Kürdistan'ın her parçasında Kürt halkının özgürlük mücadelesinin o ülkenin şartlarına uygun bir yol izlemesi, Kürt halkının kendisini diğer parçalardan tecrit etmesi anlamına gelmez elbette. Nasıl ki sömürgeci, ırkçı güçler, Kürt halkını baskı altında tutmak için kendi aralarında bir dayanışma içindelerse Kürt halkı da Kürdistan'ın diğer bölümlerinde verilen mücadeleleri elbette destekliyecektir.

Kürt halkının önündeki devrimin, Kürt toplumunun bugün içinde bulunduğu durum açısından **ulusal demokratik** bir devrim oluşu, Kürt halkının yanyana yaşadığı halklarla sıkı bağlar kurmasına ve devrimci mücadeleyi birlikte yürütmesine engel değildir. Tam tersine, Leninizm, tüm ülkelerin işçileriyle ezilen halkların birliğini temel bir ilke olarak belirlemiştir. Bu, hem ezilen halkların hem de işçilerin kurtuluşu için gerekli, zorunlu bir birliktir.

Türkiye'de Kürt halkı, özgür ve demokrat bir toplum için sömürgeciliğe ve feodal gericiliğe karşı mücadele ederken, anti-faşist ve

anti-emperyalist mücadeleye kayıtsız kalamaz. Faşizme karşı mücadele her iki halkın ortak mücadelesidir. Emperyalizme karşı mücadele de öyle. Çünkü emperyalizm her iki halkı birlikte sömürmektedir, her iki halkın kurtuluş mücadelesinin karşısındadır ve ülkedeki gerici, zorba güçlerin ayakta kalmasına yardımcı olmaktadır. Emperyalizm, onun Türkiye'deki müttefikleri işbirlikçi burjuvazi ve büyük toprak sahipleri —bu arada Kürt feodal gericileri— her iki halkın da ortak düşmanlarıdır. Her iki halk, ortak düşmana karşı güçlerini birleştirmek zorundadır.

Yanlış bir anti-sömürgeci mücadele anlayışıdan yola çıkan Rızgari, Hakim ulusun işçi sınıfının politikasıyla Kürt halkının ulusal demokratik güçlerinin politikasını, birbirinden koparıyor ve «seçim siyaseti»ni de buna dayandırıyor. Bu «siyaset»i yanlış bir çelişki anlayışıyla gerekçelendirmeye çalışıyor.

Oysa, hakim ulusun işçi sınıfının politikasıyla ezilen halkların politikasında aslolan ayrılık değil, birliktir. «Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halkların birliği» demek onların, ortak düşmanlara karşı ortak politika gütmelerini istemek demektir. Yukardan beri söylediğimiz gibi faşizm ortak bir düşmandır, emperyalizm ortak bir düşmandır, emperyalizmle işbirliği halinde olan burjuvazi, ve büyük toprak sahipleri iktidarı —ki buna Kürt feodal gericileri de dahil— ortak bir düşmandır. Bunun gibi sömürgecilik de yalnız sömürge halkların değil, sömürgeci ülkelerin işçilerinin de düşmanıdır, aynen emperyalizm gibi.

Sorunları birbirinden farklı olan, hatta aralarında çelişkiler —uzlaşmaz olanları da dahil— bulunan kişiler ,zümreler, tabakalar, sınıflar, halklar, belli ortak çıkarlar, hedefler üstünde uzlaşabilirler. Ve zaten eğer böyle olmasaydı, toplumsal yaşamda, tarihte sayısız örneğine rastlanan uzlaşmalar, güçbirlikleri, cepheler oluşmazdı.

Örneğin, özünde bir burjuva partisi olan CHP ile sosyalistlerin, düzenle ilgili temel görüşleri ve buna dayalı politikaları birbirinden ayrıdır. CHP, düzeni kendi içinde, kapitalist toplumu koruyarak ıslah etmeyi düşünür; sosyalistler ise kapitalizmin ıslahı yoluyla toplumun kurtuluşunun mümkün olmadığını bilir; onun yerine sosyalist bir toplumun kuruluşunu zorunlu görürler. Kapitalizmle sosyalizm arasındaki çelişki uzlaşmaz bir çelişkidir, bu anlamda CHP ile sosyalistlerin politikası da uzlaşmazdır. Ama bu, sosyalistlerle CHP'nin hiç bir konuda uzlaşmayacaklarını da göstermez. Örneğin Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı sosyalistlerle CHP aynı yönde mücadele verdiler. Faşizm konusunda da CHP, kararsız ve tutarsız da olsa, anti-faşist bir tavır içindedir. CHP gibi, geniş kitlelerin, doğru ya da yanlış, umutlarını bağladıkları bir partinin bu tavrı küçümsenebilir mi?

İşte 1977 haziran seçimlerinde sosyalistlerin CHP'ye oy vermeleri böylesine bir uzlaşmadır.

Biz, Rızgari'nin anti-faşist mücadeleyle anti-sömürgeci mücadeleyi birbirine karıştırdığını, bu nedenle de gerçekleri ters yüz ettiğini söylemiştik. Rızgari buna fena halde öfkeleniyor. Oysa ne kadar haklı olduğumuz şu örnekten de bellidir:

«Kürt halkının varlığını reddeden, Kürt ulusal demokratik haklarını gaspeden, bu halkın sömürgeci boyunduruk altında tutulmasına alkış tutan tavrı ile Bay Nadi'den daha iyi bir faşist olur mu? Üstelik «demokrasi ve bağımsızlık» ile de cilalanmış bir faşist.» (1)

Nadir Nadi'nin Kürt halkının varlığını inkâr ettiği, bu halkın demokratik haklarının gaspına, sömürgeci boyunduruk altında tutulmasına alkış tuttuğu, ırkçı-şoven olduğu açık ve doğru. Buna kimsenin bir itirazı yok. Ama Nadir Nadi'yi faşist yapmaya yeter mi bu? Yetmez. Çünkü her ırkçı-şoven olan, her sömürgeci anlayışta olan faşist sayılamaz. Sayılsaydı Ingiltere'yi, ABD'yi, Fransa'yı, bugünkü Federal Almanya'yı ve onların tüm yöneticilerini faşist saymak gerekirdi. Çünkü bu devletler emperyalisttirler, birçoğunun sömürgeleri vardır, veya daha düne kadar vardı. Yeni sömürgeciliği ise devam ettiriyorlar. Bu ülkelerin devlet adamları bu sömürü ilişkilerine karşı da çıkmıyorlar. Örneğin Fransa Cezayir'de çok kan döktü, Cezayir halkının ulusal demokratik haklarını gaspetti, bu halkın varlığını kabul etmedi; ama yine de faşist değildi. Çünkü faşizm, Nazi Almanyasında, Mussolini İtalyasında, Franko İspanyasında, Şili'de görüldüğü biçimiyle ve bilimsel olarak yapılmış tanımıyla ayrı bir burjuva devlet biçimidir. Bay Nadir Nadi, Kürt halkına karşı şovendir, İlhan Selçuk da öyledir; ama bunlar Türkiye'de şu aşamada demokratik hakların sınırlandırılmasından değil, genişletilmesinden yanadırlar. DGM'ne, faşist dikta kurulması çabalarına karşı çıkıyorlar. Nadir Nadi, açık bir anti-faşist tavır içinde olan bir gazetenin patronudur. O kadar ki faşist beslemeler bu gazeteyi okutmamak için terör estiriyor, sokaklarda adam dövüyor, bayileri basıyorlar. Rızgari, «Bay Nadi'den daha iyi bir faşist olur mu?» derken, yalnızca heyecanlı sözler söylemiş oluyor, ama yanlış sözler..

Biz Bay Nadir Nadi'nin şoven anlayışına, Kürt halkının haklarını inkâr etmesine, sömürgeci anlayışına karşı mücadele ederiz; ama şu aşamada, faşizm bir tehlike ise ve bu tehlikeye karşı güçbirliği yapmak, en geniş cepheyi oluşturmak bir zorunluluk ise, Bay Nadi ve

(1) Rızgari, sayı 2, s. 9.

onun gibileriyle **faşizme** karşı birlikte mücadele etmekte bir an dahi tereddüt etmeyiz.

Bir yandan «mütevazi» olduğunu söyleyen, ama diğer yandan Kürt Halkı'nın ulusal demokratik mücadelesi için, **«sosyal pratiğin temel taşında dövülmüş» «temel siyaset tezleri»**ni ortaya koyma iddiasında olan Rızgari'nin ortaya koyduğu temel tezler böyle işte.

- Anti-feodal yanı olmayan bir ulusal demokratik mücadele..
- Tarihi olayları kavramada ve sınıf tahlillerinde tam bir kargaşa ve fukaralık..
- Ulusal tecrit politikası..
- Anti-faşist mücadele ile Anti-sömürgeci mücadeleyi birbirine karıştırma..
- Marksist-leninist dünya görüşü ve mücadele anlayışının çok uzağında bulunduğu halde, başkalarına kara çalma, hırçınlık ve çığırtkanlık yapma..

Kendisini «Kürdistan için bir **Gelawêj**» (Çobanlara yol gösteren parlak beyaz yıldız, deniyor) olarak niteleyen Rızgari'nin durumu böyle işte O'nun, bu haliyle nasıl «gelawêj»lik yapacağı ise ayrı bir konu.

Rızgari'nin «Kürt Halkının Anti-Sömürgeci Ulusal Demokratik Mücadelesinin» siyaseti dediği şey, Kürt halkına siyaset olamaz. Bu siyaset emekçi Kürt halkını kurtuluşa değil, ancak feodal gericiliğin kuyruğuna, yalnızlığa ve batağa götürür. Böyle bir siyaset Kürt halkının devrimci siyaseti olamaz, olsa olsa **Rızgari'nin kendi siyaseti** olur.

Bu konuyu kaparken bir-iki noktaya daha kısaca değinmek isteriz :

Rızgari, «özel ek»inde, Dergimizin 26. sayısında Rızgari'yi eleştirirken, «bu baylar» tabirini kullanmamızı, «jurnal etme», «amme tanığı olma» vb. saçmasapan şeylerle suçlamaya kalkışıyor. Biz, devrimci hareket içinde görünmeye çabalayan bazı hasta küçük burjuvaların yöntemlerini, ayak oyunlarını bilmeyiz. Biz Rızgari'nin kitleler arasındaki etkinliğini ciddiye aldığımız için değil —çünkü böyle bir etkinlik olmadığını Rızgari de iyi bilir— bu yanlış görüşlerin şu ya da bu biçimde yaşamasına olanak vermemek için bu eleştiriyi gerekli gördük. Eğer Rızgari o derece ciddiye alınmak istiyorsa kendi kendisini jurnal etsin; çünkü biz böylelerine de rastlamışızdır..

Rızgari, Özgürlük Yolu'nun, «kazalı-belalı Türkiye'de kazasız - belasız 26 sayı yayın» yaptığından dem vuruyor, aklınca birşeyler ima etmeye çalışıyor. Rızgari, kendi beceriksizliğini kapamak için boşuna başkalarına çamur atmasın. Birtakım akıl fukaralarının, çoktan beri sağda solda, «Rızgari kapatıldı, Özgürlük Yolu niçin kapatılmıyor?.» tarzında dedikodu yaptıklarını biliyoruz. Türkiye'de bugünkü

basın yasalarına göre hiçbir dergi veya gazete kapatılmıyor, kapatılamaz. Ancak, kovuşturma konusu olur veya içinde suç olduğu varsayılan sayıları toplatılabilir. Yasa dışı baskılar, toplama olayları da elbet sık sık görülüyor ve bu yalnız Rızgari'nin başına gelen birşey değil. Dergimizin de bazı sayıları toplatıldı, sorumlu müdür arkadaşımız hakkında birhayli dava açıldı ve bunlar devam etmekte. Ama biz bunun çığırtkanlığını yapmadık. Özgürlük Yolu'nun yanısıra, Rızgari'nin de gördüğü ağır baskılar altında yayınını sürdüren, 30., 40. sayılara ulaşan aylık devrimci dergiler ve 100. sayıyı aşan haftalık devrimci yayınlar var. Rızgari yayınını sürdüremediyse, bunun nedenlerini biraz da kendisine sorsun, bunu kendi yetersizliğinde arasın Biz elbette tüm faşist, anti-demokratik baskılara karşı olduğumuz gibi, Rızgari'nin üstündeki baskılara da karşıyız. Ama Rızgari bir «gelawêj» olmaktan çıkıp yılda bir görünen bir kuyruklu yıldıza dönmüşse, bunun suçu herhalde bizim olamaz.

«Rızgari'nin Özel Eki»nde, Dergimiz için, «Türkiye'de, icazetli solun kokuşmuş oportünizmini Kürdistan'a taşıma görevini gönüllü olarak üstlenen Özgürlük Yolu,» deniyor. Rızgari'nin bu şatafatlı suçlamalarından öfkeye kapıldığımız sanılmasın. Tersine onun bu tür sözlerini bir palyaço'nun şakalarını ciddiye aldığımız kadar alırız ancak. Böylesine gülünüp geçilecek şeylere karşı kendimizi savunmak için değil, Rızgari'nin bu sözlerinin ne alama geldiğini belirtmek için bu suçlamaya (!) dokunduk. Aslında Rızgari, bu sözlerle, şimdiye kadar sosyalizm düşmanlarının, ağa ve bey kuyrukçularının, burjuva ideologlarının yaptığını yapıyor. O, Kürdistan'ı sosyalizme kapamaya kalkışıyor! Sosyalizmi «yabancı bir ideoloji» sayan burjuva mantığına yaslanıyor..

Birçok ilerici, devrimci yayın organının yıllardır ağır baskılara göğüs gererek mücadelesini sürdürdüğü ülkemizde, 3 sayıcık çıkabilen ve bu üç sayıda da herhangi bir «temel tez» getirmek şurda kalsın, garip bir kafa karışıklığının, düşünce salatasının eşsiz örneklerini veren Rızgari, burjuvazinin onca baskısına; hapis, işkence, öldürme, aç bırakma yöntemlerine karşın yıllardır mücadele veren sosyalistleri, onların örgütlerini, bir kalemde «icazetli sol» diye niteleyip geçiyor.. Ve böyle yapmakla da yakayı daha da ele veriyor. Rızgari'nin, «oportünizmi Kürdistan'a taşımakla» suçladığı Dergimizin, 2,5 yıldır verdiği mücadele ortada. Kürdistan'ın sömürge yapısını ilk kez, ekonomik, sosyal ve kültürel yönleriyle açığa kavuşturmanın ve buna karşı mücadele görevlerini ,ilkelerini koymanın yanısıra, Dergimiz, emperyalizme, faşizme, feodal gericiliğe karşı kararlı, ilkeli bir mücadele sürdürdü. Her konuda işçi sınıfının bağımsız politikasını savundu, onun bilimsel dünya görüşünü kitlelere taşıdı. Ve bununla bir-

likte Dergimiz, günümüzde bir karşı-devrimciliğe dönüşmüş maoizme, troçkist eğilimlere, işçi sınıfı hareketini ekonomizmin, sendikalizmin ve sosyal demokratların çerçevesinde ve kuyruğunda tutmak isteyenlere, pasifist ve teslimiyetçilere, kısacası her türden son ve sağ sapmaya karşı da kararlı bir mücadele yürüttü. Maoistlerin, gel-geç maceracıların, teslimiyetçilerin bu nedenle bizi suçlamaları doğaldır. Ve Dergimiz, ulusal soruna burjuvazinin dünya görüşü ile bakanlara, «dar milliyetçilere», feodal kuyrukçuluğu yapanlara karşı da amansız bir mücadele yürüttü. Işte Rızgari'nin tüm öfkesi burdan kaynaklanıyor.

Bizim dünya görüşümüz, mücadele anlayışımız Kürt feodallerine, burjuvalarına ve onların kuyruğundan gidenlere elbette «yabancı» dır. Ama Kürdistan'ın işçi ve köylülerine, Kürt ulusunun ezici çoğunluğunu oluşturan emekçi halkımıza yabancı değil. Çünkü bu görüşler onların çıkarlarını dile getiriyor; bu mücadele onların kurtuluşuna yönelik. Sosyalizm, burjuva sözcülerinin iddia ettiği gibi, sınırlardan gizlice sızan bir ideoloji değil; o her yerde işçi ve emekçilerin omuzları üstünde yükseliyor. Sosyalizm, Kürdistan'da da emekçi Kürt halkının, başlıca Kürt işçileriyle yoksul köylülerinin, çağlarının bilincinde olan ilerici aydınlarının bağrından kaynaklanıyor.

Rızgari'nin, «icazetli sol», «oportünizm» gibi uyduruk suçlamalarla, keskin devrimci maskesi takınmaya kalkışarak hücum ettiği, Kürdistan'da gelişmesini önlemeye çalıştığı, aslında işçi sınıfı haretinden, sosyalizmden başkası değildir. Rızgari ve onun gibiler yıllardır bunu yapmaya çalışıyorlar. Ama bu çabalar boşuna.. Emekçi halkın zaferini, sosyalizmi, halkların her türlü zulüm ve sömürüden gerçek kurtuluşunu, bırakalım Kürdistan'ın artık çağını doldurmuş beyleri ve sihirbazları ve onların kuyruğunda yüzenler, ABD emperyalizmi bile önleyemiyor artık.

Ama Rızgari tümüyle haksız mı diyeceksiniz? Türkiye'de sosyalizm adına, işçi sınıfı adına ortaya çıkıp da oportünizm yapanlar yok mu? Var, var elbette. Ve böyleleri, dar klik anlayışlarını herşeyin üstünde tuttukları için, ideolojik sağlamlıktan ve devrimci mücadeleden çok, gelişmelerini makyavelist yöntemlere bağladıkları için, Kürdistan'da yer edebilmek çabasıyla Rızgari ve benzerleriyle sıkı-fıkı ilişkiler içine girmekten kaçınmıyorlar.. Ama bu yöntemler de onları ancak «dostları»yla birlikte batağa götürebilir.

Son olarak diyeceğimiz şudur: Rızgari ve benzerleri için her şey tümüyle bitmiş değil. Gerçekten halkımızın ulusal-demokrat mücadelesinde olumlu bir rol yüklenmek istiyorlarsa, halkımızın gerçekten kurtuluşunu istiyorlarsa en azından bir demokratın takınması gere-

ken tavrı takınsınlar. Emperyalizme, sömürgeciliğe, faşizme ve feodal gericiliğe karşı mücadele görevlerine sahip çıksınlar. Emekçi halkın yanında ve ağalığın-şeyhliğin ve benzer her türlü gericiliğin karşısında olsunlar.

Biz, asla sekter olmadık, kendimizin dışında yurtsever ve demokrat kişiler, eğilimler olmaz demedik. Biz tüm yurtseverlerin, demokratların en sıkı güçbirliğinden yanayız. Ama yurtsever ve demokrat olmanın da asgari şartları vardır. Bir kişi gerici ağalığa-şeyhliğe karşı çıkmadan, faşizme karşı mücadele etmeden yurtsever ve demokrat olamaz. Evet, bu ölçüler üzerinde birliğe, dayanışmaya her zaman hazırdık, şimdi de hazırız. Buyrun, söz sizin!

BİR İHANETİN BELGELERİ

Barzani'nin Carter'e ve Kissinger'in Barzani'ye Yazdığı Mektuplar

Dergimizin Yorumu:

Dergimizin 23. sayısında, Barzani'nin bir İngiliz gazetesinde çıkan açıklamasını yayınlamış ve Irak KDP yöneticilerinin yenilgiden önce ve sonra izledikleri yanlış, gerici politikalarıyla ilgili bir yorum yapmıştık.

Aşağıda bu konuyla ilgili yeni belgeler sunuyoruz.

Bunlardan biri, o zamanki ABD Dışişleri Bakanı H. Kissinger'in Barzani'nin bir mektubuna verdiği cevaptır ve 22 Şubat 1975 tarihini taşımaktadır. Bu mektupta, daha önceden varolan ilişkilerden sözediliyor. Bir diğeri, Barzani'nin Başkan Carter'e yazdığı 9 Şubat 1977 tarihli uzunca mektuptur. Barzani'nin, bu mektubun birer kopyasını tüm Kongre ve Senato üyelerine gönderdiği, 24 Şubat 1977 tarihli mektubundan anlaşılmaktadır.

İngilizce aslından aynen çevirip yayınladığımız bu belgeler, Irak'ta Kürt halkının yürüttüğü ulusal kurtuluş mücadelesinin 1975 yılındaki yenilgisini, buna yolaçan gelişmeleri, emperyalizmin tuzağını, KDP yöneticilerinin emperyalizme teslimiyetçiliğini çok açık biçimde ortaya koymaktadır.

İyi niyetli, ama uluslararası politika, emperyalizm ve sınıf mücadeleleri hakkında yeter bilgisi olmayan bir okuyucu, Barzani'nin mektuplaraını okuyunca, ilk bakışta, onu, halkının kurtuluşu için çırpınan bir lider olarak görebilir. Gerçekten de bu mektuplarda, Barzani, yenilgiden sonra İran'a sığınmak zorunda kalmış ve Güney Irak'a zorla sürülmüş yüzbinlerce Kürdün yurtlarına geri dönmelerini, 11 Mart 1970 antlaşmasının uygulanmasını, Kürt halkına ulusal ve medeni haklarının tanınmasını istemektedir. Ama kimden: dünyanın en büyük sömürücü devleti, emekçilerin ve e-

zilen halklaarın en büyük düşmanı, «Dünyanın Jandarması» Amerika Birleşik Devletleri'nden...

Emperyalizmin, şimdiye kadar, ulusal kurtuluşları için mücadele eden halkları kurtarmaya çalıştığı (!) görülmedi, görülemez. Çünkü halkların baş düşmanı zaten odur. Ondan kurtuluş istemek, kuzunun kurttan yardım istemesine benzer... Irak'ta Kürt halkının özgürlük mücadelesine karşı duranlar, ona saldıranlar ilk elde, elbette şoven, ırkçı Irak hükümeti, onun ordusu, polisidir. Onlar, bu ülkedeki burjuvazi ve büyük toprak sahipleri gibi gerici sınıfların Kürdistan üzerindeki sömürüsünü devam ettirmek için Kürt halkına karşı savaşıyorlar. Ama diğer yandan, Ortadoğu ülkeleri, özellikle de petrol hazineleri nedeniyle Emperyalist ülkeler tarafından yoğun biçimde sömürülüyorlar. Amerikan, İngiliz şirketleri vantuzlarını bu bölgenin toprağına geçirmişlerdir. Irak'taki iç savaş bu şirketleri yakından ilgilendiriyordu. Onlar, ne Arap halkının, ne Kürt halkının, ne de sömürdükleri bir başka halkın özgür olmasını isteyemezlerdi. Çünkü bu halklar özgürlüklerini kazandıkça yeraltı, yerüstü kaynaklarına da sahip çıkmaya, emperyalist sömürüyü sınırlandırmaya, giderek kaldırmaya çalışıyorlardı. Emperyalistler Irak'ta iç savaşın ne Arap hükümeti ne de Kürtler yararına kesin bir biçimde sonuçlanmasını, ya da demokratik, âdil bir çözüme varılmasını kesinlikle istemezlerdi. Onların çıkarına olan savaşın devam etmesiydi ve sürekli olarak bunun için çabaladılar.

Barzani ve çevresi dünyanın en büyük emperyalist ülkesinden medet beklemekle, ona güvenmekle kurttan yardım isteyen saf kuzunun durumundadırlar. Barzani, Amerikan yöneticileri için, bizi aldattılar, bize ihanet ettiler, diyor. Elbette, başka ne beklenebilirdi?!.

Barzani, bütün bu «bilerek aldatmalar»dan, «tuzağa düşürmeler»den, «ihanetler»den yine de hiç bir ders almadığını açıkça göstererek yeni yöneticilerin, «Amerika'nın da zararına olan» bu politikayı değiştirmelerini istiyor, onların çıkarlarının kendilerini desteklemekte olduğunu ispatlamaya çalışıyor!. Amerikan insanının adalet duygusuna başvuruyor. Bu adalet duygusunu, Hiroşima ve Nagazaki'de atom bombasıyla yanıp kavrulan yüzbinler, ülkeleri yakılıp yıkılan, milyonlarca kurban veren Vietnamlılar ve uzun kölelik yıllarından sonra hâlâ «beyaz adam»la eşitlik mücadelesi veren zenciler çok iyi biliyorlar...

Okuyucu bu mektupları nasıl olsa okuyup gereği gibi değrelendirecek. Ama yine de bir iki noktayı belirtmekte yarar var:

Birincisi, Barzani, kendilerini Amerika'dan destek aramaya sürükleyen nedenlerin başında Sovyetler'in kendilerine karşı Irak'a yaptıkları yardımı gösteriyor. Sürekli olarak Irak komünistlerini ve Sovyetler Birliğini suçluyor; onların daha 1958'den beri Kürt halkına karşı tavır aldıklarını söylüyor. Bu, Irak Kürt ulusal hareketi içinde yer alanların iyi bileceği üzere, gerçek dışı bir iddiadır ve bunun gerçek olmadığını herhalde Barzani herkesten iyi bilmektedir.

Barzani, 1958 devriminden sonra, «Yeni rejim Sovyet etkisi altına girer girmez, komünistlerin Irak'ta yarattıkları kargaşa»dan sözetmekte ve kendilerine söz ve-

rilen hakların unutulmasına bunu neden göstermektedir.

Irak'ta 1958 devriminden sonra komünistlerin kargaşa yarattıkları iddiası gerçekdışıdır. Tersine, İngiliz uşağı kralın ve Nuri Sait hükümetinin devrilişinden sonra ülkede doğan demokratik ortama tahammül edemeyenler emperyalistler ve iç gericilerdi. Nitekim 1959 yılında Musul'da gerici bir ayaklanma başlatıldı ve bu ayaklanma, Arap ve Kürt devrimcileri tarafından ortaklaşa çabalarla bastırıldı.

Mehabad Cumhuriyeti'nin yıkılışından sonra 1947 yılında yanındaki 500'ü aşkın kişiyle Sovyetler Birliği'ne sığınan ve orada 1958 devrimine kadar konuk olarak Kalan Barzani'nin, ABD cumhurbaşkanına yazdığı mektupta sürekli olarak Sovyetleri ve komünistleri suçlaması doğrusu çok ilginçtir. Üstelik Barzani, hem de «özgürlük ve demokrasi» adına komünistlere karşı koymakla, «onların yaptıkları kitle halindeki katliamlara karşı seyirci kalmamakla» övünmektedir. Barzani'nin ABD liderlerinin gönlünü hoş etmek ve yardım sağlamak için böyle davrandığı düşünülebilir. Ama ABD yöneticileri bu kadar saf mıdırlar? Onlar Irak'ta başından beri olan bitenden habersiz midirler?

Gerçek şu ki, Sovyetler Birliği olsun, diğer sosyalist ülkeler olsun Irak'ta Arap halkının emperyalizme, siyonizme ve gericiliğe karşı mücadelesini destekledikleri gibi, Kürt halkının özgürlük, demokrasi yolundaki mücadelesini de desteklemişler ve her iki halkın emperyalizme ve gericiliğe karşı güçbirliği oluşturması, Kürt ulusal sorununun barışçı yollardan adil bir çözüme ulaşması için çaba göstermişlerdir. Sosyalist ülkelerin Kürt ulusal hareketine desteği, Barzani kliğinin ABD emperyalistleri ve gerici İran rejimiyle el altından anlaşarak hareketin ipini onlara teslim ettikleri 1972 yılına kadar, gerek maddi, gerek politik destek olarak devam etmiştir. Ancak Barzani kliğinin emperyalizmin ve İran Şahlığının bir maşası haline gelmesinden sonradır ki Sosyalist ülkeler, Barzani ve kliğini açıkça uyarmışlar, bu yanlış politikadan çeviremeyince desteklerini kesmişler ve ona karşı tavır almışlardır. Açıktır ki bu tavır asla Kürt halkına ve onun kendi kaderini tayin hakkına karşı değildir.

1972 yılına kadar KDP de sosyalist ülkelerin ilişkilerini iyi biçimde sürdürmeye çalışmıştır. 1971 yılında, KDP'nin 25. kuruluş yıldönümü nedeniyle, hemen tüm sosyalist ülke partileri KDP'yi kutlamışlar, onun Kürt halkının özgürlüğü uğrunda ve Irak'ta emperyalizme, gericiliğe karşı demokrasi ve sosyal ilerleme için tüm ilerici, devrimci, barışçı güçlerle birlik yolundaki her çabasını desteklediklerini söylemişlerdir. Sovyetler Birliği Komünist Partisince gönderilen mesaj şöyledir:

«KDP'nin kuruluşunun 25. yıldönümü nedeniyle, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi, Kürdistan Demokrat Partisi Merkez Komitesi'ne, onun başkanı Mustafa Barzani'ye ve tüm üyelerine içten selamlarını bildirir ve onu, Kürt halkının ulusal haklarını korumak yolunda gösterdiği mücadeleden dolayı kutlar.

Tüm Sovyet komünistleri ve Sovyet halkı, Kürt sorununun barışçı bir yoldan çözümünü amaçla-

mış ve Irak Kürt halkının haklarının teminatı olan Mart 1970 Antlaşmasına saygılıdırlar.

KDP, Irak halkının çıkarlarının korunması için emperyalizme karşı mücadelede yüklendiği ağır sorumluluklar, Irak Cumhuriyeti içinde otonomi, ulusal birlik ve toplumsal ilerleme için gösterdiği çabalar nedeniyle kutlanmalıdır. Bütün bu yaptıklarıyla KDP, tüm ilerici güçlerin saygısına layıktır.

KDP'nin benimsediği amaç, emperyalizme karşı savaşan tüm güçlerin, ulusal bir cephede işbirliği yapmasıdır. Irak cumhuriyetinin bağımsızlığı ve ulusal istikrarı için bundan daha yararlı bir amaç olamaz.

Irak'ta, gerici emperyalizme karşı olan tüm ilerici güçlerin birliğini sağlamak için ve Kürt sorununun barışçı bir yoldan çözümünü amaçlamış olan antlaşmanın tümüyle gerçekleştirilmesi yolunda Partinizin gösterdiği çabalara başarılar dileriz.

Yaşasın Sovyet ve Irak halklarının ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğiyle Irak Cumhuriyetinin dostluğu ve işbirliği.» (1)

Kürt halkının 1975 yılındaki acı yenilgisinin sorumluları, ABD emperyalistleri, Gerici İran rejimi ve son yıllarda bunların bir maşası durumuna düşen KDP üst yönetimidir. Amerikalı ve İranlı gericiler, KDP liderlerini oyuna getirdikten, Irak'ta iç savaşı başlatıp Baas'tan önemli tavizler aldıktan, Şattülarap sorununu İran lehine çözümledikten sonra onları yalnız bırakmışlardır.

ABD emperyalistlerini, İran kasabını, Suudi Arabistan şeyhini «Dostlarımız» diye nitelendiren ve aynı zamanda «Kürt halkının dost ları» sayan Barzani, bu mektubunda başka alternatifleri olduğunu da itiraf ediyor. Amerikan liderlerine, «Eğer size güvenmeseydim, Baas'la güçbirliği yapardım, halkımızı felaketten kurtarabilirdim» diyor. Ama bu tutumun Irak'ın komşularına ve Amerika'nın çıkarlarına zarar vereceğini de ekliyor.

Amerikalılar tarafından açıkça aldatıldıktan sonra, yeniden onlara yardım çağrısında bulunan Barzani, Sovyetler Birliği'ne ve sosyalistlere, salt Amerikan liderlerinin gönlünü hoş etmek için atıp tutmuyor; o, **tüm bu gericilerin safında** bulunmayı Kürt halkı için otonomiyi ve Irak için demokrasiyi sağlamanın bir gereği sayıyor...

Barzani Kürt ulusal hareketine hemen tüm yaşamını vermiş bir kişiydi. 1930'lardan bu yana ulusal hareketin hep ön safında ve başında bulundu. Bu nedenle o, Kürt halkının büyük sevgisini kazandı, adı efsaneleşti. Şimdi Barzani'nin en gerici güçlerin safında yer alması, Kürt halkının kurtuluşunu onlardan beklemesi, hem Kürt halkı adına hem kendi adına büyük bir talihsizlik, utanç verici bir durumdur.

Barzani'nin kişi olarak Kürt halkının iyiliğini istemesi, bu uğurda tüm yaşamını harcaması yetmiyor. İzlediği yanlış politika onu emperyalizmin ve diğer gerici güçlerin kucağına düşürdü.

Barzani, yarım yüzyıl süren mücadelesine karşılık, ulusal kurtuluşu salt burjuva anlamda düşündü. Ulusal sorunun çözümünün, köylü sorununun çözümüyle sıkı ilişkisini kavramadı. Ulusal hareketin zafere ulaşması için Kürt işçi ve köylülerinin devrimci örgütlenmesinin gereğini duymadı.

Barzani, ulusal harekete katılan Kürt burjuvazisinin ve büyük toprak sahiplerinin çıkarına uygun düşen bir politika izledi. Özellikle son dönemde yaptıklarıyla bu sınıfın tipik bir temsilcisiydi. Ulusal hareketi burjuva çerçevede tutmaya çalışan bu sınıflar, ulusal kurtuluş hareketine karşı kaypaktırlar ve emperyalizmle uzlaşmaya yatkındırlar.

Barzani ve temsil ettiği sınıflar, sosyalist ülkelerle ve Irak'taki devrimci ve demokratik güçlerle ilişkilerinde de ilkeli değil, yararcı bir anlayışla hareket ettiler. Barzani, sosyalizme hiçbir dönemde, Sovyetler Birliğinde bulunduğu 12 yıl da dahil, ısınmamıştı. Şimdi de o, emperyalist başkentlerde, emperyalizmin temsilcilerine mektuplar yazarak Kürt halkını içine düştüğü kötü durumdan kurtarmaya çalışıyor...

Barzani, Carter'e yazdığı mektubu şöyle bitiriyor:

«Yarım asırdan fazla bir zamandır ki halkım bütün güvenini, umudunu bana bağladı. Şimdi ben bu umudu size devrediyorum.»

Bir ulusal kurtuluş hareketinin «lideri» için bunlar ne talihsiz sözlerdir! Özellikle de kurtulmasına çalışılan o ulus için...

Kürt halkı da elbet eninde sonunda özgürlüğüne kavuşacak; bu parçalanmışlıktan, sömürü ve zulümden kurtulacak. Ama bu, dünha halklarının düşmanı ABD'nin başkanı Carter gibilerin yardımı ve merhametiyle değil, en başta emekçi Kürt halkının kararlılığı, yiğit mücadelesiyle olacak. Kürt halkının dostları ise emperyalistler, şahlar ve benzer gericiler değil; sosyalist ülkeler, Kürt halkının yanyana yaşadığı halkların devrimci ve demokrat güçleri, diğer ülkelerin işçileri ve dünyadaki tüm ilerici ,demokratik, barışsever güçler olacaktır.

Bir halkın umudu ise bir tek kişiye bağlanamaz. Bazan kişiler mücadele içinde sembolleşirler. Ama halkı kurtaracak olan yine halkın kendi mücadelesidir. Lenin'in dediği gibi, «asıl kahraman kitlelerdir.»

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, sosyalist devrimler ve ulusal kurtuluş savaşları çağında kimse, ulusları kurtaracak efsane kahramanları aramasın. Kürt halkının kurtuluş mücadelesine öncülük edecek, «umut» olacak güç, Kürdistan işçi ve yoksul köylülerinin bağrından çıkacak devrimci Parti olacaktır. Mücadele içinde kişiler gelir geçer, ama devrimci Parti yaşar ve onun doğru politikası kitleleri zafere götürür.

---

(1) Kaynak: **Ronahi** Dergisi, sayı 2, 1971, Zürich.

BARZANİ'NİN CARTER'E MEKTUBU :

Başkan Jimmy Carter   9 Şubat 1977
Beyaz Saray
Waşington, D.C. 20530

Sayın Başkan Carter,

Başkanlık seçimini kazanmanızdan dolayı sizi yeniden kutlarım.

Başkanlık seçiminiz sırasında, dünyanın her yerindeki halkların temel insan haklarını açıkça destekleyeceğinizi defalarca belirtmeniz beni çok sevindirdi ve yüreklendirdi

İşte bu umutladır ki size, Kürt halkının yenilgisine ve bunu izleyen dağılmasına yolaçan sorun ve olayların nedenlerini kısaca belirtmek için yazıyorum.

Birinci Dünya Savaşından sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüyle, Güney Kürdistan, İki Nehir Arası Ülke olarak bilinen yerle birleştirilerek Irak oluşturuldu ve İngiltere'nin yönetimine verildi.

Müttefik devletler, özerk bir Kürdistan'ın kurulmasını vaadetmişlerdi; çünkü Kürtler, Araplar, Türkler ve Perslerden sonra dördüncü büyük etnik grubu oluşturuyorlardı.

1920'de yapılan Sevr antlaşması, geniş Osmanlı İmparatorluğunun diğer halklarıyla eşit temeller üzerinde, Kürtlerin kendi kaderlerini tayin hakkını da içeriyordu. Ama uluslararası çıkarlar antlaşmanın gerçekleşmesine olanak vermediler, böylece Kürt halkının durumu bir çözüme ulaşmadan olduğu gibi kaldı.

Ondan sonra Kürtler, kendilerini zorla asimile etmek isteyen işgalcilere karşı, kendi ülkelerinde asgari düzeyde eşitlik ve adalete kavuşmak için, sık sık, kendilerini savunmaya zorlandılar.

Irak'ta monarşik sisteme son veren ve General Kasım liderliğinde bir askeri yönetim oluşturan 1958 darbesinden, sonra Kürt halkının ulusal haklarının tanınacağı vadedildi. Yeni rejim Sovyet etkisi altına girer girmez, Komünistlerin Irak'ta yarattıkları kargaşa içinde vaatler unutuldu.

Demokrasi ve Özgürlük konusunda Kürtlere düşen sorumluluk nedeniyle, Irak komünistlerinin yaptıkları kitle halindeki katliamlara karşı seyirci kalamazdım. Ancak General Kasım ve diğer yüksek rütbeli subaylara durumun ciddiyetini anlatınca, onların öfkelerine maruz kaldım.

Yerel komünistlerin desteği ve Sovyetler Birliği'nin cesaret vermesi ile, Irak hükümeti, 1961 yılında silahlı kuvvetlerini silahsız Kürt halkına karşı hücuma geçirdi.

Kürt halkının kendisini korumak için başlattığı devrim, o zamandan beri devam ediyor.

Bu süre içinde Irak'ta dokuz hükümet ve beş rejim değişti. «Bu zulümlerin her aşamasında, ilişkileri yeniden düzeltmek için, çok mütevazi bir dille ricada bulunduk. Ancak bizim tekrarlanan ricalarımıza yalnızca tekrarlanan hakaretlerle karşılık verildi.»

Bizim acılarımız, Sayın Başkan, sizin dedelerinizin acılarından farklı değildir. Ki onları, değerli Amerikalı Thomas Jefferson en iyi şekilde dile getirmiş, belgelendirmişti.

Son olarak, 1968 yılında, bugünkü Baas rejimi iktidara gelir gelmez bize savaş ilan etti. Fakat, amacına savaş yoluyla ulaşamıyacağını anlayınca 1970'te barış görüşmelerine başvurmak zorunda kaldı ve bu görüşmeler aynı yıl 11 Mart Antlaşmasıyla sonuçlandı.

Antlaşma, Irak halkının iki asli milliyetten, Araplar ve Kürtlerden oluştuğunu kabul ediyordu. Antlaşma aynı zamanda Kürt milliyetinin haklarını sayıyordu, ki bunlar arasında en önemlisi —dört yıl içerisinde— Irak Cumhuriyeti çerçevesi içinde bir otonom Kürdistan'ın oluşturulmasıydı.

Antlaşmayı imzalamaya istekli oluşumuz, yalnızca, onun şartları bizi derinden tatmin ettiği için değildi; fakat aynı zamanda Irak'ta barışın sağlanmasını istiyor ve Kürtlerin hükümete katılmasının, Baas'ın Irak halkına ve komşu ülkelere karşı sert ve uzlaşmaz politikasını değiştirebileceğini umuyorduk.

Fakat çok geçmeden, bu antlaşmanın, Baas'ın zaman kazanmak için başvurduğu bir taktik olduğunu farkettik. Onların iç barışa ihtiyaçları vardı ve Irak'ın komşularına karşı giriştikleri yeni hareketlerde Kürtlerin desteğini almayı umuyorlardı. İran, Küveyt, Suudî Arabistan ve Suriye ile yaratılan sürtüşmelerde bizi savaşa sürüklemek istiyorlardı.

Biz bir araç olmayı reddedince, bu kez Kürt bölgesini, özellikle de zengin petrol sahalarını —ki bu sahalar Irak petrol üretiminin % 65 ini ve petrol rezervlerinin % 70'ini kapsamaktadır— Araplaştırma politikasını başlattılar. Aynı zamanda barışı, ülke içindeki politik düşmanlarını tasfiye için kullandılar. Demokratik partiler kapatıldı ve onların yüzlerce üyesi kitle halinde katledildi ya da işkence ile öldürüldü.

Ve arkasından, dört yıllık sürenin bitiminde Antlaşma tüm hükümleriyle uygulanacağına, bize karşı yeni bir savaşın hazırlığına geçildi. Bağdat'la Moskova'nın bağları, 1972 başlarında imzalanan 20

ruma düştü. Moskova'nın öğütü üzerine o, bir kez daha hile ve ikiyüzlülük yöntemine başvurdu. Cezayir devlet başkanı Bumedyen vasıtasıyla İran Şahıyla temas kurulmuştu. Ayrıca, Kürt sorunu sona erdiği taktirde, Baas'ın, komşularına karşı politikasını değiştirmeye ve Moskova ile olan ilişkilerini kısmaya hazırlıklı olduğu, dolaylı yollardan Amerika'ya duyuruldu.

6 Mart 1975'te İran Şahı ile Devrim Kumanda Konseyi Başkanı Saddam Hüseyin Takritî arasında Cezayir ihanet Antlaşması imzalandı. Antlaşma, yiğitçe savaşmış ve böylece bu görüşmeleri mümkün kılmış olan, İran'ın Kürt müttefikleri yararına hiç bir şey içermiyordu.

Sayın Başkan, Biz, İran ile Irak arasında iyi ilişkiler kurulmasına karşı değiliz. Ama bu, bizim kurban edilişimiz pahasına mı olmalı? Biz Kürtler, ABD ve İran'ın şeref sözüne güvenerek düşmana karşı koyduk ve onunla savaştık. Bize mükâfat olarak sözverilen otonomi nerede?

- Iran'ın mülteci kamplarında mı?
- Kürt Halkının kitle halinde Güney Irak'a sürülmesinde mi?
- Batılı ülkelere doğru dağılmada mı?
- Āilelerin —kadın çocuk ve yaşlıların - bölünmesinde mi?
- İşkence altında ölümle mi?
- Kürt mültecilerinin İran makamlarınca ansızın sürülme, geri iade edilme korkusunda mı?

Bütün halklar için onur, birlik, özgürlük ve demokrasinin temel ilkelerini ilân etmiş olan Amerika Birleşik Devletleri ulusu gibi büyük bir ulus, Kürt yenilgisindeki rolünden sonra, olanlara kayıtsız kalabilir mi?

Orta Doğu'da şöyle bir söz vardır: «İyi adam odur ki, sen ona bir iyilik yaptığın zaman, o iki misliyle karşılık verir».

Biz sizden, öylesine, yaptığımız iyiliğin iki mislini istemiyoruz. Hatta eşitini bile. Biz yalnızca Kürtlere vaadedilen otonominin verilmesini istiyoruz.

Sayın Başkan, biz dostlarımızın yardım vaadine güvenerek bir savaşa girdik, fakat ansızın, savaş alanında kendimizi yalnız bulduk; Amerikan ve İran yardımından yoksun, arkamızda kapalı bir İran sınırı ve karşımızda durmadan akan son model Sovyet silahlarıyla donanmış modern bir ordu.

Kötüleşen ekonomik koşullar, ihanete uğrama duygusunun yarattığı düşük moral ve bunların yanı sıra, İran'da mülteci olarak 250.000 kadın, çocuk ve yaşlının bulunuşu yüzünden, istemeyerek ve

acı içinde İran'a çekilmekten ve yurdumuzu Baas'a terketmekten başka çaremiz yoktu.

Biz, düşmanlarımız tarafından askeri yenilgiye uğratılmış değildik. Dostlarımız tarafından yıkılmıştık.

Sayın Başkan, Kürt dramının son perdesi henüz yeni başlamakta. O, ya bir trajedi ile bitecek veya onun sonu bir yeni başlangıç olacak. Bu size bağlı.

Kürt halkının bir düşü var —belki sizin Thomas Jefferson'unki kadar büyük değil— ama bir otonomi düşü bu. Onlar, onun için savaştılar, onun için öldüler ve daima onun özlemini duydular. Onlar inançlarını ve yüreklerini ona bağladılar ve inandılar ki Amerika'nın verdiği söz, ister yazılı ister sözlü olsun demir bir zırh gibi sağlamdır. Onlar söz verilen mükâfatın verilmesini benden bekliyorlar. Ben de, sayın Başkan, sizden bekliyorum.

Sayın Başkan, halkımın uğradığı felaketin nedeni, onların demokrasiye olan inançları, Batı ile olan dostlukları, Amerika'nın prensiplerine olan güvenleri; bu prensiplerin, zayıf ulusların korunması ve onların temel insan haklarına kavuşmaları için destek sağlanmasını öngördüğüne dair kanılarıdır.

Biz hiç bir zaman başka ülkeleri işgal etmeyi veya başka halklara baskı yapmayı düşünmedik. Biz, yalnızca, kendi ülkemizde barış içinde ve özgür olarak yaşamamıza olanak verilmesini ve bize de, birlikte yaşadığımız halklar gibi adil ve eşit biçimde davranılmasını istiyoruz. Biz Irak'ın yeni sâkinleri, ya da göçmen değiliz. Atalarımız binlerce yıldan beri bu ülkede yaşamışlar.

Sayın başkan, eğer Amerika'nın verdiği söze tam olarak inanmasaydım, halkımı bugün içine düştüğü felaketten kurtarabilirdim. Bu, Baas'ın politikasını tam olarak desteklemek ve onunla güçleri birleştirmek yoluyla yapılabilirdi. Ama bu tutum Amerika'nın çıkarlarına ve ilkelerine ters düşer, Irak'ın komşularına da zarar verirdi.

Ancak üst dereceli Amerikan yetkililerinin teminatı üzerine bu alternatife iltifat etmedim, onun yerine, Amerika Birleşik Devletleri ve İran'la işbirliğini tercih ettim. Böylece biz kendi hedefimizi —otonomiyi— ve Irak halkının hedefini —demokrasiyi— gerçekleştirmiş olacaktık ki bu da tüm bölgenin çıkarlarına olacaktı.

Sizinde seçim kampanyanızda birçok kereler belirttiğiniz gibi, sizden önceki Amerikan yönetiminin dost ve müttefik uluslara karşı izlediği politika, hem bu uluslara, hem de Amerika'ya zarar verici cinstendi. Bu politika, dostlarının Amerika'ya güvenlerini yitirmelerine, bunun sonucu olarak Amerika'nın etkisinin azalmasına neden oldu; böylece Amerika'nın prestij ve saygınlığını dünya ölçüsünde tehlikeye sokucu nitelikteydi.

Sayın Başkan, Amerikan halkı güvenini size belirtti; çünkü onlar, sizin bu güvensizlik havasını değiştireceğinize ve Amerika'nın geleneksel insani prensiplerini gerçekleştirmek için çalışacağınıza derinden inanmaktadırlar.

Kendisini daima Amerika için güvenilir bir dost saymış olan Kürt halkı, yüklü çalışma programınıza rağmen, onların geleceği üzerinde düşünmeye zaman bulacağınız ve sorunlarının çözümü için çaba göstereceğiniz umudundadır.

Sayın Başkan, Kürt sorunu, Orta Doğu'nun diğer önemli sorunlarıyla yakından ilişkilidir ve sizin ihtimamla ilgilenmenize değerdir. Ümit ediyoruz ki bu sorun, sizin, Orta Doğu'ya yönelik ve giderek önem kazanan dış politika müzakerelerinizde özel bir yer tutacaktır.

Yine derinden umut ediyoruz ki, Irak hükümetinin temel insan haklarına saygı göstermesi, Kürtlere karşı gayri insani politikasını değiştirmesi, Güney'e sürülmüş Kürtleri yeniden kuzeydeki anayurtlarına döndürmesi ve 11 Mart 1970 Antlaşmasına tam olarak riayet etmesi hususlarında ikna edilmesi için Amerikan hükümeti, bölgedeki dost ulusları etkinliklerini kullanmaya zorlayacaktır.

Kürt sorunu sükût etmemiştir ve Kürt devrimi yok edilmemiştir. Bunu Irak hükümeti iyi bilir. Her türden saldırgana karşı yüzyıllar boyu direnmiş olan Kürt ulusu, öyle kolayca yokedilemez. Acı olayların üstünden daha bir yıl bile geçmeden halkımız ve Partimiz yeniden örgütlenmiş ve öncesine oranla daha dar bir alanda da olsa devrim yeniden başlamıştır. Bu durum Iraklı yöneticilere çok uykusuz geceler yaşatacaktır.

Bu arada, ümit ediyoruz ki, İran'daki Kürt mültecilerinin Amerika'ya gelmelerine müsaade edilecek ve onlara makul bir maddi yardım tahsis edilecektir; daha önceleri başka ülkelerden gelen mültecilere tahsis edildiği gibi.

Sayın başkan, dilerim ki halkımın yaralarına deva bulmak için çaba göstereceksiniz ve onların yurtlarına dönmesi ve temel insan haklarına kavuşmalarını sağlıyan kahraman siz olacaksınız. Bir zamanları onların da sizin için kahramanlık yaptıkları gibi.

Yarım asırdan fazla bir zamandır ki halkım bütün güvenini, umudunu bana bağladı. Şimdi ben bu umudu size devrediyorum.

İçten dilekler ve derin kişisel saygılarımla

MUSTAFA BARZANİ,

KÜRDİSTAN DEMOKRAT PARTİSİ BAŞKANI
2933 Melanie Lane
Oakton, Virginia 22124

Kissinger'in mektubu :

22 Şubat 1975

Sayın Generalim,

22 Ocak 1975 tarihli mesajınızı almakla çok memnunum. Size ve halkınıza ve yürüttüğünüz yiğitçe mücadeleye hayranlık duyduğumuzu bilmenizi isterim. Karşı karşıya bulunduğunuz güçlükler korkunçtur. Askeri ve politik durum hakkındaki değerlendirmenizi çok takdir ettim. Emin olmalısınız ki, mesajlarınız, onlara verdiğimiz önem nedeniyle, Amerika Birleşik Devletleri Hükümetince üst düzeyde büyük bir dikkatle gözönüne alınıyor.

Eğer Amerika Birleşik Devletleri Hükümetine durum hakkında daha fazla bilgi vermek için, Waşington'a bir kurye göndermek isterseniz, onu memnuniyetle kabul edeceğiz. Şimdiye kadar yapmış olduğumuzu sürdürebilmek için gizliliğin büyük önem taşıdığı kanısındayım; yalnız bu nedenledir ki —özellikle sizin kişisel güvenliğinizi düşündüğümüzden— sizinle burada şahsen görüşmeyi istemekte tereddütlüyüm. Cevabınızı bekliyorum.

İçten dileklerim ve derin saygılarımla.

H. K.

BARZANİ'NİN KONGRE ÜYELERİ VE SENATÖRLERE MEKTUBU:

Muhterem 24 Şubat 1977
Birleşik Devletler Senatosu/Temsilciler Meclisi
Waşington, D. C. 20510

Sayın Senatör / Temsilci :

Kürt halkının durumuyla ilgili olarak Başkan Carter'e gönderdiğim son mektubun bir kopyasını ekte sunuyorum. Bu vesileyle size bildirmek isterim ki -bu benim samimi inancımdır- eğe Amerikan halkı, seçtiği temsilcileri vasıtasıyla, bizimle Birleşik Devletler Hükümeti arasında varılan sözleşmeden haberdar olsaydı, ya ona karşı çıkacak ve böylece bizi —herhangi bir zarara uğramadan— başka seçenekleri denemekte özgür bırakacaktı; ya da sözleşmeyi destekliyecek, böylece Kürtlerin ihanete uğraması önlenmiş olacaktı.

Ne yazık ki, Birleşik Devletler Hükümeti, bu konuyu Amerikan halkının ve Amerikan Kongresi'nin dikkatine sunmuyor. Sonuç olarak, Kongre üyesi Otis Pike'nin Komite Raporu'nda açıkladığı gibi, Kürt-

ler, bilinçli olarak izlenen bir aldatma politikasının kurbanı olmuşlardır.

Yabancılara göre bizim, yasal yargı yollarına başvurma olanağımız yoktur. Fakat bir Amerikalının adalet duygusuna ve hakşinaslığına inanarak sizden, imkân bulacağınız en kısa zamanda Başkan Carter'e bir mektup yazmanızı ve Amerikan halkının bir temsilcisi olarak, istediğimiz insani yardımı desteklemenizi diliyorum.

Başkan Carter, 11 Mart 1970 Antlaşmasının tümüyle uygulanması, sürgün edilmiş Kürtlerin anayurtları Kürdistan'a geri döndürülmeleri ve Kürt halkının medeni haklarına saygı gösterilmesi için, doğrudan, ya da dolaylı yoldan Irak Hükümetine baskı yapabilir. Birleşik Devletler, aynı zamanda, Amerikaya sığınmak isteyen ve ondan insani yardım bekleyen sürgün kürtlere çok sayıda vize ve destek sağlayabilir.

Yeni yönetimin ve Kongre'nin, dünyanın dört bir yanındaki muhalifler ve ezilen halklar için artan bir ilgi gösterdiği bir zamanda, biz yalnızca durumumuzun bilinmesini ve halkımıza yardım edilmesini istiyoruz.

İlerde sizinle şahsen tanışma fırsatı bulmayı ve Kürt trajedisini ayrıntılarıyla tartışmayı çok isterdim. Böylesine kötü şartlarda, anlıyorum ki, halkımı Kürdistan'a geri götürecek olanağı sağlamak için, ne rica edecek kadar çok büyüğüm, ne de yalvaracak kadar çok küçük.

İçten saygılarım ve en iyi dileklerimle.

Mustafa Barzani
Kürdistan Demokrat Partisi Başkanı
2933 Melanie Lane
Oakton, Virginia 22124
(703) 281 1902

24 February 1977

The Honorable
United States Senate/House of Representatives
Washington, D. C. 20510

Dear Senator/Representative:

I am enclosing herewith a copy of my recent letter to President Carter with respect to the plight of the Kurdish people. I take this opportunity to inform you that it is my sincere belief that had the American people, through their elected representatives, been aware of the understanding reached between us and the United States Government, they would have either opposed it and thus left us--without any damage done--free to exercise other options then at our disposal; or they would have supported it and then prevented the betrayal of the Kurds.

Unfortunately, the United States Government did not bring this issue to the attention of the American people and the American Congress. Consequently, as Congressman Otis Pike's Committee Report reveals, the Kurds became victims of a deliberate, deceptive policy.

As foreigners, we have no access to regular judicial channels for redress. But convinced of an American sense of justice and fair play, I am appealing to you as a representative of the American people to express your support for our requests for humanitarian assistance by writing to President Carter at your earliest convenience.

President Carter can use his influence, either directly or indirectly, to bring pressure upon the Iraqi Government to fully implement the 11 March 1970 Agreement to return exiled Kurds to their homeland in Kurdistan; and to respect the civil rights of the Kurdish people. The United States can also provide more visas and support for exiled Kurds seeking humanitarian relief in America.

At a time when the new Administration and the Congress are expressing increased concern for dissidents and repressed peoples around the world, we are only asking that our case be heard and our people helped.

I look forward with great anticipation and pleasure to having an opportunity to meet you personally, and also to discuss in greater detail the Kurdish tragedy. In these dire circumstances, I have found that I am not too big to beg, nor too small to ask--if the road will lead my people back to Kurdistan.

With warm regards and best wishes, I remain,

Sincerely,

Enclosure (1)

Mustafa Barzani, Chairman
Kurdistan Democratic Party
2933 Melanie Lane
Oakton, Virginia 22124
(703) 281 1902

BARZANİ'NİN CARTER'E MEKTUBU

3 Mart 1977

Başkan Jimmy Carter
Beyaz Saray
Washington, D.C.

Sayın Başkan Carter,

Dolaysız ya da dolaylı sizce bir karşılık verilmemiş olan 9 Şubat tarihli mektubuma ilaveten, Birleşik Devletler'in her taraftaki insanlar için özgürlüğün destekleyicisi olma tarihsel imajını yeniden tesis etme çabalarınıza karşı olan hayranlığımı bir kez daha ifade etmek isterim.

Önceki yönetim döneminde insan haklarının Birleşik Devletler dış politikasında hiçbir yeri yoktu. Dışişleri Bakanlığı aslında, Kongre önüne çoğu kez diktatörleri kötüye kullanmanın savunucusu olarak çıkıyordu. Haklarını almaya çalışan, Kürtler gibi sadık ve dost (insanlar), belirsiz Amerikan ulusal çıkarı nedeniyle feda edildi. Birleşik Devletler yetkililerince verilmiş gizli teminatlar reddedilmiş ve daha sonra da «dış ilişkilere gizli kapaklı çalışma karıştırılmamalıdır» gerekçesiyle haklı gösterilmiştir.

Bay Başkan, Kürtler alt düzeydeki CİA memurlarıyla gizli olarak iş yapmıyordu. Eski Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in ilişikteki mesajının da kanıtladığı gibi, bizim ilişkilerimiz en yüksek U. S. yetkilileri ile olmuştur.

Bay Başkan, Amerikan değerlerini gerçekten geliştiren, dış politikada meşru bir hedefe yöneliyorsunuz. Birleşik Devletlerin insan hakları üzerindeki pozisyonunu Sovyet Bloku dışındaki ülkelere hali hazırda yapmış olduğunuz ve Irak'ın Kürtlere karşı tutumu temel insan haklarının büyük bir ihlâli olduğu için bu yayılmanın şu sırada Irak'ı da içine almasının uygun olduğuna inanıyorum.

Sizin ve Başkan Yardımcısı Mondale'nin Vladimir Burkovsky ile yapmış olduğunuz son görüşmeler, sizin baskı altındaki insanlar için duyduğunuz büyük ilgiyi ve «kişilerin özgürlüğü ve görüşlerini açıklamak hakları»nı geliştirmeye yardımcı olmak konusundaki samimi arzunuzu açıkça göstermiştir. Bu hiç şüphesiz tüm Sovyet muhaliflerinin moralini güçlendirdi.

6 Mart 1975 Cezayir İhanet Anlaşması öncesi ve sonrası olaylarıyla maneviyatı kırılmış Irak'taki üç milyon Kürt insanı, sizin ilgi ve dikkatinize herkesten çok lâyıktır.

Sizinle ve Başkan Yardımcısı Mondale ile yapılacak bir görüşme, onların moralini güçlendirmede büyük ölçüde katkıda bulunacak ve Kürt tarihindeki bu —en karanlık saatlerinde— onların koşullarını tanımanıza da yardımcı olacaktır.

Sizinle görüşmeyi büyük umud ve memnunlukla bekliyorum.

Saygılarımla

Mustafa Barzani Başkan
Kürdistan Demokrat Partisi
2933 Melanie Lane
Oakton, Virginia 22124
Telefon: 281 - 1102

3 March 1977

President Jimmy Carter
The White House
Washington, D. C.

Dear President Carter:

Further to my letter of February 9, 1977, to which there has been no response from you, directly or indirectly, I would like to express once again my admiration for your attempts to re-establish the historic image of the United States as the supporter of freedom for peoples everywhere.

Under the previous administration human rights had no place in the United States foreign policy. The State Department in fact, often appeared before Congress as an apologist for the abuse of dictators. Loyal and friendly people, like the Kurds, seeking their rights were sacrificed for no obvious reason of American national interest. Secret assurances given by United States authorities, were reneged on and later justified in terms of "covert action should not be confused with missionary work".

Mr. President, Kurds were not dealing secretly with low ranking CIA officials. Our contacts were with the highest U. S. authorities, as the enclosed message from former Secretary of State Henry Kissinger verifies.

Mr. President, you are embarking on a legitimate goal of foreign policy, which truly promotes American values. As you have already extended the United States' position on human rights to countries outside the Soviet Bloc, and since Iraq's treatment of Kurds is a case of gross violation of basic human rights, I believe it is appropriate at this time that this extension should now include Iraq.

Your recent meeting, and the meeting of Vice President Mondale with Vladimir Burkovsky publicly demonstrated your great concern for oppressed people and your sincere desire to help promote "The freedom of individuals and their right to express themselves". It undoubtedly strengthened the morale of all Soviet dissidents.

The three million Kurdish people in Iraq, demoralized by events before and after the 6 March 1975 Algiers Agreement of Betrayal, are--more than anyone else--deserving of your concern and consideration.

A meeting with you and Vice President Mondale will greatly contribute towards boosting their morale and would also serve to underscore your recognition of their circumstances, in this--their darkest hour--in Kurdish history.

I look forward with great anticipation and pleasure to meeting you, and remain.

Sincerely,

Mustafa Barzani, Chairman
Kurdistan Democratic Party
2933 Melanie Lane
Oakton, Virginia 22124
Telephone: 281-1902

Ulusal Bağımsızlığın Kazanılması

Mozambik 784 032 km²'lik yüz ölçümü ile Demokratik Alman Cumhuriyetinden (DDR) yedi misli daha büyüktür. Nüfusu yaklaşık olarak 9-10 milyon kadardır. Şehirlerde yaşıyan halkın sayısı bir milyondan fazladır. Takriben toplam halkın yüzde onu ücretli olup, bunun önemli kısmını tarım işçileri oluşturur. Sanayi işçilerinin büyük bir bölümü birinci kuşak proleterlerdir. Bunlar ilkel seviyedeki tarım kesiminden gelip son 15 sene içerisinde sanayide, maden ocaklarında inşaat sektöründe ve hizmet kesiminde çalışmaktadırlar.

Yeraltı servetleri, enerji kaynakları ve gıda maddeleri üretimi yönünden Mozambik önemli ölçüde rezervlere sahip bulunmaktadır. 1952 yılından beri yapılmakta olan jeolojik araştırmalar kömür, tabii gaz, demir cevheri, titan, bakır, nikel, kaolin ve benzeri madenler ile ilgili olarak işletilmeye elverişli yatakların bulunduğunu kanıtlamıştır. İklim şartları ve çok sayıdaki akarsuları tropik, subtropik ve Avrupayî tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi için elverişli koşullar sağlamaktadır.

Portekiz sömürgeciliğinin çökmesi üzerine ülke üzerindeki emperyalizm hakimiyetini sürdürebilmek amacıyla uluslar arası tekelci kapitalin önemli gurupları 1960 yılından sonra Mozambik'te de angaje olmuşlardır; sanayii işletmeleri kurulmuş, şehirler inşaa edilmiş, jeolojik çalışmalar sıklaştırılmış, kapitalist plantajlar organize edilmiştir. 1964 yılından 1973 yılına kadar sanayii üretimi iki misline çıkmıştır. Sanayileşme maskesi altında sömürü düzeni daha da geliştirilmiş, tüm Mozambik halkı köleliğe sürüklenmiş ve baskı altında tutulmuştur. Ayrıca zoraki çalışma ve sömürgeci ceza sistemi uygulanmıştır. 1968-1971 yılları arasında ülke dışına çıkartılan kâr toplamı, aynı süre içinde ülkeye giren uzun vadeli yatırım sermayesi tutarını 1/3 oranında aşmıştır. Sömürge savaşının yüklediği gittikçe artan yıllık harcamaların etkisiyle de ülkenin dış ticaret açığı 1969-1973 yılları arasında iki misline çıkmıştır.

Birçok tabiî zenginliklerle mücehhez bulunan Afrika'nın güneyini, özellikle Angola, Güney Rodezya, Mozambik ve Güney Afrika Cumhuriyetini içine alan beyaz emperyalist bir blokun ekonomik gücünü arttırmak amacıyla Güney Afrika, Batı Almanya, Portekiz ve öteki emperyalist ülkelerin tekelci firmalarının işbirliği ile Rodezya sınırı yakınında Cabora-Bassa enerji santralı kurulmuştur. Emperyalist büyük devletler bir yandan Güney Afrika'nın yer altı zenginliklerine el atarlarken öte yandan ulusal kurtuluş hareketlerini etkisiz bırakmak için politik bir karşı cephe oluşturmuşlardır.

Buna rağmen gerek dünya çapında sosyalizm lehine değişen kuv-

vetler durumu ve gerekse Angola, Mozambik ve Gine-Bissau ulusal kurtuluş hareketleri tarafından Portekiz sömürgeci-faşizmine indirilen darbeler nedeniyle yukarıda anılan emperyalist komplo akamete uğratılmıştır.

1974 İlkbaharında Portekizde devrimci gelişmeler başlarken, o tarihe kadar geçen yaklaşık 10 yıllık silahlı mücadelesiyle FRELIMO — mücahitleri ülkenin büyük bir kısmını, özellikle kuzey kesimini kurtarmış bulunuyorlardı. Eylül 1974'te FRELİMO ile yeni Portekiz hükümeti arasında ateş kes ve Mozambik'in bağımsızlığı konusunda anlaşma yapılmış ve 25 Haziran 1975 tarihinde Mozambik Halk Cumhuriyeti ilân edilmiştir.

III.cü FRELİMO Kongresinde Mozambik halkının ve mücahitlerinin kazanmış oldukları zaferin nedenleri incelenmiş ve bu arada özellikle şu hususlar belirtilmiştir: Takip edilen politikanın açıklığı, Mücadelenin akıllıca yönetilmesi, kollektif yönetim ve bunun demokratik çalışma şekli ve FRELİMO politikasının popüler olması, tüm halkın ve mücahitlerin cesur ve kararlı olması, Uluslararası dayanışma, anti - sömürgeci Afrika ülkeleri ve sosyalist ülkelerle yapılan sıkı işbirliği. FRELİMO önderi Samora Machel «Sosyalist ülkeler politik, maddi ve diplomatik yardımlarıyla mücadelemizi desteklemek suretiyle uluslar arası devrimciliklerini kesin bir şekilde kanıtlamışlardır.» demiştir.

Uzun seneler süren ve zaferle biten mücadele boyunca FRELİMO güçlenmiş, sosyal tabanı ve mücadele amacı değişmiş, ideolojik durumu olgunlaşmış ve uluslararası ilişkileri gelişmiştir FRELİMO Başkanı III. Kongrede yaptığı bir konuşmada: «FRELİMO kurulurken tek amacı Portekiz sömürgeciliğini yıkmaktı. Vatanımız üzerindeki yabancı hakimiyetinin sona ermesini istiyen bütün anti-sömürgeciler cepheye kabul edilmişlerdir.» demiştir. Ülke bağımsızlığına kavuştuktan sonra toplumun ne şekilde organize edilmesi hakkında bir karara varmak gerekiyordu. Bu konuda FRELİMO'nun yöneticileri arasında temel fikir ayrılıkları olmuştur. 1969 yılında ilk başkan Eduardo Mondlane'nin hunharca öldürülmesinden sonra gittikçe keskinleşen bu fikir ayrılıkları temel politik ve ideolojik sorunlarla ilgili bulunmaktaydı. Yukarıda sözü geçen fikir ayrılıkları ile ilgili tartışmalarda sadece ulusal bağımsızlığı değil bununla birlikte sosyal kurtuluş ve insanın insan tarafından sömürülmesini önleme hususunda kesin mücadele verilmesi gerektiğini savunan Samora Machel yönetimindeki gurup galip gelmiştir. Böylece ulusal bağımsızlık hareketi, tüm ülkenin bağımsızlığını ilân etmeden önce kurtarmış olduğu böigelerde yapmış olduğu anti-kapitalist uygulamayı esas hedef olarak kabullenmiş oluyordu. Kurtarılan bölgelerde hiç bir kapitalist faaliyete müsaade edilmemiştir. Eski feodal yapı bertaraf edilmiş ve demokratik halk

organları kurulmuştur. Kooperatifleşme, eğitim organize edilmiş ve bütün bölgelerde sağlık tesisleri kurulmuştur. Bu suretle önemli tecrübeler kazanılmış ve geleceğe yönelik etkin pozisyonlar garantilenmiş oluyordu.

PROLETER ENTERNASYONALİZMİ VE FRELİMO BİRLİĞİ

Sosyalizm lehine değişen uluslararası güçler dengesinin etkisinde kalan bir dizi tarihi süreçlerin sonucu olarak Mozambik'te oluşan gelişmelerden yararlanan FRELİMO, ülkenin sosyalizme yönelmesi konusundaki kararı almıştır. Mozambik'teki bu gelişmeler Güney Afrika'nın bu kesimindeki somut mücadele şartlarının izlerini taşımaktadır.

FRELİMO, Portekiz sömürgeci-faşist boyunduruğuna karşı mücadelesini, bir çok Afrika ülkesinin bağımsızlıklarına kavuşmuş oldukları, emperyalizmin yeni-sömürgeci yöntemler denediği ve siyah Afrika'nın bu kesiminde ekonomik faaliyetlerini yoğunlaştırdığı bir sırada vermiştir. Portekiz'in sömürgeci hakimiyetini sürdürebilmek için 1960 yıllarında uluslararası tekelci kapital kullanılmıştır.

Bu şartlar altında FRELİMO, yalnız Portekiz sömürgeci-faşizmine karşı değil, aynı zamanda dünya emperyalizminin politik, askeri ve ekonomik amaçlarına karşı da mücadele etmek zorunda kalmıştır. FRELİMO'nun politik, askerî ve diplomatik eylemleri, dünya çapındaki anti-emperyalist mücadele cephesiyle uyum teşkil etmiştir. Sosyalist ülkelerle sağlam temeller üzerinde kurulan işbirliği ve dünya devrimci sürecinde yer alan öteki güçlerin yardımıyla Enternasyonalizm Mozambik devriminin değişmez ilkesi haline gelmiştir. Öyleki bu durum parti program ve tüzüğünün esasını teşkil etmiştir. FRELİMO programında dış politika ile ilgili hedeflerin başında: «Parti, doğal müttefiklerimiz olan Marksist-Leninist partilerle ve uluslararası işçi hareketi ile olan ilişkilerimizi geliştirecek ve sağlamlaştıracaktır.» ibaresi yer almaktadır.

Bu görüşün ışığı altında, ulusların ulusal ve sosyal kurtuluş savaşlarında dayanışma sağlanması, Afrika ulusları ve ülkelerinin birleşmesi için mücadele edilmesi, bağımsızlık için ve emperyalizme karşı savaşmak üzere bloksuz ülkeler hareketinin desteklenmesi gibi FRELİMO dış politikasının ötki hedefleri tayin edilmektedir.

Proleter enternasyonalizmi aynı zamanda FRELİMO'nun birlik ve beraberliğinin esasını teşkil eder. Kuruluşundan bu yana FRELİMO birlik içinde bir örgüt olarak gelişmiştir. FRELİMO hareketinin bu birliği onun gücünün ve başarısının ana nedeni olmuştur ve olmaktadır. Örgütü parçalamak ya da ortadan kaldırmak için girişilen bütün ça-

balar akamete uğratılmıştır. 1960'ların sonlarında, mücadelenin sosyal amaçlarıyla ilgili olarak yapılan çetin tartışmalar öyle bir şekilde yürütülmüştür ki, bu tartışmalardan sonra FRELİMO'nun birliği daha çok kuvvetlenmiş ve parti; politik, sosyal, ideolojik ve örgütsel yönden açıklık kazanmıştır. Bu husus emperyalizm ile olan sınıf mücadelesinin bir parçası olarak oluşmuştur. FRELİMO, ilk liderinin öldürülmesinden kitle tedhişine, acımasız takiplerden boş vaatlerle kandırmaya, iftiralardan parçalama denemesi ve ihanete kadar emperyalist burjuvazinin sınıf mücadelesinin bütün çeşitleriyle karşı karşıya kalmış ve bunları başarıyla yenmiştir.

Birliğin sağlamlaştırılması özellikle anti-kapitalist yönelişin geliştirilmesiyle sağlanmıştır. İnsanın insan tarafından sömürülmesine son verilmesi için FRELİMO'nun yaptığı çağrıyla başlayan devrimci yol, kurtarılan bölgelerde yeni toplumun organize edilmesi sırasında edinilen ilk deneyimlerden ve genç Halk Cumhuriyetinin millileştirme tedbirlerinden geçerek halk demokrasisinin kurulmasını ve sosyalizmi amaçlayan FRELİMO III. Kongresinde alınan kararlara kadar sürmüştür. Bu kongrede FRELİMO ideolojik pozisyonunu, oybirliğiyle ve açıklıkla ifade etmiştir. Bilimsel sosyalizmi öğrenmek ve bunun propagandasını yapmak; sınıf birlik ve beraberliğini pekiştirecek, burjuva ideolojisi ile feodal-geleneksel idealizmin bütün şekillerine karşı mücadele edecek taarruzi ideolojik bir çalışmayı yürütmek, parti üyelerinin vazifeleri arasında yer almaktadır.

Sınıflar ve Tabakalar

FRELİMO'nun zaferi, 1960 yılından itibaren Mozambik'te yürütülen emperyalist ekonomi politikasının neden olduğu bir dizi sınıfsal yapı değişikliğinin meydana geldiği bir döneme rastlamıştır. Mozambik işçi sınıfı bu süre içerisinde oluşmuş, saflarını sıklaştırmış ve ilk tecrübeyi kazanmıştır. 1960 yılından önce özellikle küçük atölyeler ve imâlathaneler hâkim bulunurken, daha sonraları sayıları gittikçe artan işçiler kapitalist endüstriyel üretimin şartlarını ve emperyalist sömürüyü yakından tanımışlardır. Diğer bazı Afrika ülkelerine kıyasla Mozambik işçi sınıfı sayı itibarıyle nispeten gelişmiştir. Mozambik işçi sınıfı, FRELİMO programında cemiyetin dinamik kuvveti olarak gösterilmekte ve işçi sınıfının politik sorumluluğunun geliştirilmesi ve toplum hayatının her alanında aktif olarak faaliyet göstermesi gereğine işaret edilmektedir. Mozambik işçi sınıfı politik organizasyon yönünden henüz az tecrübeye sahiptir. Sömürgecilik zamanında grevler ve ayaklanma hareketleri olmuş, fakat bunların hepsi genellikle silah kullanılarak sömürgecilerin askeri birlikleri tarafından bastırılmış, işçi sınıfının örgütlenmesi yasaklanmıştı.

Mozambik'te işçi hareketinin bilimsel sosyalizmle birleşme süreci, politik gücün devrimci kurtuluş hareketinin eline geçmesi ve bunun tarafından uygulanmasıyla gerçekleşmiştir ve gerçekleşmektedir. Özel kurslarla politika ile aktif olarak ilgilenen işçilere Marksizm - Leninizmin esasları öğretilmiştir. III. FRELİMO kongresinin ön hazırlıkları yapıldığı sırada üretim seviyesini düşürmemek ve arttırmak konusunda bir yarışma düzenlenmiştir. Yarışmada başarı kazananlar, kongrede bayrak ve primlerle ödüllendirilmişlerdir. Bir müddet önce önemli işletmelerdeki üretim kurulları işçi sınıfının organları olarak oluşturulmuşlardır. Anılan kongrenin delegelerinin yaklaşık üçte birini işçiler teşkil etmiştir. Yeni seçilen FRELİMO merkez komitesinin 67 kişilik üyelerinin büyük bir kısmını işçiler ve köylüler oluşturuyor. Seneler önce siyah Afrika'nın bu kesiminde oldukça meçhul olan Enternasyonal, FRELİMO'nun milli marşı statüsündedir.

Mozambik halkının sayıca en büyük halk gurubu olan köylüler işçi sınıfının başlıca müttefikidirler. Halk kurtuluş cephesi mücahitlerinin büyük bir kısmı köylü kesiminden gelmiştir ve gelmektedir. Kurtarılmış bölgelerde mücahitlere gıda maddeleri temini, savaş malzemesinin nakliyesi ve iç güvenlik sağlanması gibi hususlar özellikle organize edilmiş köylüler tarafından garantilenmiştir.

Mozambik'in 784.032 km²'lik yüzölçümünden şimdiye kadar 5 milyon hektarlık kısmı ekstansif olarak işletilmektedir. Uzmanlar bunun ekilebilecek sahanın % 10'nundan daha az olduğunu söylemekteler. Mozambik Halk Cumhuriyeti ilân edilmeden önce işlenmekte olan arazinin dağılımı şöyle idi:

İşletme büyüklüğü	**İşletme Sayısı mutlak**	**%**	**ha**	**%**
2 ha'dan az	1.258.000	76,2	1.184.00	23,7
2 — 20 ha arası	390.000	23,6	1.315.000	26,4
20 ha'dan fazla	44.089	0,2	2.485.000	49,9

Ülkenin bağımsızlığından önce yaklaşık olarak 4000 kadar yabancının sahip olduğu büyük çiftlik arazisi 1,4 milyon Mozambik çiftçisinin sahip olduğunun iki mislinden daha fazla idi. Bu arada Mozambik Halk Cumhuriyetinde toprak millileştirilmiştir. Eskiden yabancıların elinde bulunan büyük çiftliklerde bugün devlet üretme çiftlikleri ve kooperatifler kurulmuştur. Özel mülkiyet henüz mevcuttur, özellikle tarım-sanayi kombinalarında, şeker sanayiinde (her şeker fabrikasının etrafında kendi pancar tarlaları vardır.), tekstil sanayiinde (özel pamuk tarlaları var) ve çay sanayiinde.

Tarım kesimi, Mozambik Halk Cumhuriyetinin ekonomi politikasının esasını ve yatırım kaynağını teşkil eder. Bu kesimde, ekonomik ve sosyal düzenlemeye uygun olarak, sürekli üretim artışı ve gittikçe artan bir kamulaştırma öngörülmüştür. Gerek gıda maddeleri olsun gerekse sanayinin ihtiyaç duyduğu ham madde olsun, bunların tümünü ülkenin tarım kesiminden karşılamak henüz mümkün olmamaktadır. Kırsal alanda geleceğe yönelik gelişmelerin en önemli unsuru müşterek köylerin (Aldeias Comunais) oluşturulmasıdır. Bu köyler bütün ülke sathında adım adım kurulmaktadır. Bu suretle şimdiye kadar birbirlerinden kilometrelerce uzakta ve tek başına yaşıyan köylülerin bir arada toplu olarak iskân edilmesi ve bunların okul, sağlık ve öteki sosyal hizmetlerden istifade ettirilmesi ve köylülerin üretime ve devrimci harekete daha etkin bir şekilde katılmaları mümkün olmaktadır.

Mozambik şehirlerindeki sınıfsal yapı şöyledir: emperyalist-sömürgeci politika sürecinde oluşan burjuvazinin üst ve orta tabakaları halen sadece bir azınlık teşkil etmektedir. Bu tabakaları Portekiz vatandaşları teşkil ediyordu ve bunların bir kısmı son seneler zarfında ülkeyi terketmişlerdir. (Bu göç işi Mozambik Halk Cumhuriyetinin ilânından önce bile başlamıştı. 1972'de 12500, 1973'de ise 22.000 Portekizli ülkeyi terketmiştir.)

Portekizin sömürgeci politikası şartlarında bir mozambik burjuva sınıfı gelişme gösterememiştir. İşletmelerde genellikle yabancı sermayesi hâkimdi. Ticaret ve hizmet sektöründe de başta yabancılar gelmektedir: Portekizliler, Pakistanlılar, Hintliler, Çinliler, Japonlar ve ötekileri.

Devlet ve Ekonomi

Özel kesime ve kiliseye ait okulların, hastanelerin ve kiralık evlerin 1975 yılıda devletleştirilmesi suretiyle enfrasfruktur sahasındaki devlet sektörü oldukça genişlemiştir. Bu suretle burjuvazinin gelişmesi için gerekli ekonomik zemin oldukça kısıtlanmıştır. Sahipleri tarafından terkedilen işyerleri ve lokantalar, tekrar şahıslara bırakılmayıp, devletin malı olarak işletmeye açılmışlardır.

Frelimo programı, sanatkâr ve küçük esnafın ekonomik sahada önemli görevler yükleneceğinden hareket eder ve bu halk guruplarının gönüllü olarak kooperatifler halinde bir araya gelmelerini teşvik eder. FRELİMO kongresinde alınan kararlarla Mozambik ulusal burjuvazisinin teşekkülünün önlenmesine çalışılmıştır.

Mozambik Halk Cumhuriyetinin kurulmasıyla sömürgeci-faşist güç mekanizması parçalanmıştır. Portekiz sömürge ordusu ülkeyi terketmek zorunda kalmıştır. Sömürgeci polis teşkilâtı lağvedilmiş-

tir. Burjuva hukuk sistemi prensip olarak kaldırılmış, eski devlet ve adalet mekanizmasının önde gelen bürokratları ülkeyi terketmişlerdir. Halk kurtuluş hareketinin silahlı kuvvetleri ülke sınırlarının güvenliğini üzerlerine almışlardır. Halk Cumhuriyetinin politik amaçlarına hizmet eden yeni polis ve güvenlik teşkilâtı kurulmuştur. Sınıfsal açıdan FRELİMO programında, Mozambik Halk Cumhuriyetinin idare şekli, sosyalist devlet çekirdeğini oluşturan işçi-köylü diktatoryası ve demokratik halk devleti olarak belirlenmiştir.

Mozambikte yeni bir devlet mekanizmasının kurulması için büyük çaba harcanmıştır. Fakat büyük bir kadro eksikliği olduğu gibi ayrıca bu kadar geniş bir ülkenin problemlerini çözmeye gerekli tecrübe de mevcut değildir. Devlet organları demokratik merkeziyetçi sistem esaslarına dayanılarak kurulmaktadır. Devlet organlarının halkla bağlantısını güçlendirmek, genç devletin ekonomik fonksiyonlarını geliştirmek ve güvenlik kuvvetlerinin vurucu gücünü arttırmak gerekir. Mozambik Halk Cumhuriyetinin anayasasında öngörüldüğü üzere, önümüzdeki sene içinde Büyük Millet Meclisinin seçilmesi lâzımdır.

Mozambik devriminin son derece karmaşık problemi ekonominin yönetimi olmuştur. Mozambik sanayiinin önemli bir bölümü halen dış sermayenin elinde bulunmaktadır. Çeşitli büyüklükteki işletmelerin önemli bir kısmı uzun bir müddetten beri bir nevi devletin yedi eminiyle idare edilmektedir. Bu işletmelerin sahipleri ya sabotaj faaliyetleri sonucunda ülkeyi terketmişler ya da ağır şekilde ekonomi kanunlarını çiğnemişlerdir. Bu işletmelerin kısa zamanda tamamen devlet idaresine alınması gerekir. Böylece şu anda az sayıda işletmeleri kapsıyan devlet sektörü önemli derecede genişlemiş olacaktır.

Bu sahada bir çok problemlerin çözülmesi gerekir. Halen teknik personel ve yönetici kadro noksanlığı söz konusudur. Bir çok işletmeler hammadde, ara madde ve işletme malzemeleri yönünden belirli bazı yabancı firmalara bağımlı bulunmaktadır. İç ve dış ticaret organize edilmeli, devletin kontroluna ya da yönetimine alınmalıdır. Bütün bunlar işletmelerde işçilerin eğitilmesi ve rekabetin sürdürülmesiyle mümkün olur. Bu sahada da Mozambik Halk Cumhuriyetine, sosyalist ülkelerin ve öteki dünya işçi örgütlerinin yardımı olacaktır. Çeşitli sosyalist ülkelerden uzmanlar Mozambikli yoldaşları desteklemektedirler. Portekiz burjuvazisi Mozambikte işletmeleri tahrip ederken, işçileri sömürürken ve ekonomiyi iflasa sürüklerken bugün Portekiz komünistleri ekonomiyi yeniden canlandırmak için FRELİMO'nun yanında yer almaktadır.

1980 yılına kadarki süre, ekonomik sahada stabilizasyon ve yeniden toparlanma dönemi olarak anılabilir. Bu süre zarfında 1973 yılı

üretim seviyesine erişilmesi ve bazı olanlarda, örneğin, kömür üretiminde bu seviyenin geçilmesi gereklidir. III. Kongrede tespit edilen ekonomik hedefler ise 1980 yılından öteye uzanmaktadır.

Halk demokratik devrimi ve Mozambik sosyalist kuruluşu için ön şartların sağlanması gibi kongrede kararlaştırılan rotanın gerçekleşmesi, bundan sonra da çetin sınıf mücadelesini gerektiriyor. Emperyalist düşman Afrika kıtasının bu kesimi için gerici planlarını uygulama niyetinden katiyen vazgeçmiş değildir. Sınır kışkırtmaları, ideolojik saptırma çabaları ve ekonomik sabotaj eskisi gibi emperyalistlerin mücadele araçlarını teşkil ederler.

Böylece halk demokrasisinin kurulması savaşında yeni tecrübeler kazanılacak ve daha başka ilerlemeler sağlanacaktır. Yeni FRELİMO kongresinde başkan Samora Machel, «Bu savaş çeşitli cephelerde ilerlemeler ve gerilemeler, zaferler ve kayıplar savaşıdır. Her yola başvurmaya kararlı olan sınıf düşmanına karşı bir ölüm ve kalım savaşıdır... Gelişme ve barışa sahip çıkan halkımız cesur bir halktır. Rovuma'dan Maputo'ya kadar bir birlik olan ve FRELİMO tarafından yönetilen halkımız, bugün başladığımız savaşı kazanacaktır,» demiştir.

ÖZGÜRLÜK YOLU ADANA BÜROSU AÇILDI

Adresi :

Özgürlük Yolu Adana Bürosu

Cemal Gürsel cad. Zeki İşhanı, No: 3/26

ADANA

KÜRT BİLİMİYLE İLGİLİ KİTAP ve MAKALELER

Prof. Qanadê Kurdo

Ekim devriminden önce Rusya Kürt bilimciliğinde dünyada ön sırayı almaktaydı. Ama o zaman Kürt bilimi, Üniversitenin doğu bilimleri arasında önemli bir yer tutmuyordu. O dönemde Kürt tarih, dil ve uygarlığı İran bilimleri dalında öğreniliyordu. Kürt bilimi, İran biliminin etkisi altında ve ona bağlıydı. Devrimden sonra Sovyetler Birliği'nde Kürt Biliminin ilerlemesi ve gelişmesi için tüm olanaklar açıldı. Büyük bilim adamı ve düşünür İosif Abgaroviç Orbeli ve Aleksander Arnoldoviç Freyman'ın ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin yardım ve desteği sayesinde Kürt bilimi İran biliminin etkisinden ve bağımlılığından kurtularak, doğu bilimleri içinde eşit ve bağımsız bir yer kazanıp kendi yolunda ilerlemektedir. Şimdi Moskova, Erivan ve Bakû Universitelerinin ilgili enstitülerinde Kürt bilim merkezleri ve Kürt bilim heyetleri oluşturulmuştur. Aşxabad ve Tiflis kentlerinde de Kürt bilim kurumları oluşturulma kararı verilmiştir.

Sovyetler Birliğinde Kürt biliminin ilerlemesi ve gelişmesi için her şeyden önce Kürtler hakkında yazılmış olan her türlü makale ve kitabın isimlerinin ve kaynaklarının derlenip bastırılması gerekti. Kürdistanın coğrafyası, kaynakları ve ekonomisine dair olan makale ve kitapların isim ve kaynaklarının bilinmesi gerekti. Aynı şekilde, Kürt halkının tarihi, dini inançları, etnografyası, edebiyatı, folkloru, yetenekleri, ve dilini konu alan kitap ve makalelerin de bilinmesi gerekiyordu. Bunun gibi, Kürt halkının özgürlük için verdiği savaşlara dair olan kitapların isim ve kaynaklarının da bilinmesi gerekiyordu. Kürt

halkıyla ilgili makale ve kitapların toplanıp, düzenlenerek basılması son derece gerekli ve önemli bir şeydir. Çünkü şimdi Sovyetler Birliğinde bir çok toplum Kürt halkına, özellikle Sovyetler Birliği Kürtlerine karşı büyük ilgi duymaktadır.

Kürt halkıyla ilgili makale ve kitap isim ve kaynaklarının derlenip bastırılması şu bakımdan da önemlidir. Bugün Sovyetler Birliğindeki Kürt toplumunun çoğu bireyleri kendi tarih ve uygarlıklarını öğrenmek için çaba sarfetmekte ve onlar Kürt halkının kurtuluşu için gerekli yollar üzerinde düşünerek, Kürt halkının kendi ilerici güçlerini toparlayıp mücadelesini güçlendirmek için gerekli yolları bilmek istemektedirler. Bunun için de onlar her şeyden önce Kürt halkını tüm yönleriyle öğrenmek istemektedirler.

Kürtler hakkındaki makale ve kitap isimlerinin kaynaklarıyla birlikte yayınlanması aynı zamanda Kürt halkının taleplerini de karşılayacak ve Kürt biliminin amaçlarına ulaşmasını sağlayacak.

Rostopçin'in Kürtler hakkındaki makale ve kitap isimlerini ihtiva eden derlemesi belirttiğimiz bu istekleri karşılayamamaktadır. Çünkü bu derleme hem çoktan bastırılmış, hem de içindeki isim ve kaynakların sayısı 700'ü geçmemektedir. Bir de bu derleme şimdi tükenmiş bulunmaktadır.

Şimdi Doğu bilimleri tarafından düzenlenen Musaelyan'ın bu konudaki derlemesi (İ.S. Müsaelyan, Bibliyografiya po Kordovêdeniyû, m., 1963) Kürt bilimine dair olan 2500 civarında makale ve kitabın ad ve kaynağını içermektedir. Bunların çoğu Kürt halkının tarih ve uygarlığıyla ilgilidir. Bir kısmında da İran, Irak, Türkiye ve Kafkas halklarına ait olan kitap ve makale isimleri yeralmaktadır. Bu kitap ve makalelerde Türk, Fars, Ermeni ve diğerlerinin tarih ve uygarlıkları konu edilmektedir. Bunların da derlenmesi gerekti, çünkü bu makale ve kitaplar da Kürtlerin tarih ve etnografyasına dair değerli materyaller yer almaktadır. Aynı şekilde bu eserlerde Kürtlerle ilgili bilgiler de vardır.

Bu derlemede gazetelerdeki makalelerin isimleri ve kaynakları da belirtilmiş. Çünkü bu makaleler Kürt ayaklanmalarını, ve uygarlığını işlemektedirler. Bu makalelerin belirtilmesi gerekirdi, çünkü, onlar da Sovyet yönetiminin ve Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Kürt halkının politik, ekonomik ve kültürel gelişimi için tanıdığı olanakları belirtmektedir.

Sevinerek belirtelim ki derlemede adı geçen 2668 kitap ve makaleden, 1496'sı Rusya ve Sovyetler Birliği'nde basılmıştır. Diğer çalışmalar batı Avrupa'da basılmışlardır. Bunlar İngilizce, Fransızca ve Almanca olarak basılmışlardır. Açıktır ki Kürt halkı hakkındaki kitap ve makalelerin çoğu bizim Kürt Bilim Kurumumuz tarafından yazıl-

mıştır. Makale ve kitapların sayısı Sovyetler Birliği ve Batı Avrupa'nın Kürt halkını öğrenmeye olan ilgisini göstermektedir.

Bu derlemede ismi geçen 327 makale ve kitapta Kürdistanın coğrafyası ve Kürtlerin yaşadıkları Türkiye, İran, Irak ve Suriye yerleşme merkezlerinin coğrafi durumları işlenmektedir. Bunlardan 87 kitap ve makale Rusça, 240 taneside Avrupa dillerinde basılmışlardır. Kürdistanın zenginliklerine ve ekonomisine dair olan kitap ve makalelerden 130 tanesi Rus diliyle, 18 taneside çeşitli Avrupa dillerinde basılmıştır. Kürtlerin tarih ve etnoğrafyasını konu alan kitap ve makalelerden 300 tanesi Rus diliyle, 320 tanesi de çeşitli Avrupa dilleriyle basılmıştır. Burjuvazinin milliyetçi baskılarını işleyen 242 makale ve kitap Rusça, 49 tanesi de Avrupa dillerinde basılmıştır.

Derlemede 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başlarında Kürtlerle ilgili olan yapıtlar da belirtilmektedir. Bunların Rusçalarının adedi 404 ve Avrupa dillerindekilerinin ise 205'tir.

Sovyetler Birliği Kürtlerinin yaşam ve uygarlıklarına dair olan kitap ve makalelerin sayısıda Rus dilinde 93, Avrupa dillerinde 9'dur.

Kürtçe gramer, sözlük ve yazılarla ilgili 110 kitap ve makale Rusça, 69 taneside Avrupa dillerindedir. Kürt edebiyat ve folklorunu işleyen 60 kitap ve makale Rusça ve 55 tanesi de Avrupa dillerinde basılmıştır. Bu derlemede Rusçaya çevrilen 38 Kürtçe metnin ismi de verilmektedir.

Kürtlerin din ve mezhebini konu edinen derlemedeki kitap ve makalelerden 36 tanesi Rusça, 115 tanesi de Avrupa dillerinde basılmıştır. Verdiğimiz rakamlar Rusya'da ve Sovyetler Birliği'nde Kürt Bilim çalışmalarına verilen önemi göstermektedir.

Bu rakamlar gösteriyor ki Ekim devriminden önce 562 çalışma Rusça basılmış, Avrupa dillerinde ise 459 çalışma yayınlanmıştır. Bu rakamlar yine Ekim Devriminden sonra Kürt Bilim çalışmalarının Rus dilinde 962 ürün verdiği, bunun Avrupa dillerindeki sayısının ise 558 olduğunu göstermektedir.

Bu rakamlar Rusyada ve Sovyetler Birliğinde toplumun Kürt tarih ve uygarlığını bilmeye ve öğrenmeye nekadar istekli olduğunu göstermektedir. Bu rakamlar aynı şekilde Ekim devriminden sonra bu eğilimin daha da güçlendiğini göstermektedir. Avrupa'da Kürtler hakkında yapılan bir takım çalışmalar bizce bilinmeyebilir; ama bildiğimiz odur ki bugün Avrupa'nın bir çok yerlerinde Kürt tarih, dil, edebiyat ve etnografyası üzerinde çalışmaların yapıldığıdır.

Kürt sorunuyla aşağıdaki örgütler ilgilenmektedir:

Avrupa'daki Kürt Öğrenciler Derneği; Avrupa Kürt Halkının Dostları Örgütü; Paris Londra ve diğer Avrupa kentlerindeki bilim adam-

ları. Avrupa Kürt Öğrenciler derneği, dergileri «Kürdistan»da Kürtler hakkında pek çok konuya yer vermektedir. Aynı şekilde Avrupa Kürt Halkının Dostları örgütü de Hollanda'nın başkenti Amsterdam'da yayınlanan yayın organları «Betrifft Kurden» de Kürtlerle ilgili bilgiler vermektedir. Bunun yanında Irak Kürtleri Kürt tarih ve uygarlığı hakkında gazete ve dergilerinde önemli çalışma ve makaleler yayınlamaktadırlar.

Ama belirtmek gerekir ki hiçbir Avrupa ülkesi, hiçbir milliyetçi örgüt, hiçbir uluslararası örgüt, hiç bir bilim kurumu Kürt Bilimi konusunda Sovyetler Birliğiyle boy ölçüşemez. Çünkü Sovyetler Birliği'ndeki Kürt Bilim çalışmalarının teori ve sonuçları diğer yerlerdeki tüm çalışmalardan daha değerli ve önemli bir yer tutmaktadır. Ama yine söylemek gerekir ki bütün bunlara rağmen Sovyetler Birliğinde bu güne kadar Kürt tarihi, edebiyatı, dili, folkloru ve etnografyası üzerine büyük bir çalışma yapılmış değildir. Kanımca bunun sebebi bu güne kadar Kürtler hakkında yazılmış bulunan makale ve kitapların isim ve kaynağını ihtiva eden bir derlemenin bulunmayışıdır.

Asya halkları Enstitüsünün Kürtçe bölümü kürtler hakkında yazılmış her türlü makale ve kitap isimlerinin ve kaynaklarının bir bir toplanarak bir kitapta derlenmesini ve bastırılmasını kararlaştırdı.

Bu tür bir derleme son derece gereklidir. Çünkü Kürt Bilimi bir bütündür ve Kürt halkının tüm yaşantısı ve yaptıklarını konu alır. Kürt biliminin bütünlüğü bununla ilgilenen emekçilerin bu konuyu çok iyi bilmeleri, Kürt sorununa tüm yanlarıyla bakmaları ve marksist bakış açısına sahip olmalarını gerektirir.

Biz bu derlemeyi bastırıyoruz ki Kürt bilimcileri Kürtlerle ilgili tüm makale ve kitapları ellerinin altında bulundursunlar ve mümkün mertebe Kürt biliminin her sorununa eğilerek onu geliştirebilsinler.

Biz, Kürt bilim çalışmalarının olduğu Avrupa ülkelerinde de Kürtlerle ilgili tüm makale ve kitapların ismini ve kaynaklarını ihtiva eden bir derlemenin Avrupa ve batı dillerinde basılacağını umut ediyoruz. Aynı şekilde Kürt bilimi için Kürtlere ilişkin Arap, Fars ve Ermeni edebiyatı da önemlidir. Kürt biliminin geliştirilmesi ve Kürtlerin komşularıyla Marksist dayanışması için bu son derece önemli ve gereklidir. Bunun için Kürtler hakkında yazılmış Arapça, Farsça ve Ermenice makale ve kitapların isim ve kaynaklarının yazılıp basılması gerekir. Bu kürt bilimcilerinden, Kürt tarihi, etnografyası, edebiyatı ve dili ile Kürdistanın coğrafyası ve kaynakları üzerinde çalışmalar yapanlara son derece gereklidir.

Avrupa ve batı dillerinde basılmış bulunan Kürtlerle ilgili makale ve kitap isim ve kaynaklarının gösterildiği bir derlemenin olması halinde, Kürt bilimcileri Avrupalı bilim adamlarının Kürdistanın bölün-

mesi, Kürt dili, tarih ve uygarlığı ile Kürtlerin Ön Asya halklarının tarih ve uygarlığındaki yeri ve rolü hakkındaki görüşlerini öğrenebileceklerdir. Kürt halkının tarihinin, din ve geleneklerinin, Kürtlerle ilgili makale ve kitap isimlerini ihtiva eden bir derlemenin olmaması halinde, bilinmesi ve incelenmesi tek taraflı ve zor gerçekleştirilir.

Bunun içindir ki bu derleme son derece gereklidir..

Q. Kurdo (1963)

Not : Bu makale, Çiya Dergisi'nin 1968 tarihli 6-7 sayılarından alınmıştır.

payiza ji hema ku pır hındiki serma dıket, golık nav mala bela dıkırın. Bavê mın ida ber sermayê deyax ne dıda.

Ew gund hatıbû avakırınê du mehela, mehelek ya Hertoşa bû, ya dınê ya Sımırka bû. Orta gunda meydaneke raste duz bû. Ew meydan ji dıgotın, wexta dıbe şıxuleki bona temamya gund, lı wê derê top dıbın, çı lazıme bona temamya gund qırar dıkın û jı hev bela dıbın, her kes dıçe mala xwe, çımku ewana naçne mala hevdu û mehela ji top nabın.

Wê bıharê hetani payizê rêncberiya bavê mın bı sılameti derbaz bû. Bavê mın golık nav gund da belakırın, heqê xweyi genım tezeyi kutay, hema lı ser bêdera, berevkır. Dıya mın gote bavê mın: «Pak bû, te gora cinarê me nekır, tu hati vi gundi; tu dıbini sala me ji bê xeter derbaz bû û gelek nan ji zımêre zıvıstanê bona neferê mala me te qezenç kır.»

İdi payiz bû, xewatêd kewşen —giha dırûn, nan dırûn, şov, payizê çandi ji xılas kırıbûn. Mıxluqeti gışki vala bû. Raste sıba û êvara serma hebû, lê tavê ku dıda erdê, germê dıqıjıland. Rojekê jı wan rojan bû, tavê dabû, germ bû. Kulfetê maleke qebila Sımırka derketıbû ber avê, kınc dışûştın. Wana sitilêd tıji av kırıbûn, danibûne ser kurmêr agır, av germ dıkırın û kınc dışûştın. İdi gele kınc şûştibûn û lı wê derê lı ser hêşınayiyê rêxıstibûn, zuha dıkırın. Xorteki jı qebila Hertoşa hat, ew kıncê şûşti pêpes kırın, çû. Jınêd ku kınc dışûştın qiryan, gotın: «Weylê emr kınbûy, te çıma ew kıncê şûşti bı lıngê xwey heri pêpes kır? Belki top lı te keve!» Ewi dengê xwe nekır û qure-qure ber bı mala xwe çû. Wê gavê cahıleki mala Sımırka jı wê derê nêzik bû. Ewi ku bıhist qirinya jına, hate cem wana, pırsi: «Ew çı qirini ye jı we hat?» Jına ew kıncê pêpeskıri nişani wi dan, gotın: «Hela bınêre ewi tuleyi çı kır?» «Ew kê usa kır?» Jına destê xwe dırêj kırın, nişan danê, gotın: «A, ew tulê han bû.» Xort idi nesekıni da pey wi, lı meydana orta gund xwe gıhande wi û darek jı pışt va da serê wi. Ew neket, vegerya û bû şerê wan. Jınêd qebila Hertoşa destxweda kırıne qirin: «Wey lo por kurkırê, ewi kûçıki Sevdinê kurê Bozo kuşt!»

Gerek bê gotınê, qebila Hertoşa qebileke mezın bû û şerrad bû. Mêre qebila wan ji gelek bûn. Bışar, meznêd wan ji minani meznêd qebileya mayin, ya ku dıxebıtin qebila xwe pak xweyi ke, ew xwe ji ne meriki tebıti bû. Tıhar begê ber Bışarê Osman danedıxwar, xwe alrax ne dıkır û dıgot: «Ki ye Bışarê Osman? Ew kurmanceki ser bı reş e, ne beg e, neji axa ye, ew meriki dızek e, her kare pezê xelqê bıdıze, ez tucara ber wi danaxum û daxul nabım. Ew gereke ber mın pante bıde, ez beg ım!»

Hema ku dengê jına mehela wan hat «hevdu kuştın», destxweda qame, çomaxa û bı şûr-mertala mêrê herdu qebila derketne meydanê û hevdu qelıbin. Eyni wê gava ku mêrê herdu qebila lı hevdu qelıbin, Bışarê Osman dûr sekınîbû û helan dıda mêrê qebila xwe, dıgot: «De ez heyrana we me, bıdne wan û Tıhar begê wan! Lêxın, bıla ew bızanbe —rast e, em kurêd ser reşan ın, ne beg ın, ne ji axa nın, lê em karın Tahır begê têkne ker û lê sıwarbın, weki ewana me talan nekın.»

Gereke bê gotınê, çawa qıse dıkırın, Tıhar beg hıla zarotıya xwe de delali hatıbû mezınkırınê. Ewi hız dıkır nêçir û tımê dıçû nêçirê. Du tirkavanê wi ji hebûn, destkê wan tirkevanê wi kaw neqışanibûn. Ew tirkevan jı kal û bavê wi da mabûn. Tıfınga wi ji hebû. Ew çend car bûn, meryê diwanê dıhatın, mala wi serûbıni dıkırın, lı tıfıngê dıgerıyan, lê tıfıng ne dıditın, dıçûn. Îro ji, wexta disa bû şerê herdu qebila û ewi dit, mêrê qebila wi gelek lı meydana şer hatne bırindarkırınê, ewi tıfınga xwe derxıst û xwe avête pışt sura mala xwe, du cara agır kır û du mêrê jı qebila Hertoşa lı meydana şer ketın. Ewi şûrê xwe kışand, mertal lı testê çepê û rıkêvi meydana şer kır. Wi çaxi em gışk derketıbûn derva û temaşa wi şeri dıkırın. Gelek wext bû ku ewana şer dıkır. Qirinya jın û zara bûn. Lı meydana şer êdi gelek meri bırindar bıbûn.

Bavê mın gote diya mın: «Gewrê, çıma tu sekıni? Ne her laçıka serê te dıkare vê qetlê bıde seknandınê. Laçka ser xwe derxe û bêje gıliyê xweyê dê, zû here!»

Diya mın got: «Çı şıxulê mın xûnrêtına wan ketiye, em merinê rêncber ın, bıla jınêd wan herne meydanê, laçka serê xwe bavêjne orta şer û gıliyê dêtiya - jına Kurda bêjın.»

«Gewrê!» Bavê mın disa got: «Axır usa nabe, herdu qebila wê koka hev binin. Jınêd wan qebilêd şer dıkın, dernakevın. Heke jına jı kijan qebilê derkeve, ew nuxsaniya û alçaxiya qebila xwe nişan dıde, lema jınêd wan qebilan dernakevın, Gewrê, zû here!»

Pey van gılyê bavê mın, diya mın hêdi û serfınaz, bı bejn-bala Xweyê kaw çû. Em zar tırsiyan, wê diya me bıkujın û bû qirinya me, em giriyan. Bavê me lı me hılat, got: «Zarno, metırsın, kesek lı diya we naxe.» Wexta diya me hate orta meydanê laçıka serê xwe derxıst, avête orta şer lı erdê, got: «Dı reya xwedê de be, bese, hûn xûna haevdu bırêjın. Ez çewa dê dew dıkım, bese, vekışın.»

Gava dıya mın gıli gotın, xwe xwe ji pêşta hate nava şer, kıderê rınginya qama, şûr-mertala û çomaxa bû, wê deqê herdu qebile jı hev vekışiyan; şirqinya qama, şura û çomaxa te qey dıgot av beri ser agır dan û agır temiri usa ker bûn û ew merya ku çend deqa

beri gılyêd diya mın hev qır dıkırın, êdi şer nekırın, vekışyan, êdi lı meydana şer kêlekê hev, bırindarêrd xwe jı erdê hıldıdan, dıbırın.

Ew qeweta laçıka jına Kurda-laçıka diya mın hê bira mın û bira mın e, ew gıli wextê diya mın got: «Ez dê me, bese hûn xunê bırêjın. Laçıka dew dıke, bese, vekışın!»

Hikâye

Kürt Kadınlarının Başörtüsü

Ereb ŞEMO

O köye daha yeni gelip çobanlığa başladığımız yıldı. Köy iki kabileye ayrılıyordu. Birine Hertoşa diyorlardı. Bu kabilenin reisi Bışarê Osman idi. İri-yarı, kof, kocaman yassı burunlu bir adamdı o. İnsana öyle gelirdi ki o burun, bir demirci çekiciyle bile bile ezilmiş ve onun yüzüne yapıştırılmıştı. Kadınlar sık sık şöyle derlerdi: Bışar daha dokuz aylıkken annesinin kucağından bir kayanın üstüne düşmüş, burnu ondan böyle ezilmişti.

Diğer kabilenin adı Sımırka idi. Kabilenin reisi Tıhar bey adında ince, zayıf biriydi. Giyimine her zaman çok dikkat ederdi. Başlığı hep yepyeni, hoş ve rengarenk ipeklilerle sarılı olurdu; yeleği sırmalıydı, arkalığı bedenini sımsıkı sarardı, geniş büzgülü şalı kırmızı kaytandandı ve belden ayak bileklerine kadar uzanıyordu; o kadar büyük olmayan Kermanşah malı kuşağı beline sarılıydı, ve sanki gövdesini bir parça irileştiriyordu. Bu yeni, hoş, biçimli elbiseleri giymekle sanki şöyle demek isterdi o: Bakın ve öğrenin, ben beyim! Tıhar bey gerçekten kendini beyenmiş biriydi.

Bu köye gelmek için hazırlandığımızda, komşular babama şöyle dediler. «Şêx Şemo, bilirsin o köy iki kabiledir. Aralarında eski, derin bir düşmanlık vardır. Gel, bizi dinle gitme oraya. Nasıl küçük çocuklarını o köye götürürsün?» Babam, «Ona bakarsan,» dedi, «düşmanlık biz Kürtlerin arasında eskiden beri vardır; neden, türkülerde, hikâyelerde hiç duymadınız mı? O, eskiden, atalarımızdan gelir. Bana gelince, oraya düşmanlık yapmaya değil, çobanlığa gidiyorum; onların düşmanlıklarından bana ne!» «Öyleyse, bildiğin gibi yap Şêx Şemo, biz sana ve çocuklarına acıyoruz.»

O köye geldiğimizde babama Sımırka kabilesinin çobanlığını verdiler. Her iki kabilenin hayvanları ayrı ayrı otluyordu. Babam dana çobanı oldu. Babam özellikle bu işi seçti; çünkü artık yaşlanmıştı. Danaları baharın geç vakitler, havalar iyice ısınınca otlağa salarlar ve sonbaharda havalar sovur sovumaz tekrar evlerine dağıtırlardı. Babam artık soğuklara dayanmıyordu.

Köy iki mahalle halinde kurulmuştu, Biri Hertoş'ların, diğeri Sımırk'ların idi. Köyün ortasında düzlük bir meydan vardı. Köyün tümünü ilgilendiren bir iş olduğunda bu meydana toplanır, gerekeni kararlaştırır, sonra dağılırlar, herkes kendi evine giderdi; çünkü onlar birbirlerinin evine gitmez ve bir diğerinin mahallesinde toplanmazlardı.

O yaz, sonbahara kadar babamın çobanlığı sağlıkla geçti. Babam danaları evlere dağıttı, hakkı olan taze buğdayı daha harmandayken topladı. Annem ona şöyle dedi: «İyi oldu ki sen komşularımızı dinlemeyip bu köye geldin; görüyorsun bu yılı kaza-belasız geçirdik ve sen ev halkımız için birhayli kışlık zahire topladın.»

Artık sonbahardı,yazı -yabandaki işler- ot dermek, ekin dermek nadas ve sonbahar ekimi de bitirilmişti. Sabahları ve akşam üzerleri soğuk basar; ama gündüzleri, güneş ışığı altında yakıcı bir sıcak olurdu. Böylesine bir gündü, güneş altında hava sıcaktı. Sımırklar kabilesinden bir evin kadınları su kıyısına inmiş, çamaşır yıkıyorlardı. Kazanları suyla doldurup yanan ocakların üstüne koymuşlardı. Birhayli çamaşır yıkamışlar, çimenlerin üstüne sermiş, kurumaya bırakmışlardı. O anda Hertoşlar kabilesinden bir delikanlı geldi, yıkanmış çamaşırları çiğneyip gitti. Çamaşır yıkayan kadınlar haykırdılar: «Vay ömrü kısa olasıca, neden yıkanmış çamaşırlarımızı çamurlu ayaklarınla çiğnedin? Sana top değsin e mi!» O, aldırmadı ve çalımlı çalımlı evine doğru yürdü. O anda Sımırk'ların bir genci yakında bulunuyordu. Kadınların bağırtısını duyunca geldi, «O ne bağırtıydı?» dedi. Kadınlar, çiğnenmiş çamaşırları göstererek, «Bak o serseri ne yaptı..» dediler. «Kim öyle yaptı?» Kadınlar elleriyle işaret ederek, «İşte o serseri..» dediler. Delikanlı hemen onun ardından koşturdu, köyün ortasındaki meydanda ona yetişti ve arkasından başına bir sopa indirdi. Öteki düşmedi, döndü ve ikisinin arasında kavga başladı. Hertoşlar kabilesinin kadınları anında haykırmağa başladılar: «Vay evi yanasıca, o Sevdin'in köpeği Bozo'nun oğlunu öldürdü!»

Bu arada şunu sölyeyelim ki, Hertoşlar kabilesi büyük ve kavgacı bir kabile idi. Bu kabilenin erkekleri de birhayliydi. Onların reisi Bışar da, kendi kabilelerini korumaya çalışan tüm öteki kabilelerin reisleri gibi, pek yumuşak tabiatlı biri değildi. Ama Tıhar bey de Bışarê Osman'ın lafının altında kalmaz, kendisini küçültmez ve şöyle

derdi: «Bışarê Osman da Kim? Kara başlı bir Kürt.. O bir bey değil, ağa da değil, bir hırsız.. Ancak başkalarının hayvanlarını çalar. Ben onun lafının altında kalmam ve ona gitmem. O bana dahalet etmeli, ben beyim!»

Kadınların «birbirlerini öldürdüler» tarzındaki bağırışları duyulur duyulmaz, her iki mahallenin erkekleri, anında kamalara, sopalara, kılıç ve kalkanlara sarıldılar, meydana atılıp birbirlerine karıştılar. Her iki kabilenin erkeklerinin birbirine giriştiği o anda, Bışarê Osman, uzakta durmuş, kendi adamlarını coşturmak için şöyle diyordu: «Di haydi hayran olduklarım, onlara ve Tıhar beylerine verіştirin! Öyle vurun ki o bilsin —doğrudur, biz kara başlıların çocuklarıyız, ne beyiz ne de ağayız; ama biz Tıhar beyi eşek yapıp sırtına binebiliriz, öyle ki onlar bizi talan etmesinler.»

Şunu da söyleyelim ki, Tıhar bey, çocukluğundan beri üstüne özenilerek büyütülmüştü. Avı sever ve hep ava giderdi. İki takım da ok-yayı vardı. Bu yayların tutamakları ince biçimde işlenmişti. Bu yaylar onun atalarından kalmıştı. Bir tüfeği de vardı. Kaç kezdi ki mahkeme görevlileri gelip evinin altını üstüne getiriyor, tüfeği arıyor, ama bulamadan dönüyorlardı. Bugün de her iki kabilenin kavgası başlayıp Tıhar bey savaş meydanında kendi kabilesinin birçok erkeğinin yaralandığını görünce, tüfeğini yerinden çıkardı ve kendisini evinin bedeninin ardına attı. Tüfeği iki kez ateşledi ve Hertoşlardan iki kişi kavga yerinde düştü. Bunun ardından Tıhar bey kılıcını çekti, sol elinde kalkanı, savaş meydanına atıldı.

O anda biz tümümüz evden dışarı çıkmış bu kavgayı seyrediyorduk. Epey zamandı ki kavga sürüyordu. Kadın ve çocukların haykırışı ortalığı kaplamıştı. Pek çok kişi yaralanmıştı.

Babam anneme döndü: «Gevrê, neden duruyorsun?» dedi, «Ancak senin başörtün bu kanlı kavgayı durdurabilir. Başörtünü çıkar ve annelik sözlerini söyle, çabuk git!»

«Onların kan dökmesine ben ne karışırım,» dedi annem, «biz çoban insanlarız. Onların kadınları meydana çıksın, başörtülerini kavga meydanına atıp Kürt kadınlarının annelik sözlerini söylesinler.»

«Gevrê!» diye tekrarladı babam: «Başka türlü olmaz, her iki kabile birbirlerini kökten tüketecekler. Kavga eden kabilelerin kadınları çıkmazlar. Hangi kabileden bir kadın bunu yapsa, bu o kabilenin şerefsizliğini, küçüklüğünü gösterir; bunun için onların kadınları çıkmıyorlar. Gevrê, çabuk git!»

Babamın bu sözleri üzerine, annem, ağır ağır ve kendinden emin biçimde, ince-uzun, alımlı bedeniyle yürüdü. Biz çocuklar korktuk, annemizi öldürecekler diye haykırıp ağlaşmaya başladık. Babam bizi azarladı, «korkmayın», dedi, «kimse annenize vurmaz.» Annem

meydanın ortasına varınca başörtüsünü çıkardı, kavga edenlerin arasına, yere attı ve şöyle dedi: «Tanrı adına, yeter, birbirinizin kanını dökmeyin artık. Ben annelik sözlerini söylüyorum, yeter, ayrılın.»

Annem bir yandan bu sözleri söylerken, bir yandan da hançerlerin, kılıç ve kalkanların, sopa seslerinin birbirine karıştığı kavga yerlerine kadar ilerledi. O anda her iki kabile birbirinden ayrıldı, hançer ve kılıç şıngırtıları, sopa sesleri kesildi, ateşin üstüne su dökülür de onu nasıl söndürürse öylesine bir sessizlik oldu ve annemin sözlerinden bir-iki dakika önce birbirlerine kıyasıya saldıran adamlar kavgayı durdurdular, ayrıldılar. Artık kavga alanında yanyana, kendi yaralılarını kaldırıp götürüyorlardı.

O, Kürt kadınlarının başörtüsünün gücü, — annemin başörtüsü hep aklımdadır ve onun o zaman söylediği sözleri hiç unutmam: «Ben anneyim, yeter, artık kan dökmeyin. Başörtümü önünüze atıyorum, yeter, ayrılın!»

Kürtçe Gazete Çıkarmak Yasalara Aykırımıdır ?

Ankara'da, **ROJA WELAT** adında Kürtçe ve Türkçe dillerinde yayın yapacak 15 günlük bir gazete çıkarmak isteyen Mustafa Aydın, bunun için bir dilekçeyle Ankara Valiliği'ne başvurdu. Dilekçesi emniyete havale edildi. Mustafa Aydın ve gazetenin sorumlu müdürü olarak başvuran Sıddık Bozarslan, 1. Şube'ye çıktıklarında, şube müdürü dilekçeye bir göz attıktan sonra, Mustafa Aydın'a döndü ve öfkeyle neden Kürtçe gazete çıkarmak istediğini, Türkiye'de Kürt diye bir halk olmadığını söyledi. Mustafa Aydın müdürle tartışmaya girmedi. Daha sonra müdür, çağırdığı polis memuruna, «Savcılığa telefon edin ve bunları tutuklatın.» dedi.

Aydın ve Bozarslan bir başka odaya alındılar. Sivil giyimli, kimi «devrimci tipi» bıyıklı, kimi sakallı birçok polis memuru, kimi zaman öfkelenerek, kimi zaman alay ederek onlara ne diye Kürtçe bir gazete çıkarmak istediklerini sordular.

Bunlardan biri, gidip geliyor ve Aydın'la Bozarslan'a öfkeyle bakarak «başınızı keseceğiz!» diyordu.

Bir başkası, «Neden Kürtçe?» diyordu, «Başka dilde çıkarın. Fransızca olsun, İngilizce olsun, İbranice dilinde, Kamboç dilinde olsun!.» diyordu.

Bir başkası: «Siz bu gazeteyi Ankara'da basabileceğinizi mi sanıyorsunuz?» diyordu, «Onu basacak hiçbir matbaa bulamayacaksınız...»

Aydın'la Bozarslan sükûnetlerini bozmadılar, polemiğe girmediler. Bu arada 2-3 saat kadar bir zaman geçti ve biryerlere telefon edildi, birtakım kanunlar karıştırıldı ve sonunda, başvurma dilekçesinin altına Kürtçe gazete çıkarmanın Türk yasalarına aykırı olduğu, bu nedenle de izin verilmeyeceği yazılıp, bu husus başvuranlara «tebliğ» edildi. Mustafa Aydın'la Sıddık Bozarslan, bu yazının bir suretinin kendilerine verilmesinde israr ettilerse de istekleri reddedildi...

Mustafa Aydın, aynı gün, noter kanalıyla gerekli belgeleri Ankara Valiliği'ne gönderdi ve bununla ilgili beyannameyi ve ek-

lerini Valiliğe «tebliğ» etti. Böylece, «ROJA WELAT» (Yurdun Güneşi) gazetesini çıkarmak için gerekli yasal formaliteyi yerine getirdi.

Bu ilginç hikâyeyi okurlarımıza duyurduktan sonra, söylenecek birkaç sözümüz daha var:

1 — Basın yasasına göre «mevkute çıkarmak izne bağlı değildir». Yapılacak iş yalnızca mülki âmirliğe yapılacak bir bildirimden ibarettir. Bu nedenle polisin, hiç bir yayına «izin vermemeye» yetkisi yoktur.

2 — Her Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı dilediği dilde gazete çıkarabilir. İbranice ve Kamboç dilinde çıkarabileceği gibi KÜRTÇE de çıkarabilir. En azından yasalarda buna bir engel yoktur. Kürtçe çıkarılmasına yasalar elvermez diyenler, ancak suç işlemiş olurlar, onların bu konuda ne hakları, ne de «izin» yetkileri vardır.

3 — Polisin görevi, yasalara göre, «kafa kesmek» değil, yurttaşların can güvenliğini korumaktır. Bunu diyen kişinin mevcut yasalara göre polis bile olamaması gerekir. Çünkü söylediği sözler görev sırasında işlenen bir tehdit suçudur.

4 — Polisin görevi, başvurma dilekçesini almak ve alındı belgesini vermekti. Bunu yapmayıp, başvuranları tehdit etmek ve böyle bir gazeteyi çıkaramazsınız demek, bugünkü Anayasa'da da yazılı düşünce, söz ve basın özgürlüğünü çiğnemektir.

Bunlar işin yasal yönleri... Ama işin bir de diğer yanı var.

Polisin bu tavrı, Türkiye'de yıllarboyu yaşatılan bir geleneğin yeni bir örneğidir. Türkiye'de Kürt halkına öylesine ağır baskılar yapılmış, Kürt dilinin yazılmaması, hatta konuşulmaması için öylesine polisiye baskı tedbirleri uygulanmıştır ki, bu dilde yayın yapmaya cesaret edenlerin tavrı bile şaşkınlıkla karşılanıyor. Polis, bu konuda, uymaya sözde zorunlu olduğu yasaları bile çiğnemekte hiçbir sakınca görmüyor. Çünkü bu politika ona daha yukardan da hep böyle empoze edilmiş. Kürtlerin kafalarının kesilmesi bile suç sayılmamış...

Bu olay diğer bir gerçeği de sergiliyor: Egemen sınıflar, şoven burjuvazi Kürt diliyle bir gazete çıkarılmasından bile son derece ürküyor. «Kürt» adına bir öcü gibi bakıyor o. «Kamboç diliyle, İbranice, Vietnamca çıkarın, ama Kürtçe çıkarmayın,» diyor. Neden? Bu ülkede 10 milyon Kürt var. Neden Kürtçe çıkarılmasın da Kamboç diliyle çıkarılsın?

Burjuvazi Kürt halkından korktu ve hep korkuyor. Çünkü o, Kürt halkının haklarını gaspetti. Onun yeraltı, yerüstü servetlerini yağmaladı, ülkesini bir sömürgeye çevirdi, kültürünü, dilini yoketmeye çalıştı. Kürt halkına verdikleri ise yalnızca katliamlar, sürgünler, karakollar, hapishaneler, mayın tarlaları oldu. Burjuvazi suçunu biliyor; o, Kürt halkından korkmakta haklıdır. Nasıl iliğine kadar sömürdüğü Türk işçi ve emekçilerinden de korkmakta haklıysa...

Ama korkunun ecele faydası yok. Kürt halkı, tüm kırımlara, sürgünlere, zulümlere rağmen yok edilemedi; onun mücadelesi yok edilemedi. Bugün Kürdistan'da ulusal ve demokratik hakları için mücadele eden, bu bilince ve yürekliliğe ulaşmış onbinler, yüzbinler vardır. Kürt halkı da ulusal ve demokratik haklarını mücadele e-

de ede kazanacaktır. Burjuvazinin çabaları boşunadır. Türk ve Kürt emekçileri gerçekten özgür ve demokratik bir Türkiye'yi birlikte kuracaklar ve bu ülkede yan yana, birlikte, eşit şartlarda kardeşçe yaşayacaklardır. Burjuvazinin, büyük toprak sahiplerinin ve her türlü zorbanın ise kendi zulüm ve zorbalıklarıyla birlikte tarihe gömülecekleri günler uzak değildir.

2. MC'YE KARŞI TEPKİLER BÜYÜYOR

2,5 yıllık iktidar döneminde emekçi halk kitlelerine, aydınlara, gençliğe pahalılıktan, zulümden başka birşey getirmeyen MC Partilerinin oluşturdukları 2. koalisyon iktidarına karşı, devrimci ve demokratik güçlerin tepkileri giderek artıyor.

TÜRK - İŞ Genel Başkanı Halil Tunç'un önerdiği genel grev, TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu'ndan geçemedi. Yine DİSK'in MC'ye karşı TÜRK - İŞ'e önerdiği dayanışma da, Halil Tunç'un olumlu tavrına rağmen, yönetim kurulunca reddedildi. 2. MC'nin kuruluşu sırasında TÜRK - İŞ üst yönetiminde beliren bu bölünme ile, işçi sınıfının çıkarlarını temsil etmekten çok uzak bulunan ve başından beri sermayenin hizmetinde olan bu konfederasyon daha da büyük bir bunalımın içine düştü. TÜRK - İŞ üst yönetiminde hâlâ sarı sendika ağalarının büyük ağırlık taşımalarına karşı, örgütün tabanında, ilerici, devrimci bir sendikal mücadeleye yönelik küçümsenmeyecek gelişmeler var. Birçok ilde, DİSK'e bağlı ve bağımsız sendikaların yanısıra TÜRK - İŞ'e bağlı sendikalar veya onların şubeleri de MC'ye karşı açık tavır koydular.

Halil Tunç'un genel grev çağrısıyla ilgili olarak Doğu Maden - İş Sendikası Genel Başkanı Bekir Sıtkı Başar, Doğu - İş Guleman Şube Başkanı Abdullah Yılmaz ve Türkiye Oleyis Sendikası Elazığ Şube Başkanı Hasan Dürüst, basına yaptıkları bir açıklamada şöyle dediler:

«Yeni MC hükümetine karşı, demokratik kuruluş ve örgütlerce sürdürülen tepkiye ve Türk - İş Genel Başkanı Sayın Halil Tunç'un GENEL GREV çağrısına ilke olarak sendikalarımız da katılmaya karar vermişlerdir...»

Yine Elazığ'da, 13 kadar sendika ve demokratik kuruluş basına ortaklaşa yaptıkları açıklamada, 2. MC'nin kuruluşunu protesto ettiler. Bu açıklama şöyledir:

Aşağıda isimleri yazılı olan biz demokratik kuruluşlar, yeniden iş başına gelmiş MC iktidarına karşı olduğumuzu sayın halkımıza duyurmak isteriz.

Görünen gerçek odur ki: ülkemiz halen iç ve dış sömürücü güçler tarafından sömürülmekte ve gelişmesi engellenmektedir.

Tekelci sermaye ile gerici çevreler ve onların savunucusu durumunda olan MC iktidarı ikibuçuk yıllık icraati sırasında önleyemediği ekonomik sıkıntılar, siyasal baskılar, akıtılan kan ve göz yaşlarını ikinci bir MC'nin tekrar sürdüreceği ve ülkenin daha da karanlık günler geçireceği inancındayız.

Bu nedenle biz demokratik kuruluşlar olarak, halkımızın yeniden karanlıklara gömülmesine karşıyız.

Ne yeniden anaların gözyaşı dökmesini istiyoruz, ne de gençlerimizin vurulup ölmesini. Demokratik hak ve özgürlükler zorbalıkla bastırılmasın diyoruz.

Memur ve işçiler siyasi amaçlarla sürülüp kıyılmasın diyoruz.

Bu nedenle demokratik kuruluşlar olarak MC iktidarına karşı olduğumuzu kamuoyuna açıklıyor, tüm emekçi halkımızın ve çıkarı MC'den yana olmayan bütün toplum kesimlerini yeni MC'ye karşı tavır almaya çağırıyoruz.

TÖB-DER, TÜM-DER, TÜS-DER, MMO Bölge Temsilciliği, DOĞU - Maden - İŞ Sendikası, DOĞU ve GÜNEYDOĞU Maden İşçileri Sendikası, PETROL - İŞ Sendikası, GENEL - İŞ Sendikası, SOSYAL - İŞ Sendikası, BESİN - İŞ Sendikası, OLEYİS Sendikası, TEK - GES - İŞ Sendikası, LASTİK - İŞ.

2. MC'ye karşı tepkiler yurt dışındaki işçilerimiz arasında da yoğunlaşıyor. Merkezi Frankfurt'ta bulunan İşçi Dayanışma Derneği ile Nürnberg'de bulunan Fırat İşçi Dayanışma Derneği yayınladıkları bildiride şöyle diyorlar:

İhanet Cephesi partileri 5 Haziran seçimlerinden önce uyguladıkları engelleme yöntemlerini şimdi de iktidarı ele geçirmek için sürdürüyor. Bu partiler büyük sermayedarların verdiği paralarla seçim öncesi silahlı saldırılar ve askeri darbe teşebbüsü düzenleyip, halkı tedirgin etmişti. 6 milyon seçmen can korkusuyla sandık başına gitmedi. Parababalarının çıkarlarına çalışan bu partiler, oy sayımına hile ve rüşvet karıştırdı. Buna rağmen 5 Haziran seçimleri tüm emekçilerin ve ilerici demokratik güçlerin zaferi ile sonuçlandı. Ama bu tam bir zafer olmadı. İhanet Cephesi partileri yeniden işçiler ve demokratik güçler üzerinde terör fırsatı elde etmek, iktidarı sırasındaki yolsuzlukların gün ışığına çıkmasını önlemek için saldırılarını yoğunlaştırıyor.

Çeşitli yalanlar ve rüşvetle Kürdistan'dan milletvekili seçilen gericiler, İhanet Cephesi partilerinin emekçi Kürt Halkı üzerinde sürdürdüğü sömürü ve baskıya güç katıyor. Halkımızın düşmanlarını iyi tanıyalım. Kürt Halkının özgürlük ve kalkınma özlemlerini bir avuç Kürt ağa ve beyinin çıkarları uğruna satıyorlar. Halkımızın emeğini, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını Batı'daki sömörücü ortaklarıyla birlikte yağmalıyorlar.

Türkiye İşçi Sınıfının halk düşmanı AP, MSP, MHP'ye karşı yürüttüğü kahramanca savaş geniş boyutlara ulaştı. İhanet Cephesinin çıkarmak istediği sıkıyönetim kanunu Devlet Güvenlik Mahkemelerini engelleyen, 1 Mayıs'da şehitler vererek işçi sınıfının bayrağını yükselten Türkiye İşçi Sınıfı, şimdi de Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu DİSK'e bağlı maden işçilerinin öncülüğünde işverenlerin örgütü MESS'e (Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası) karşı amansız bir savaş veriyor.

İhanet Cephesinin ikibuçuk yıllık iktidarı emekçilere ve demokratik güçlere karşı işlenen cinayetlerin kanıyla sulanmıştır. Hergün bir evin kapısını kara haber çalmıştır. Kürdistan'da baskı ve zulüm son haddine ulaşmış, yok

etme tehdidi karşısında birçok köyler yurtlarını terkederek dağlara çıkmak zorunda kalmıştır. Doğrudan saldırılar yanında, mezhep ayrılıkları ve aşiret çatışmaları yaratarak, emekçi halkımızı birbirine kırdırmak istemiştir.

Biz emekçiler olarak halk düşmanı İhanet Cephesini iktidarda görmek istemiyoruz. Bu partilerin iktidarına karşı örgütlü olarak mücadele edelim.

Yaşasın Türkiye İşçi Sınıfı ve Tüm Demokratik Güçlerin İhanet Cephesine Karşı Yürüttüğü Savaş!

Yaşasın Kürt Halkının Özgürlük, Demokratik Savaşı.

FIRAT İŞÇİ DAYANIŞMA DERNEĞİ — **NÜRNBERG**

İŞÇİ DAYANIŞMA DERNEĞİ — **FRANKFURT**

TÜMAS DİYARBAKIR ŞB. BAŞKANI DR. TAHİR HATİBOĞLU'NUN 2. MC HÜKÜMETİYLE İLGİLİ BASINA AÇIKLAMASI

Demokrasimizin bir dönemi 1. MC ve 2. MC hükümetleri dönemi olarak adlandırılacaktır. Bu dönemde sözde demokrasi vardır. Kanlı eller demokrasiye egemen olmuştur.

1. MC döneminde yüzlerce öğrenci ölmüştür. Üniversiteler öğretim yapamaz duruma düşmüştür. Öğretmen, öğretim üyeleri ve asistanlar öldürülür hale gelmiştir. Kısacası düşünen her insan yaşamını kuşkuyla sürdürür olmuştur.

2. MC bize, halkımıza yine aynı dönemi yaşatacaktır. Hem de bu kez daha acımasızca. Görünen odur. Okuyan ve okutan can ve mal güvenliği içinde yaşamak istiyorsa, faşist yöneticilerin baskısı altında atanırım diye kuşkulu yaşam sürmek istemiyorsa, çocuğunu sağlıklı günlere kavuşturmak isteyenler varsa, 2. MC hükümetine karşı direnmelidir. Doğuda açılan üniversitelerin faşist yöneticileri altında ezilmek istemeyen her asistan, her memur ve halk 2. MC'yi kınamalıdır. Görevden çekilmeye zorlamalıdır. Bu bir insanlık ödevi haline gelmiştir.

Devleti parselleyenler, bankaları kişisel çıkarlarına kullananlar, akrabalarını zengin edenler, devlet kasasından hergün haraç alanlar, bu amaçlarını sürdürmek için ister istemez faşist baskılarını sürdüreceklerdir .

Tüm bu nedenlerle üniversitede çalışan asistanların, eğitim emekçilerinin bir örgütü olarak tüm halkımızı, kuruluşları 2. MC'yi kınamaya çağırırız. Çocuklarınızı düşünüyorsanız bunu yapınız.

Üniversite yöneticilerinden de aynı davranışları bekleriz. 2. MC göreve devam edecegse tüm üniversiteler kapatılmalıdır. 10 - 15 öğrenci için öğretim üyeleri ders vermeye zorlanmamalıdır. Çocuklarımızın sağlığı ve eşit okuma hakkı için üniversiteler böyle bir dönemde kapatılmalıdır.

Tüm yurtsever insanları kınamaya çağırırız.

FAŞİST ŞİLİ CUNTASI YIKILACAKTIR!

Şili'deki faşist darbenin üzerinden dört yıl geçti. Amerikan ordusunda beyni yıkanmış, CİA yetiştirmesi bir çete, bundan dört yıl önce 11 Eylül günü, Halk Birliği hükümetini devirerek iktidara el koymuş, Cumhurbaşkanı Allende dahil, yirmi bini aşkın kişi, ilk birkaç gün içinde bu halk düşmanları tarafından katledilmişti. Şili halkı üzerindeki zulüm bugün de devam ediyor.

Darbenin hemen ertesinde, faşist çete Amerikan tekellerine ve toprak ağalarına yitirdiklerini geri verdi. Ülke yeniden tatlı bir soygun alanı haline getirildi. Ve omuzları süslü generaller, bol ışıklı salonlarda, parababalarıyla, sosyete hatunlarıyla kameralara poz verirken, Şili Halkının payına düşen hızla yükselen fiyatlar, korkunç bir hayat pahalılığı, açlık ve sefalet oldu. Yüzbinlerce işçi işini yitirdi. Yüzbinlerce Şili'li, ölümden, toplama kamplarından, işkenceden kurtulmak için yurt dışına sığındı. Faşizmin geniş halk yığınlarına getirdiği yalnızca sefalet ve gözyaşı oldu.

Dünyadaki tüm ilerici insanlar, Amerikan emperyalistlerinin, CİA'nın ve uluslararası tekellerin Şili'deki halk düşmanlarıyla ortaklaşa hazırladıkları darbeyi nefretle karşıladılar ve faşist rejime karşı nefret bugün de sürüyor. Şili'li ozanların devrimci türküleri dilden dile dolaşıyor. Dünya halklarının Şili halkına ve işçi sınıfına desteği, dayanışması büyürken, faşist rejim de ancak başdostu ABD emperyalistleri ve uşaklarının desteğiyle ayakta duruyor.

Faşist rejim, dünya ilerici kamuoyunun, devrimci ve demokratik güçlerin baskısıyla üç yıldan fazla bir süre tutuklu bulunan Şili Komünist Partisi Genel Sekreteri Luis Corvalan'ı en sonunda, Sovyetler Birliği'nde tutuklu bulunan bir karşı-devrimciyle değiştirmeğe razı oldu. Corvalan'ın özgürlüğe kavuşması, Şili halkıyla enternasyonal dayanışmanın başarılı bir örneği oldu.

Temmuz başında ise, Şili'li devrimcilere uzun süre işkence etmekte kullanılmış olan bir okul gemisinin Türkiye'ye gelişi sırasında halkımızın gösterdiği tepki, Şili faşistlerine ve onlara özenenlere iyi bir ders olmuştur. Gemi İstanbul yerine Antalya'ya yanaşmayı denedi. Ama birkaç kez karaya çıkmayı deneyen subay ve askeri öğrenciler, Antalya halkının ve gençliğinin sert tepkisiyle karşılaştılar, canlarını güç-bela gemikanı Gemi Komutanının düzenlediği kokteyle katılmayı reddetti. Ünlü işkence gemisi, birkaç gün Antalya Limanının sağında solunda, dikkatleri çekmemeye çalışarak dolaştıktan ve subaylarına Antalya'da bir «plaj safası» yerine bir plaj dayağı sunduktan sonra çekip İsrail'e doğru uzaklaştı...

SSCB'DE KÜÇÜK HALKLAR: İLERLEME SIRASI VAR MI?

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin dünyada ilk işçi ve köylü devletini kurmaya çağırdığı yüzden fazla halk ve millet arasında Kırgızlar da vardı. Rusya'da yaşayan bazı uluslar gibi Kırgızların da kendi devleti yoktu. 1917 yılına kadar Kırgızlar pederşahi-feo-

dal düzen ve koşullarında göçebe hayatı sürerlerdi. Bunların alfabesi bile yoktu.

Sovyet Hükümeti, Büyük Ekim Devrimi'nden hemen sonra 3 Aralık 1917'de «Rusya ve Doğu'nun bütün müslüman emekçilerine bir hitabeyle seslendi. Hitabede özetle şöyle deniliyordu: «Ulusal hayatınızı serbestçe ve engelsiz olarak kurunuz. Bunu yapmak hakkınızdır. Devrim organlarının, işçi, asker ve köylü mebusları şuralarının bütün Rusya halklarının haklarını korudukları gibi sizin haklarınızı da tüm gücüyle koruduklarını biliniz. Ülkenizin sahipleri olmalısınız! Hayatınızı istediğiniz gibi kendiniz kurmalısınız. Bunu yapmaya hakkınız vardır, çünkü kaderiniz ellerinizdedir.

Bugün Kırgızistan, ekonomi ve kültür gelişiminde yüksek düzeye ulaşmış egemen bir birlik cumhuriyetidir.

Kırgız halkı yüzyıllık gerilikten kurtulmak için ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan memleketini geliştirmek zorunda kalmıştı. Endüstrileşme, çarlık Rusyasının öbür civar bölgelerinde olduğu gibi bu cumhuriyette de ekonomik geriliğe son verebilen başlıca koşuldu. Endüstrileşme, ülkenin eski zamanlarda olduğu gibi sanayi ve tarım bölgelerine bölünmesine son verdi. 1928 yılından başlayarak ilk iki beş yıllık plan döneminde Kırgızistan'da elektrik üretimi 36 misli arttı. 200 kadar sanayi işletmesi faaliyete geçirildi. Endüstrileşme ve tarımın kollektifleştirilmesi, göçebe hayvancılara yurtlanmak olanağını sağlamıştı.

Kırgızlara ekonomi ve kültürü geliştirme işinde, SSCB'nin diğer halkları paha biçilmez yardım gösterdiler. Cumhuriyetin hızla geliştirilmesi için büyük çabalar harcadılar, kurban bile verdiler. Bunu Lenin, Rusya'nın proleterlerine yüksek enternasyonal borç olarak vasiyet etmişti. Rus işçi sınıfı, Rus halkı bu borcunu şerefle yerine getirmişti.

Dikkate değer olaylara işaret edelim. Kırgız halkı, tarım ve genel medeni vergilerden ya tamamen ya da kısmen yıllarca muaf tutulmuştu. Bu cumhuriyette üretilen ürünün mübayaa fiyatları, eskiden geri olan bölgelere gelişmek olanağını sağlayan düzeyde tespit ediliyordu.

Bu Kırgızistan'da tarımı kalkındırma olanağını veren önemli bir etken oldu, bu sayede köylüler öbür cumhuriyetlerden köylülerle yanyana büyük sosyalist üretim sistemine geçebildiler.

Burjuva ülkelerinde Sovyet meseleleriyle uğraşan bazı kimseler, Sovyet ülkesinin, endüstri ve tarım merkezlerini geliştirmeye devam etmesi ve ancak bundan sonra milli bölgelerde sanayii kurması gerektiğini iddia ediyorlar.

Bu durumda Kırgızistan sanayi mallarının, ihtisaslı kadroların ithalatçısı olarak kalır ve ülke de cumhuriyetin sağladığı malları alamazdı.

Bu mallar pamuk (ülkede toplanan pamuğun yüzde 2,8'i), şeker pancarı (bu bitkinin üretiminde cumhuriyet beşinci geliyor), demir hariç metal, antimon ve elektronik cihazlardır. Bu mallar Federal Almanya Cumhuriyeti, Fransa, İngiltere, İtalya'ya ihraç edilir. Yün ve koyun eti (Kırgızistan Rusya Federasyonu ve Kazakistan'dan sonra bu bakımdan ülkede üçüncü geliyor), dünyanın 25 ülkesin-

de çalışan tarım makineleri de bu mallar arasındadır.

SSCB'de, bütün ailelerin yirmide biri Kırgız malı çamaşır makinesi satın alıyor. SSCB'de son yıllarda kurulan bütün yeni apartman dairelerinin yedide birinde, Kırgızistan'da yapılan elektrik ampulleri yanıyor.

İlk otomobil buraya 30 yıllarının başlarında develerle ulaştırılmıştı. Bugün Kırgızistan kendisi kamyonlar çıkarıyor.

Kırgızistan'da Sovyet egemenliği yıllarında gerçekten bir kültür devrimi yapıldı. 20 yıllarının başlarında Kırgızlar alfabeye kavuştuktan ve cehaletten kurtulduktan sonra halkın sosyalist kültürünü oluşturmak için uygun koşullar yaratıldı.

Zamanımızda Kırgız edebiyatı, film, tiyatro ve plastik sanatları ile dünya ün yapmıştır. Örneğin, Kırgız Cengiz Aytmatov'un kitapları 35 ülkede yayınlanıyor. Onun kahramanlarına sadece eski zamanlarda oluşan özel milli çizgiler değil sosyalist Kırgız ulusunun yeni karakteri de özgüdür.

Kırgızistan Yüksek Şûra Prezidyumu Başkan Yardımcısı SSCB Halk Ressamı Gapar Aytiev, cumhuriyetin sosyal, ekonomik ve kültürel bakımından geliştirilmesinde kaydedilen başarıları yorumlarken şunları söylemişti:

— Başarılarımız, yardımlaşmanın doğal birşey olduğu Sovyet halklarının tek ailesinde mümkün oldu. Fakat biz kendi milli cumhuriyetlerimizin çerçevesi içinde yaşamak istemiyoruz, çünkü yalnız birlikte yüzyıllık gerilikten kurtulabilinir ve kısa zamanda feodalizmden gelişmiş sosyalizme ulaşılabilir.

APN

KATLEDİLEN HER DEVRİMCİNİN HESABI SORULACAKTIR!

2. MC ile hızlanan faşist tırmanışın, işçi sınıfının ve emekçi halkımızın özgürlük ve demokrasi mücadelesini kan ve zulümle boğma girişimleri gün geçtikçe yoğunlaşıyor. Oluşturulan faşist timlerle devrimcilere saldırılıyor, işlenen cinayetler birbirlerini izliyor ve bütün bunlar faili meçhul (!) cinayetler arasına karışıyor.

Faşistler tarafından işlenen bu arkası gelmez cinayetlere bir yenisi daha eklendi. İstanbul Esenler Belediyesinde çalışan ve İstanbul Işık Mühendislik Yüksek Okulunu yeni bitiren HAKKI UZAR, 11.7.1977 tariyinde işyeri olan Esenler Belediyesi'nin kapısı önünde kurşunlanarak hunharca katledildi. Devrimci kişiliği ve militanca çalışkanlığı ile tanınan ve Genel-İş Sendikası'nın işyeri baştemsilciliğini yapan HAKKI UZAR, kendisini Emperyalizme, Faşizme, Sömürgeciliğe ve Feodal Gericiliğe karşı mücadeleye adamıştı. Onun bu mücadelesinden korkanlar çareyi, onu yok etmekte buldular.

HAKKI UZAR'ın öldürülmesi devrimci kesimde büyük bir tepki yarattı. 12.7.1977 tarihinde; DHKD, İst. DDKD, Kurtuluş, İGD ve Genel-İş üyelerinin katıldığı büyük bir cenaze töreni yapıldı. Törene katılan binler, cenazeyi Adli Tıp'tan alarak Sultanahmet Camiine getirdi. Yapılan törenden sonra, Hakkı Uzar'ın tabutu devrimcilerin omuzları üstünde Topkapı garajına kadar getirildi. Ant içme-

den sonra, cenaze Hakkı Uzar'ın memleketi olan Bitlis'e gönderildi.

Hakkı Uzar'ın ölüm haberi Bitlis'e ulaşınca, tüm ilericiler, yurtseverler cenaze için hazırlık çalışmalarına başladılar. Civar illerden gelen devrimcilerin katılmasıyla Bitlis'te büyük bir tören yapıldı. Törene katılan büyük kitle sömürgeciliğe ve feodal gericiliğe karşı devrimci sloganlar atarak tepkilerini gösterdiler.

Emperyalizme, sömürgeciliğe ve her türlü gericiliğe karşı yiğitçe savaşan halkımız, Hakkı'ları unutmayacak, onları daima yaşatacaktır.

TEKTAŞ AĞAOĞLU TUTUKLANDI

Gerçek gazetesinin 2'nci sayısında yer alan **«Sıkıyönetim Mahkemelerinin ipliği pazara çıktı»** başlıklı yazısından dolayı TSİP Merkez Yürütme Kurulu üyesi Tektaş Ağaoğlu tutuklanmıştır.

Sözkonusu yazıda T. Ağaoğlu, devletin askeri kuvvetlerini tahkir ve tezyif ettiği iddiasıyla T.C.K.'nun 159'uncu maddesinden yargılanarak mahkûm edilmiş, karar kesinleşmiş ve Ağaoğlu Toptaşı Cezaevine konulmuştur.

T. Ağaoğlu'nun mahkûmiyet kararının ilginç bir bölümünü buraya alıyoruz:

«... Sıkıyönetimin ilanıyla başlatılıp bugüne dek sürdürülen ve sadece T.S.K. (Türk Silahlı Kuvvetleri kastediliyor) ni yıpratmağa yönelik bir uğraşı içinde olanlar doğrudan doğruya T.S.K.'lerini karşılarına alamayarak bir parçasını teşkil eden kurumlara karşı ... tahkire tevessül etmişlerdir... yazıda, genellikle hakaretler sıkıyönetim mahkemelerine yönelikçesine gösterilmeye çalışılmış ise de... Sola karşı ... etkin bir mücadele vererek ülkeyi dar boğazlardan çıkaran TSK'ine duyulan nefretin yansıtılması şeklinde kabulü...»

ÖZGÜRLÜK Yolu Yayınları

1 — ŞIVANÊ KURD (KÜRT ÇOBAN)

Kürtçe Roman, Türkçe çevirisiyle birlikte.

Yazan : **EREB ŞEMO**

Rusça ve Fransızca dillerinde de basılan bu ünlü roman'da Ereb Şemo kendi yaşam öyküsünü vermektedir. Çobanlıktan halk önderliğine, üniversitede öğretmenliğe uzanan ilginç bir çizgi izleyen, çetin, çilelerle dolu bu öykünün çevresinde o, göçebe Kürt yaşamının son derece ilginç yanlarını, 17 devrimi öncesi ve sonrasında Kafkasya'da olup bitenleri, Kürt toplumunda aşiretten sosyalizme değişimi, sade, tatlı bir dille anlatmaktadır.

244 Sayfa, 25 Lira

2 — KÜRTLER, (cilt: I)

Yazan : **Bazil NİKİTİN**

Uzun yıllar İran Kürdistan'ında, Urmiye'de Rus konsolosluğu yapan ünlü bilim adamı Bazil Nikitin, Kürtler ve Kürdistan hakkındaki bu eserini, kendi gözlem ve araştırmalarının yanısıra Kürtler hakkında yazılmış yüzlerce kaynaktan yararlanarak hazırladı. Fransızca orijinalinden bu kitap Kürtler hakkında temel bir eser niteliğindedir. I. Cilt'te Kürtlerin kökenleri, dilbilim ve antropoloji açısından karakteristik özellikleri; Kürdistan'ın fiziki coğrafyası ve Kürdistan adının tarihsel kaynakları; Kürt yaşama biçimi, göçebelik, tarım, zenaat ve ticaret; gelenek ve görenekler; Kürt kişiliği ve karakteri; Kürt aile yaşamı, giyim, beslenme, kadının yeri ve diğer töreler; aşiret yaşamı, feodal ilişkiler, aşiretin örgütsel yapısı ve zaman ve mekân içindeki değişiklikler gibi konular yer almaktadır. Eser, konularla ilgili haritalarla zenginleştirilmiştir.

316 Sayfa, 25 Lira

3 — MİLLİ MESELE ve DOĞU'DA FEODALİTE-AŞİRET

Yazan : C. ALADAĞ

Bu kitapta, ulusal sorunla ilgili çeşitli konular, özellikle Türkiye'de ulusal soruna ilişkin tartışmalar göz önüne alınarak işlenmiştir. Milli meselenin evrimi ve sömürgeler sorunu; metropol —sömürge ilişkileri, milli kurtuluş devrimi ve sosyalist devrim; ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı; pazar sorunu ve iktisadi yaşantı birliği; değişik ulustan işçilerin ittifakı; sosyal şovenizm ve dar milliyetçilik; ulusal harekette sağ ve sol sapmalar; ulusal hareketin anti-emperyalist ve anti-feodal görevleri bunlar arasındadır.

Ayrıca bugün Doğu'da (Kürdistan'da) feodal yapı ve aşiret organizasyonu, bölgede sınıfsal yapı, demokratikleşme süreci çeşitli yönlerden ele alınarak tartışılmaktadır.

191 sayfa, 15 lira

4 — SOSYAL EMPERYALİZM SORUNU ve TÜRKİYE'DE MAOCU AKIM

Yazan : Kemal BURKAY

Bu kitapta, Sovyetler Birliği ve Çin arasında ortaya çıkan sürtüşmelerin kaynaklarından başlanarak ve her iki partinin resmi belgelerinden, parti yayınlarından yararlanılarak tartışma konuları ortaya konmaktadır. Kitapta tartışılan konular arasında Stalin meselesi; barış içinde birarada yaşama; silahsızlanma ve savaş sorunu; Kapitalizmden sosyalizme barışçı geçiş sorunu; «Tüm halkın devleti» ve «tüm halkın partisi» kavramları ile ilgili tartışmalar; revizyonizm ve sosyal emperyalizm konusu; «Ne Amerika Ne Rusya» ve «İki süper devlet», «Üçüncü Dünya» konularında yürütülen tartışmalar vardır. Bu eserde, ÇİN yöneticilerinin sosyalist doğrultudan sapan ve dünya devrimci hareketine zarar veren politikalarıyla Türkiye'de bu yanlış politikayı bir karşı-devrimciliğe kadar vardıran izleyicilerinin durumu somut biçimde, belgelere dayanılarak sergileniyor.

132 Sayfa — 12,5 lira.

İkinci baskısı da tükenmek üzere

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

10 Lira